

Høringssvar fra Naturnationalpark Læsø Klitplantage

Dette dokument er en samling af indkomne høringssvar fra den offentlige høring angående projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Læsø Klitplantage. Høringssvarene er indsendt i høringsperioden som var d. 4. april 2025 til d. 6. juni 2025. I denne periode er der blevet indsendt 53 høringssvar fra privatpersoner, myndigheder, foreninger, virksomheder mv. I denne samling gengives telefonnummer, dato for indsendelse, e-mail og adresse ikke.

Indholdsfortegnelse

Privatpersoner.....	3
Bernd Gieseler	3
Charlotte Isager Friis	3
Else Nielsen	4
Eva Engel Jønsson	4
Eva Lemmermann.....	5
Hanne Andersson.....	6
Hanne Holmegaard.....	6
Hanne Tanvig.....	7
Henriette Andersen.....	8
Ingolf Hansen.....	15
Johanne Paludan.....	15
Karen Inge Thorsen	16
Karin Engel Jønsson	16
Karin Mette Petersen	17
Karsten Neve Petersen.....	19
Kent Hvirring Jensen.....	19
Kirsten Pihler & Peter Hemp-Bentzen.....	21
Kåre Vilsen	23
Lena Sieker Juhlert	24
Lili Jepsen	24
Lis Ravnsted-Larsen	25
Lotte Bøgedal.....	25
Lotte Steneborg	34
Louise Hedegaard	36
Malene Holmsgaard & Jens Rasmus Seier	36
Mariann Stenholm	37
Mette Odgaard	37
Ole Vestergaard	38
Peter Rafaelsen.....	39
Rasmus Brønnum	39
Søren Bo Nyegaard	40
Søren Rosenberg	40
Thorsten Ericson	40
Tina Bartels	43
Tina & Rico Jensen	45
Trine Madsen	46

Troels Aagaard	46
Wolfgang Lemmermann	47
Foreninger, virksomheder, myndigheder mv.	48
Danmarks Idrætsforbund	48
Danmarks Jægerforbund	50
Danmarks Vilde Naturs lokalforeningen for Nordjylland	52
Dansk Orienterings-Forbund	55
Fodslaw Læsø	59
Foreningen Fri Natur	59
Forsvarets Etablissement- og Terrænkommmando	70
Friluftsrådet i Vendsyssel	71
Fædrelandet Turridning	72
Bilag	75
Jagtselskabet i Kærene på Læsø	77
Læsø Biavlerforening	77
Læsø Kommune	78
Læsø Strandjægere	80
Læsø Tang/ Tofteladen I/S	80
Organisationerne Danmarks Vilde Natur, Verdens Skove, De Unge Biodiversitetsambassadører & Vild Med Vilje	81

Privatpersoner

Bernd Gieseler

Naturnational park på Læsø.

Jeg synes det er en god ide med en naturnationalpark på Læsø.

Jeg har dog bemærket at der i forslaget til Naturnationalparken ser ud som om offentlighed nemt kan få indtrykket af at min matrikel 196e (som er omsluttet af nationalparken på alle sider) er en del af nationalparken med den heraf øget publikumsbelastning mm. Desuden er jeg bekymret for hvorledes min fremtidig adgang til arealet samt parkering ved arealet fremadrettet vil være. Så skal venligst bede om at der bliver gjort betydelig tiltag til at offentligheden bliver gjort opmærksom på at arealet ikke er en del af Naturnationalparken og at der ingen offentlig adgang er til arealet. Samt at der bliver garanteret betryggende adgangsvej for mig til arealet, herunder parkeringsmuligheder uden risiko for skader af græssende dyr.

Ved evt sløjfning af grøfter mm at der ikke sker en ændring i vandstanden på arealet.

Jeg har desuden bemærket at man ønsker at lave en rekreativ sti rundt om Naturnationalparken. Jeg kan forestille mig at dette bliver den mest befærdet rute i nationalparken. Jeg finder det ikke hensigtsmæssigt at alle private naboer skal tåle denne trafik. Når nu man udlægger så stort et areal var det vel meget rimeligt at man friholdte den forstyrrelse fra de private naboarealer og anlagde stien inde i Naturnationalparken i en passende afstand fra private arealer. Formålet må jo netop være at man skal opleve Naturnationalparken og ikke bare med lovhjemmel få anlagt en rekreativ sti som senere naboarealer (på de strækninger hvor naturstyrelsen selv er nabo, kan man jo gøre som man vil).

mvh

Bernd Gieseler

Charlotte Isager Friis

Høringssvar- forslag til Læsø Naturnationalpark.

Det er for mig som sommerhusejer, og nabo til den kommende naturnationalpark, uforståeligt hvorfor man vil lave en naturnationalpark på Læsø,

En af Læsø's allerstørste kvaliteter, og det mange opsøger øen for, er naturen. Læsø er kendt for fred og ro, fantastiske badestrande, mulighed for at samle svampe, rideture i naturen, og for klitplantagen med sin historie helt tilbage til skovgenopretningen. Det er naturoplevelserne og de kulturelle tilbud til sommerhusejere og turister som man skal satse på, på Læsø.

Naturnationalparken vil påvirke alt dette.

Jeg vil personligt ikke være tryk ved at cykle ud til stranden, ad Himmerigvejen, med hund og barnebarn på cyklen. Jeg er også som hesteejer bekymret;

Det vil ikke længere være en mulighed for alle at ride i indhegningen, dette med al respekt for indhegnede folde og pausepladser, vi tør bare ikke ride inden for hegnet, og slet ikke hvis der sættes heste ud i området. Her henvises til artikel fra Dansk Islandshesteforening fra 2021 der siger dette med al tydelighed:

For den brede brugergruppe vil en indhegning med "vilde" heste og/eller kreaturer være en udelukkelse fra området. Ganske få ryttere kan ride her, men det er på ingen måde det almindelige.

<https://www.magasinetolt.dk/blog/rytterne-taber-i-etableringen-af-naturnationalparkerne/>

En spørgeskemaundersøgelse fra januar 2025, viser det samme, og konkluderer: *Vi fastholder dermed, at det ikke er en myte, at friluftslivet generelt og vi som ryttere specifikt, bliver kraftigt begrænset i vores udfoldelse, når et naturområde hegnes. Det er åbenlyst, at der er meget stor forskel på den lovmæssige adgang og den reelle adgang”* [Danske ryttere frygter ulykker med kvæg i indhegnede naturområder - TÖLT Magasinet](#)

Ridestien rundt om området, giver ikke mulighed for passage helt ud til stranden, specielt ikke fra den østlige ende. Dette vil påvirke turmulighederne for de ridesteder, der lever af at ride med turister, og for os andre der rider selv.

Der er meget natur på Læsø som det er nu, og jeg tror ikke på, at en naturnationalpark i dette, i forvejen naturskønne områder, vil øge grundlaget for turismen på Læsø, tværtimod.

Jeg ønsker som det mindste en løsning/ ændring, for os som bruger klitplantagen til at cykle, vandre og ride til stranden; At flytte den østlige grænse over til vestsiden af Himmerigvejen. Dette kunne skabe en tryk passage til stranden, både for gående, cyklende, svampesamlere og ryttere fra lokalområdet.

Charlotte Isager Friis

Else Nielsen

”Til Naturstyrelsen

Jeg har for nyligt tilbragt nogle dage på Læsø og besøgte da blandt andet Læsø Klitplantage, som er udpeget til at blive en kommende Naturnationalpark.

Jeg oplevede Læsø Klitplantage som et spændende naturområde med en god fordeling af både tørre og våde naturtyper. Dog var der også en del opvækst, som på sigt ville ødelægge den fine klithede, hvorfor jeg finder planerne om at kombinere græsningen fra det eksisterende hjortevildt med kvæg og heste særdeles positive.

Jeg glæder mig til i fremtiden at opleve Naturnationalpark Læsø, når denne er blevet etableret.

Med venlig hilsen Else Nielsen”

Eva Engel Jønsson

Undertegnede indsender hermed sin dybtfølte indsigelse mod oprettelse af Natur Nationalpark Læsø Klitplantage.

Som betegnelsen siger, så er området blandt andet en klitplantage. Her er så mange skønne områder som øens beboere og ikke mindst turister ynder at besøge gang på gang.

Læsø er min far og farfars ø, min yngste søns farmoderens ø, så ja vi har alle i familien stærke bånd til Læsø. Mine forældre og alle mine søskende og søskendebørn og nu også børnebørn elsker at komme på Læsø. Det har vi gjort gennem hele mit liv.

Fordi her er en ro uden lige, en fantastisk natur og et kæmpe dyreliv.

Vi er opvokset med at der altid har været indhegnede områder af mindre karakter, hvor dyr: køer, heste eller får, har gået frit rundt og har passet naturen.

Mange ønsker ikke at færdes i disse områder. Men så har vi til gengæld haft så mange andre skønne områder at færdes i.

Mine yndlings områder er fx. Enebærdalen, Hvide bakker, Nisseruten, Skovhytten med de brune bier, Bløden hale og ikke mindst strandene på nordkysten. Jeg elsker at vandre ud i naturen, plukke kantareller eller sanke alt muligt andet, ja sågar tang har jeg lært at høste, trods massiv fobi for tang. At færdes i Læsøs natur, er den bedste Lise for sjælen.

Jeg valgte at flytte herop pga af ptsd efter massive arbejdsskader. Her finder jeg ro og luft, tryk og nærvær.

Men Hvis i virkelig gennemtvinger at indhegne nærmest det halve af øen for at oprette en nationalpark, så skrider det hele. I kvæler turismen, friluftslivet, tilliden til at færdes i naturen, men ikke mindst totalt ødelægger Læsøs enestående natur.

Så derfor sender jeg mine dybtføjte indsigelser mod oprettelsen af natur nationalpark på Læsø.

Men venlig hilsen.

Eva Engel Jønsson.

Eva Lemmermann

Hermed høringssvar vdr. natur nationalpark Læsø Klitplantage

Det er mig en gåde, hvordan nogle kan finde på at forvandle Læsø`s unikke naturområder til indhegnet naturpark
Det er UNATURLIGT !!!

Rigtig mange turister kommer hvert år til Læsø, blandt andet på grund af den helt unikke natur der er på øen.

Mange nyder den forholdsvis uhindrede adgang til netop naturen.

Skal dette nu ændres, og laves om til indhegnede områder, hvor mange måske er usikre på om de kan færdes frit, pga. dyrene i indhegningerne.

Det er et stort område vi taler om.

Hvad sker der, hvis en del af turisterne svigter???

Færre overnatninger, Færre besøgende på Læsø Kur, Saltsyderiet, restauranterne, og de øvrige steder, som hovedsageligt lever af turismen.

Hvor skal de dyr der nu afgræsser områderne ved Horneks, Storedal og Holtemen, græsse i fremtiden. Hvad er det at man vil opnå ved at erstatte de nuværende dyr, med dyr der ikke er hjemmehørende på Læsø.

Stop med at erstatte en unik natur, med unaturlig natur.

Mvh

Eva Lemmermann

Hanne Andersson

Jeg ønsker hermed at udtrykke min klare modstand mod forslaget om at etablere en naturnationalpark på statens arealer på Læsø, herunder hegn og udsætning af græssende kreaturer og heste.

Lokal modstand bør tages alvorlig.

Forslaget møder betydelig modstand fra både Læsø Kommunalbestyrelse, øens borgere, sommerhusejere og tilbagevendende turister. Det bør vække alvorlig bekymring, at næsten alle lokale interessenter – dem der kender området bedst og dagligt færdes i det – har ytret bekymringer og protesteret mod planen.

Et bæredygtigt naturprojekt må have lokal forankring. Hvis befolkningen føler sig overhørt, undergraves tilliden til både staten og naturforvaltningen.

Den demokratiske proces og hensynet til det lokale fællesskab bør veje tungere.

Risiko for forringelse af tilgængelig natur.

Læsø er en ø med en særlig og sårbar natur, der allerede værdsættes af både fastboende, sommerhusejere og besøgende. Der er en reel risiko for, at indhegning og græssende dyr vil begrænse borgernes adgang til naturen, forringe naturoplevelserne og skabe usikkerhed – særligt for naturelskere - og det er alle, der har tilknytning til øen.

Desuden kan græssende dyr ændre områdets økologiske balance på uforudsigelige måder og føre til nedslidning af sårbare naturtyper, herunder de mange lavtyper, særligt hvis arealerne ikke har tilstrækkelig variation og kapacitet til at understøtte helårsgræsning.

En særlig ø med unikke behov

Læsø har unikke natur- og kulturforhold, som ikke uden videre kan sammenlignes med øvrige steder, hvor naturnationalparker etableres. Øens karakter, afgrænsede arealer og afhængighed af turisme og rekreativ værdi bør vægte tungt i vurderingen.

Øens befolkning og besøgende ønsker adgang til naturen – ikke hegning og begrænsning.

Det virker paradoksalt, at man vil skabe “mere vild natur” ved at ændre de åbne og frie landskaber med hegn, dyr og begrænsninger – til skade for både mennesker og eksisterende naturkvaliteter.

Anbefaling

Jeg skal på det kraftigste opfordre til, at beslutningen om naturnationalpark på Læsø opgives, eller at processen i det mindste sættes på pause, indtil en reel dialog med øens befolkning og øvrige interessenter er gennemført.

Et naturprojekt uden folkelig opbakning - og den er der absolut ikke på Læsø - er dømt til at skabe konflikt og modstand – ikke naturglæde.

Med venlig hilsen

Hanne Andersson (sommerhusejer)

Hanne Holmegaard

Hej NST

Høringssvar - omend jeg tvivler på accepten af det...

Noget tyder på I lukker øjne & ører - & kører jeres egen agenda - uanset omkostningerne for naturen, naturens EGNE dyr, de dyr I sætter bag hegn overladt til egen skæbne.

TRIST....

Det der pt foregår i vores land er helt uhørt.

Naturen skal ikke hegnes inde.

Skattebetalende borgere skal ikke have besværliggjort vores FRIE adgang til naturen - pga hegn, låger, færiste, aggressive & sultne græssere.

Dyr bag hegn forpligter - de skal passes/FODRES!!! om vinteren & i tørkeperioder.

De skal ikke gå på ødelagte hove/klove som det vi pt ser, & de skal ikke udmagres, som det vi hver vinter oplever I lukker øjnene for.

Dyr skal ikke udtages af dyreværnsloven, nul dispensation - uhørt.
Sult er tortur..

Der skal ikke fældes i yngletiden - som de vi pt ser ske.

NEJ TAK TIL MERE INDHEGNET NATUR

Mvh
Hanne

Hanne Tanvig
Høringssvar - forslag til Naturnationalpark Læsø

Læsø har en enestående natur, som 'altid' har været der og fungerer som en integreret del i øens liv og hverdag. Mange udefra kommer til øen pga. samme naturoplevelse.

Læsø fungerer således som et enestående natursamfund, og er i øvrigt kendt for at rumme mest natur i landet, hvad det så end måles ved. Hvad en naturnationalpark kan tilføre øen af mere natur er derfor som udgangspunkt også en gåde. Hvilken 'mere' natur kan det handle om? At lave en indretning for at opnå en status som naturnationalpark kan til gengæld forringe øens kvalitet, og de mange naturelskeres oplevelser af at være i fri natur.

Dette handler ikke om at være imod mere natur, men om at målet ikke bør hellige midlet – at Læsø ikke skal ofre noget vitalt, for at den nationale kvote kan nås. Sagen er særligt bizar ved, at det er i andre landsdele, at naturen lider. Læsø skal vel heller ikke lide under, at der praktiseres et bæredygtigt, kulturhistorisk naturbegreb, som måske er kommet under radaren blandt dem, som forfægter ideen om naturnationalparker?

Det bedste ville være at trække det hele tilbage. Er det ikke muligt, bør der sikres maximal fri adgang i forbindelse med strandene og klitområderne.

Venlig hilsen,
Hanne Tanvig

Henriette Andersen

Høringssvar vedrørende naturnationalpark Læsø

Lad os beholde den frie natur – uden hegn og med vores hjemmehørende naturlige hjortevildt. Læsø har allerede nu stor biodiversitet og mange bevaringsværdige biotoper. Lad det ikke ødelægges af afgræsning og de dertil hørende hegninger.

Der spilles hasard med den danske natur i disse år.

Et spørgsmål er, hvordan udføres evaluering af effekten af disse naturnationalparker? I bør evaluere på Fussingø, inden at I fortsætter denne skamfering af den danske natur.

Et andet spørgsmål er; hvorfor I ikke lave prøvefelter uden for hegningen for at sammenligne biodiversiteten, før og efter. Det vidner om, at I bevidst manipulerer med resultaterne for netop at ville påvise en øget biodiversitet! Det har eksakt været drøftet ved den kommende naturnationalpark Gribskov.

Jeg skriver som stor bruger af naturen og færdes meget i skov og strand over hele Danmark. Jeg er uddannet skov og landskabsingeniør og ser meget bekymret på den kommende ændret forvaltningspraksis for de danske skove, plantager, klitplantager og heder.

Jeg ønsker ikke at Danmarks natur skal omdannes til dyrehaver, hvor lysåbne arealer skal favoriseres og have betegnelsen urørt skov, med de ændrede plejeplaner som det giver. Statens arealer er borgernes og er betalt at skattepengene over mange år. Lad borgerne beholde den frie natur.

Biodiversitet, skovdrift og borgernes adgang kan sagtens gå hånd i hånd. Se bare til vores nordiske lande.

Naturstyrelsen kan ikke ensidigt lade samtlige skove overgå til urørt skov og naturnationalparker, uden at forholde sig til folkesundheden. Der er gennem adskillige årtier forsket i betydningen af at borgere kan fældes i naturen. Alene det, at Naturstyrelsen/Miljøministeriet ikke vil udføre feltundersøgelser uden for naturnationalparker og lade disse felt udenfor være kontrolfelter, vidner om at Miljøministeriet ønsker at manipulere med resultaterne.

Tænk hvis arealerne uden for det dyrt opsatte hegn og arealer uden de store græsser viser sig at have højere biodiversitet. Så har dette eksperiment til oplyste 888 mio. Kr. været spildt. Tallet er efterhånden 5 år gammelt og priserne er siden steget meget, så dette beløb rækker langt fra. Her er heller ikke indregnet den tabte biodiversitet, det tabte mikroklima i skoven, den tabte nedbringelse af CO₂, da mange træer er blevet fældet før tid. Den manglende indtjening ved de danske savværker, da træet blev solgt til bl.a. Rusland og Kina. En skændsel uden lige.

I Miljøstyrelsen/Naturstyrelsens strategi mangler at se på biodiversitet, hvor løsningerne spiller sammen med det øvrige samfund. Der mangler en sammenhæng med:

- Skoverhvervet, således at Danmark også formår at udtage træeffekter til bæredygtigt byggeri,
- Folkesundheden, således at Danmarks sundhedsomkostninger nedbringes,
- Klimakrisen, hvor træer netop skal være i god produktion for derved at optage CO₂. Specielt nåletræer er nyttige her, men de fældes i disse år i stor stil.

Der mangler en 360 graders analyse i vores naturforvaltning og strategier. Ligesom de nye forvaltningsmetoder er i strid med EU's Biodiversitetsstrategi 2030 og Afskovningsforordningen.

De nye forvaltningsplaner

De nye forvaltningsplaner er udarbejdet for en meget kort tidshorisont 6 år for løvskov og 15 år for nåleskov. Dette gør at borgerne ikke kan se andet end trin 1 og derved ikke ved hvad de kan forvente sig, når Naturstyrelsen har lysstillet skovene og vegetationen er eksploderet med urtevegetation og birk, el mv. Jeg kan frygte, at Miljøministeriet/Naturstyrelsen herefter vil argumentere for, at hegninger med dyr er den eneste løsning for at få ædt den nylygt vegetation. Forskere har tilmed udtalt, at helårsgræsning ikke medfører øget biodiversitet, da arealerne overgræsses. Kig til Sverige. De gør som vi også gjorde i tidligere tider. Der har de sommergræsning og tager dyrene hjem for vinteren. Dyrene passes med vinterfoder og man ser til dem som enkeltindivider. De forstår at bevare en høj dyrevelfærd, samtidig med dyrkning af bæredygtigt skovbrug og biodiversitet.

Jeg vil anbefale, at man ikke arbejder med tyndninger på 70 til 90 %, således at man, som altid er gjort, kan styre tilstedekomsten af uønsket arter, som bl.a. ørnebregner ved at fuldkronede træer skygger skovbunden. Ørnebregner er giftige og udkonkurrerer alt omkring sig.

I Danmark er naturen varierende og fantastisk. Anemoner vidner om at skovene i Gribskov er over 800 år. Derfor ser vi nu vantrø til de store fældninger, hvor træ udtages dels for at fjerne det fantastiske bygningstømmer douglasgran og dels for at fjerne effekter for at lægge skoven ud til urørt skov. For eksempel har Gribskov mf. for nuværende 52 forskellige naturtyper, som nu er registreret i de Nordsjællandske skove, frygter jeg ender med forringelse af biodiversiteten med den ensidige tilgang til løsningsmodeller. I bruger udelukkende virkemidler som: lysstilling eller renafdrift af arealer, øget hydrologi, veteranisering af træer og hegninger til tamdyr. Skal man have mosaik skov bør I benytte de gamle veldokumenterede metoder. Lyt til de gamle skovfolk, som ved hvad de taler om. Der er meget erfaring at hente her.

En skam for naturen floraen og faunaen. Her burde have været en 360 graders undersøgelse, hvor samtlige faktorer som erhvervslivet, beskæftigelse og folkesundheden blev inddraget. Herved ville samfundsmæssige løsningsmodeller kunne findes som også var til gavn for insektlivet.

Foretager man renafdrifter på sandede jorde tæt på kysten, vil en sandfygning starte. Det vil I ikke kunne styre, heller ikke når der er fare for bygninger og fortidsminder og gamle spor i landskabet. En skandale for landet med vores fantastiske historie.

Flora og fauna

Altid har der været arbejdet med vigtigheden af spredningskorridorer. Det har Naturstyrelsen ikke arbejdet med til bedring af biodiversitetskrisen. Derimod mener man, at skove i fremtiden skal bestå af moser og birk og helst være indhegnet så græssere/browsere kan indsættes. Intet er mere forkert. Sæt dyrene udenfor skovene, hvor de gik i de gamle landbrug på lavbundsjordene.

Skoven som biotop vil altid være tæt og mørk. Her vil ikke være store dyr og græsningsenge. Ref. Bent Odgaard. At man politisk har ladet sig forføre af en idéhistoriker som Rune Engelbreth er en skændsel. Det burde i et oplyst samfund ikke kunne lade sig gøre. Man må forvente, at høj faglighed i et Miljøministerium. Naturstyrelsen er i den grad styret af rewildere, som kun ønsker at græssere dør hurtigt til gavn for insekterne. Der er ingen evidens for denne strategi. En *fake* historie opfundet af en idéhistoriker. Vedkommende har så haft succes med at forblænde politikerne på Christiansborg. Desværre! Vores natur, hjemmehørende vildt og de udsatte tamdyr bliver taberne – og ikke mindst borgerne og turister i dette land.

I øvrigt kan man anfægte biologernes opråb om nedgang af dyr iflg. Rødlisten. Den blev da også revideret og sammenholdt med Eric Buchwalds opgørelser vidner tallene om meget bedre biodiversitet end forelagt ved Aalborg Universitet. Lad nu Københavns Universitet analysere Rødlisten. De to universiteter er jo ikke enige.

Naturen mangler plads, og flere områder bør udlægges til natur. Disse områder bør sammenbindes, så arterne kan brede sig. Mange biotoper vil hermed sprede sig til de omkringliggende arealer, ved at lave spredningskorridorer mellem heder, overdrev, enge og kyststrækninger.

Det er med stor bekymring, at jeg ser, at der er planlagt en meget høj fældningsgrad i landets skove. En skov er jo netop en biotop, som lukker sig og er mørk uden meget lys. Hvorfor springer åbent land i skov? Ja, det sker helt naturligt. Så giv i stedet naturen fred og ro. Som det sker nu etableres et nyt kulturlandskab med menneskelig og tamdyrs indblanden. Hvor skal hjortevildtet søge læ og ly? Hvor skal de andre arter, der netop trives her søge hen? Det undrer mig, at Naturstyrelsen kan stå inde for at rydde såkaldte "invasive" arter, som netop er en del af tidligere tiders beskyttelse mod sandflugt fra området. I stedet bør vi sikre at vores skove er sunde, og have fokus på at optage CO₂, ved at bevare og plante flere træer. Nåletræer i vækst er langt de bedste til CO₂ optag. Disse træer fældes nu i stor stil. Hvad sker der med naturforvaltningen i dette land?

Jeg kan frygte, at der ødelægges og gøres skade på biodiversiteten i området, har man lavet en baseline, inden man starter disse meget store ændringer, for at sikre at biodiversiteten ikke skades i stedet. Med den grad af rydning af skov, kan man frygte at det vil ødelægge dele af området. Der vil blive store sletter og lysåbne områder, i stedet for en fuldkronet skov. Skovområderne med træer vil derfor blive noget formindsket. Jeg kan frygte, at der fældes, for at der skal gro græs til store græssere. Jeg stiller spørgsmålstegn til effekten af rewilding, og ud fra min etik, er det grusomt at prioritere biller over kvæg.

Jeg kan undre mig over, at naturforvalterne ikke ser, hvor forarmet de græssede arealer er. Lad naturen med overdrev i fred og fjern uønskede pil og fyr som man har gjort i århundrede.

I Vestjylland er jorden sandet og her bør træerne stå til bevarelse af landskabet og historien, så også vores kultur minder bevares.

På Fanø ser man tydeligt skaderne, hvor dyr går i hegninger. I hegningen er kun græs og lysesiv, men udenfor hegningen er arter som hører til på heden fx. Lyng, rævling og porse mv. Der bør kigger på om der egentlig sker en fremgang af arterne. En forsker har netop sagt, at for høj intensivitet af græsning skader biodiversiteten. Det ses tydeligt over hele landet. Arterne når ikke at frøformere sig inden at de er ædt af græssere, som ihærdigt søger føde, da føden som oftest er knap i hegningerne.

Med beslutning af de to første naturnationalparker med Gribskovs 2,5 meter høje hegn hindres dyrenes frie bevægelighed. Hermed overholdes følgende lovparagraffer ikke - §61a, stk. 4 som siger "Vildtets frie bevægelighed skal endvidere opretholdes i det videst mulige omfang".

Da ingen græssere vil kunne passere hegnet, vil råvildtet altså heller ikke længere kunne passere frit gennem passagerne. Dette er en forskel fra Naturplejeplanen, Natura 2000 fra 2021 til 2027, hvor der i planen er beskrevet, at råvildt - det hjemmehørende råvildt vil kunne passere gennem åbninger i hegningen.

Hjortene vil i brunstperioden kæmpe om hinderne, hvordan kan Miljøstyrelsen vurdere at der ikke vil være væsentlige gener. Hjortenes gevirer vil for dyrene indenfor og udenfor sættes sig fast i hegnet, hvorefter hjortene kan risikere at stå låst fast før en skovarbejder kommer forbi og må skyde begge dyr og reparere hegnet. Denne strategi med hegninger er overhovedet ikke gennemtænkt. Dette kan umuligt være en ikke væsentlig påvirkning af dyrenes liv og færden. Kronhjorte vandrer dagligt mange kilometer, dette hindres med opsætning af et hegn som er 2,5 meter højt. Dette er en væsentlig påvirkning af livsvilkårene for de hjemmehørende dyrearter.

Jeg mener ikke, at det er muligt at holde skoven lysåben ved hjælp af græsning. Bliver græsningstrykket for højt, og føden knap vil dyrene vanrøgtet. Ligeledes vil dyrene ødelægge paragraf3-natur og fortidsminder i deres desperate søgen efter føde.

Desuden har jeg en bekymring omkring tamdyr, der dør på arealerne, om det vil være muligt at finde disse. Der er ikke lovhjemmel til at lade dyr ligge på arealer og dø. Specielt ikke på drikkevandsfølsomme områder, såsom Gribskov. Jeg mener, at de nye plejeplaner ikke har sikret dyr som lever på de tørre habitatområder, men har favoriseret bilag IV-arter som lever i vådområderne. Fx. er markfirben som tidligere har været indeholdt i plejeplanen for Natura 2000 i Gribskov ikke medtaget i denne vurdering.

Ved øget hydrologi har man ikke vurderet påvirkningerne af IV-arter på skovhabitatnatur fx. gøgeurter og andre overdrevsurter samt faunaen som lever her dvs. dyrenes yngle- og rasteområder ved fx. hasselmus, markfirben samt utallige insekter.

I væsentlighedsvurderingen har Miljøstyrelsen påpeget: Citat ”at det øgede besøgstal vurderes at kunne medføre øget forstyrrelse, der især i yngletiden potentielt vil kunne påvirke de forstyrrelsesfølsomme arter:

- Havørn
- Fiskeørn
- Rød glente
- Hvepsevåge
- Sortspætte
- Hedelærke
- Rødrygget tornskade
- Arter af flagermus”

Derfor bør strategien med urørt skov og Naturnationalparker stoppe øjeblikkeligt.

Særligt om flora og fauna på Læsø

Globalt truede arter

Den globalt truede sommerfugl hedetakspinder er knyttet til klitheden. Den observeres jævnligt i området.

Arter, der rødlistet ifølge den danske rødliste 2019 og ikke er nævnt ovenfor

Der er især mange rødlistede arter inden for artsgrupperne laver, karplanter, dagsommerfugle og svampe i området.

Det store antal sjældne og rødlistede laver er særligt for området. Laverne er afhængige af lysåbne og næringsfattige naturtyper. Blandt laverne ses fx sne-kruslav, der regnes for en istidsrelikt, samt klit-korallav, smal kruslav og askegrå rensdyrlav.

I Holtemmen findes et større fattigkær med mange sjældne karplanter herunder hjertelæbe og

koralrod. Kæret rummer også et mindre rigkær med blandt andet orkideen sump-hullæbe. Desuden findes stilkmånerude i klitterne tæt på kærene. Stilkmånerude findes kun i ét andet af statens områder. Alle 4 arter er fredede. Ved Horneks findes strandvortemælk som det eneste sted i Danmark. I Foldgårdsøen findes tvepibet lobelie og i Sneppekærsøen bl.a. den sjældne vandplante pilledrager samt flydende kogleaks. I Holtemmen findes et større fattigkær med mange sjældne karplanter herunder hjertelæbe og koralrod. Kæret rummer også et mindre rigkær med blandt andet orkideen sump-hullæbe.

Desuden findes stilkmånerude i klitterne tæt på kærene. Stilkmånerude findes kun i ét andet af statens områder. Alle 4 arter er fredede. Ved Horneks findes strandvortemælk som det eneste sted i Danmark. I Foldgårdsøen findes tvepibet lobelie og i Sneppekærsøen bl.a. den sjældne vandplante pilledrager samt flydende kogleaks.

Blandt dagsommerfugle findes klit-perlemorssommerfugl, der også er rødlistet i EU, og engblåfugl, der lever i de lysåbne områder. Begge sommerfugle er fredede. I lavninger i birkeskoven, domineret af blåtop, kæruld og mose-pors, findes de truede natsommerfugle lamda-stenugle og tørve-græsugle. Den sjældne natsommerfugl birkespinder, der kun findes 2 steder i Danmark, lever i den åbne birkeskov.

Den oprindelige brune bi lever i plantagen og er hjemmehørende, derfor kan det undre, at den nu skal ud af arealet, dvs. Undenfor naturnationalparken.

I 2022 har der været observationer af den sjældne tormentilhvepsebi knyttet til tormentil i lysåben, lav vegetation. Tormentilhvepsebi er ikke set i Danmark siden 1940'erne, men er nu fundet tre steder i landet, heraf to på Læsø. Græssere har det med at æde urterne under spiring og blomstring, hvordan sikres at planten tormentil fortsat vil være til stede, således at levestedet for tormentilhvepsebien ikke ødelægges?

Overgræsning ses på naturstyrelsens arealer på Fanø. I hegningerne er lysesiv og græs, mens arealerne udenfor har stor artsrigdom med fx lyng, porse, blåbær, revling mv. Græsning er ikke ensbetydende med stor biodiversitet.

Der er ikke lavet en systematisk kortlægning af den biologiske mangfoldighed inden projektets begyndelse. Hvorledes kan planernes resultater evalueres, når der ikke er en baseline? Professor i Biodiversitet, Professor Carsten Rahbek har netop påpeget dette. Vi ved ikke nok om, hvilke arter som allerede nu er i vores natur.

Når man netop i naturnationalpark Gribskov har diskuteret, at man ikke vil etablere kontrol felter udenfor hegningen, tyder på at Naturstyrelsen bevidst ønsker at manipulere med resultaterne, når samtlige prøvefelter skal ligge indenfor hegningen, samt at resultatet skal vise øget biodiversitet. Tænk hvis resultatet var tilsvarende udenfor hegningerne? Det vidner absolut ikke om et seriøst videnskabeligt arbejde.

En ensidig fokusering på urørt skov og rewildings-driftsmetoderne kan føre til tab af artsrigdommen i danske skove. Kraftig reduktion af granbevoksninger medfører færre rede- og skjulesteder for. Fredede planter såsom orkidéer risikerer at forsvinde i grene, kvas og mørke eller øget vandstand. Forsker har netop påvist, at overgræsning resulterer i mindre biodiversitet.

Sørg i stedet for at skaffe spredningskorridorer og opkøb arealer mellem skov og landbrug. Det var her, der i gamle dage var græsningsenge og moser, inden landbruget blev intensiveret og blev til stordrift, i stedet for de tidligere små landbrug med meget mindre maskiner.

Fældning af ikke hjemmehørende nåletræ

Det at nåletræer fjernes og/eller tyndes vurderes til ikke at have væsentlig påvirkning for flora og fauna. Hvordan er det vurderet, når netop hjortevildtet raster i nåleskov. Fugle som spætter, korsnæb, fuglekonger mv. og egerne har kogler som naturligt fødevalg. Derfor mener jeg, at fældningen af nåleskov er en væsentlig påvirkning for naturen og specielt dyrelivet.

De ikke hjemmehørende nåletræer som nu fældes i stor hast, desværre forholder det sig i at træarter som lærk og douglas er selv-imprægnerende og eminente til bygningstømmer. Så de ikke lider af skadedyrsangreb ved brug i byggeriet.

Plantagen på Læsø har adskillige arter i nåleskoven som er udryddelsestruet. Her bør man i stedet sikre den nuværende skov med tormentilhvepsebien, den brune bi samt diverse moser og laver.

Senest har man fra Københavns Universitet forsket i træernes sundhed og konklusionen var et ønske om en større spredning af træarter for at gøre skovene klar til klimaforandringer. Her ser man så på de nordiske lande og mod USA. Så er det man ryster på hovedet. Nu er de ikke hjemmehørende arter fældet i de danske statsskove.

AK og VE.

I strid med EU's Biodiversitetsstrategi 2030 og Afskovningsforordningen

Det er i strid med både EU's Biodiversitetsstrategi 2030 og Afskovningsforordningen som træder i kraft ultimo 2024. Her skal hvert land i EU sikre skovene og sikre bæredygtigheden bl.a. så industri her i landet møbelindustri, træeffekter og bygningsmateriale skaffes lokalt.

EU's Biodiversitets Strategi, som siger, at skoven skal bevares som produktionsenhed til sikring af bæredygtige træeffekter til sikring af fremtidigt bygningstømmer indenfor landets grænser, således at andre landes urskov ikke ødelægges. Ligesom strategien påpeger, at folkesundheden bevares ved at sikre mulighed for at kunne færdes i den frie natur. Her er de kommende indhegninger med udsætninger af dyr igen i direkte modstrid med EU's Biodiversitets Strategi.

Befolkning og menneskers sundhed

Urørt skov giver en mindre fremkommelig skov. Og vælger man at indsætte græssere vil færdsel og hvor former for sport, hvor personer kommer med fart, vil være farligt. Hurtigt vil en Mountain biker eller løber komme alt for tæt på, og de store græssere kan føle sig truet. Familier med børn, der leger og løber rundt kan ligeledes opleves som en fare, for de store dyr. Hunde vil blive set på som rovdyr, og mange store dyr vil reagere på disse. Dette er der set flere eksempler på, hvor kvæg og hunde har været involveret i ulykker med personskade til følge.

Der er alene det seneste år i Danmark rapporteret om 5 tilfælde af ulykker med kreaturer. Hvem tør at tage en skoleklasse, eller daginstitution med på tur? Det bliver et meget stort ansvar, og mange vil undlade at bruge skovene, som udflugtsmål eller læring for eleverne.

Øget hydrologi

I Urørt skov, hvor øget hydrologi er en af de få værktøjer, som man gør brug af, har Naturstyrelsen ikke vurderet de ulemper som øget hydrologi kan medføre for naboerne til de urørte skove. Det være sig landbrugsafgrøder, dyrkning af wrap. I forhold til jernbanerne og ved stats- og lokalbanerne, hvor

jernbanedæmningen til skinnerne kræver tørre og velafdrænet omgivelser. Det bliver problematisk, hvis dæmningerne skrider grundet den forhøjede vandstand med ulykker til følge.

Københavns Universitet har netop offentliggjort en undersøgelse af skovene sundhedstilstand. Konklusionen var at klimaændringerne resulterer i en svækket sundhedstilstand ved skovens træer. Jeg håber, at I offentliggør, hvad den øget hydrologi i skovene netop gør ved træerne. De tåler ikke at stå med rødderne i vand!

Luft – CO₂/drivhusgasser som metangasser

Den øgede frigivelse af metangasser på netop næringsrige jorde som oversvømmes er ikke vurderet i denne strategi. Metangasser er 25 gange mere alvorlige end CO₂. Københavns Universitet er netop i gang med at forske i frigivelse af metangasser på næringsrige jorde. Dette er konstateret ved oversvømmelse af næringsjorde/ genskabelse af hydrologien. Derfor bør etablering af forvaltningen tage højde for resultaterne.

Klimakrisen med stor risiko for forøgelse af temperaturen, er et endnu større problem, som her søges adskilt fra biodiversitetskrisen. Det lader sig ikke gøre, da det er to sider af samme sag. Hvis vi ikke forstår at holde temperaturstigningen nede, vil temperaturstigningen forårsage, at biodiversiteten ikke øges som forventet. Derfor skal træer dyrkes og være i forskellig alder. Nåletræer er meget effektive til at optage CO₂, så hvorfor fælder I dem i så store mængder?

Landskabet – skoven – vores kulturarv

Jeg undrer mig, over at man tillader en så radikal ændring af forvaltning af vores skove. Hegninger vil altid være dominerende i landskabet. Specielt i Gribskov vil urørt skov og hegn være et skæmmende indslag for synet af vores Unesco verdensarv – Parforcejagtlandskabet. Vores fortidsminder i de danske skove skal vi værne om. Meget vil blive ødelagt ved den kommende forvaltning med konvertering til urørt skov.

Læsø er også udnævnt som Unesco verdensarv. Derfor skal man ikke ændre så radikalt på plantagen, da 76 truede arter er registreret på lokaliteten. Det er fuldstændig i strid med Naturbeskyttelsesloven.

Jeg mener at den nuværende skovforvaltning skal bibeholdes og skoven skal bevares som fuldkronet fredskov.

Opsamling/konklusion

Konklusionen er, at jeg som mange andre borgere i Danmark er imod de nye udpegninger af urørt skov og naturnationalparker med tilhørende nye forvaltningsplejeplaner.

Jeg mener, at den nuværende skov og landskabsforvaltning i Natura2000 områder skal bibeholdes og skoven skal bevares som fuldkronet fredskov. Landskaber/naturtyper som plantager, klitplantager, heder og klitter skal ligeledes bevares og derfor forvaltes som hidtil.

Lad jer i stedet inspirere af de øvrige nordiske lande. De forstår sig på både biodiversitet, skovdyrkning og ikke mindst dyrevelfærd.

Jeg håber på, at jeres lydhørhed kommer til udtryk i en ændring af planerne. Indtil nu har borgerne ikke mærket, at høringer har givet anledning til ændringer ved Miljøministeriets og nu Trepark ministeriets strategier for landets natur.

Endeligt, et spørgsmål: Hvorfor tror politikerne, at det lader sig gøre at plante 1 mia. Træer, når de seneste års strategier med frivillige aftaler med fx udtagning af lavbundsområder og plantning af træer ikke er lykkedes?

Henriette Andersen
Skov- og Landskabsingeniør

Ingolf Hansen

Den af Naturstyrelsen planlagte hegnopsætning omkring Naturnationalpark Læsø har mødt massiv modstand blandt læsøborgerne.

Jeg synes derfor, jeg vil fremsætte et forslag, der som et kompromis i al sin enkelthed går ud på, at Naturstyrelsen foreslår Læsø Kommune, at man undlader såvel hegn som udsætning af stude og heste mod i stedet, at udsætte et mindre antal elge på Læsø. Eksempelvis 2 tyre og 6 til 8 køer.

Jeg er klar over, at fritlevende elge også vil møde modstand, men er der nogen steder i Danmark elgen vil kunne trives frit, er det netop på Læsø med sin naturlige afgrænsning fra det øvrige land. Den er aldeles ufarlig for mennesker, og når folk først opdager den store naturoplevelse, det er, hver gang man ser den, tror jeg hurtigt, den vil blive accepteret og værdsat som toppen af Læsøs fauna.

Et andet plus er, at man ikke længere behøver frygte, at de lysåbne områder springer i skov. Det klarer elgen, som den effektive buskrydder, den er.

Naturparkens afgrænsning behøver således kun at eksistere på papiret, og et projekt med fritlevende elge på Læsø, vil blive fulgt med enorm interesse i det ganske land såvel videnskabeligt som alment.

Ingolf Hansen.

Johanne Paludan

Jeg er først lige blevet opmærksom på, at deadline for høringssvar er idag, så har desværre ikke tid til at skrive meget. Blot en hurtig tilkendegivelse som privatperson og nordjyde, der holder meget af at færdes i naturen og tidligere har haft rigtig gode oplevelser på Læsø. Jeg glæder mig meget til at nnp'erne bliver en realitet, og planlægger at besøge så mange som muligt. Jeg er vældig spændt på at se, hvad der kommer til at ske på Læsø. Så vildt som muligt er min foretrukne natur! Gerne mange forskellige græssende dyr (jeg er ret ligeglad med hegn 🐾), naturlig hydrologi og selvfølgelig så stort som muligt. Håber på store oplevelser (og at kunne booste den lokale økonomi med mange overnatninger 😊).

Med venlig hilsen

Johanne Paludan
Geolog og direktør

Karen Inge Thorsen

I relation til en oprettelse af en NNP på øen Læsø - Læsø kommune- er mit høringssvar dette: Naturbeskyttelsesloven gælder i DK - naturbeskyttelsesloven gælder naturligvis også på Læsø, som i kraft af sin beliggenhed ude i havet gennem tiderne har kunnet beskytte sig selv. Som indfødt og hele livet herboende (i 80 år) er min klare overbevisning at Læsøboerne stadig og fremover selv kan naturbeskytte Læsø. Jeg finder ingen mening i de fremlagte lovforslag vedr. naturbeskyttelse- tværtimod. De bedste hilsner fra og ønsker for Læsø.

Med venlig hilsen
Karen Inge Thorsen

Karin Engel Jønsson

Høringssvar - forslag til Naturnationalpark Læsø

Jeg bor på Læsø og har boet her i mange år. Min far er født på Læsø, og når man er vokset op med dét, så ved man, at det er noget helt særligt.

Og Læsø er virkeligt et helt specielt naturområde. Naturen er intens, lige så snart man stikker næsen ud ad vinduet. Om man går tur ved Bløden Hale, ved Foldgårdssøen, ad Nisseruten ved Skovhytten, Stokken, Rønnerne eller Hvide Bakker - de giver alle enestående naturoplevelser.

Mit sted er dog Holtemmen! Her forenes småskov, vådområder, fladvand og vild sandstrand mod nord på den mest spektakulære måde. Jeg elsker det sted!

Desværre er jeg af dem, der er bange for dyr, jeg ikke kender. Jeg er bange for kvæg, heste, hjorte, bisonokser, elge og mange andre dyr – jeg kan ikke gøre for det. Nu bliver min ø, mit hjemsted, heget ind, så jeg ikke bare kan tage min cykel og køre til Hvide Bakker, Holtemmen eller andre af mine yndlingssteder, der ligger indeni det område, man vil lave til naturnationalpark i. Ifølge forslaget skal dyrene ovenikøbet have adgang helt ned til havet. Så er det da slut med at bade og solbade på den kyststrækning.

Det er ikke Læsø, der mangler natur. Det gør der måske andre steder i Danmark, men bestemt ikke her. Jeg protesterer derfor imod, at Læsøs fantastiske natur nu bliver omformet til noget, som vi endnu ikke ved, hvordan ser ud, andet end at det bliver indhegnet. Jeg protesterer imod, at der kommer til at gå dyr rundt og lede efter føde, dyr som ikke er i kontakt med mennesker, og derfor i en eller anden forstand er "vilde". Jeg protesterer imod, at jeg er forhindret i at cykle til mine bedste spots på Læsø, bare fordi jeg er bange for store dyr.

Jeg kan forstå, at heller ikke de brune bier, som er et særkende på Læsø og omfattet af specielle regler, heller ikke vil få plads i Naturnationalparken på Læsø. Jeg har endnu ikke hørt en acceptabel begrundelse. Det er et dyr, som vi skal værne om, det ved alle med forstand på bier.

Til sidst vil jeg nævne vinterfodring. Vi på Læsø ved ikke, om "vores" vilde dyr vil blive vinterfodret eller ej. Realiteten er fra andre indhegnede områder, at man kan søge om dispensation. I Mols Bjerge gik det helt galt og mange dyr døde.

Jeg har et barnebarn på 6 år. Jeg kan ikke forsvare at tage hende med ud og se på magre dyr og gyveldækkede åbne arealer, idet gyvel er en af de planter, som er hurtigst til at sprede sig på næringsfattig jord, som det jo vil blive, når man har fældet en hel masse skov.

Det er ikke noget for børn! Eller for voksne for den sags skyld.

Bedste hilsner
Karin Engel Jønsson

PS. Og så er der jagten, som forsvinder..... I forstår ikke, hvad det betyder for folk på Læsø.

Karin Mette Petersen

Høringssvar angående Naturnationalpark Læsø Klitplantage, høringsperiode 4. april til 6. juni 2025.

Dette høringssvar er en protest mod, at Naturstyrelsen vil gennemføre projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Som sommerhusejer på Læsø kommer jeg ofte på øen og holder meget af øens natur og biodiversitet. Ja, faktisk er disse faktorer årsagen til, at vi købte sommerhus netop her. Jeg støtter ønsket om større biodiversitet i Danmark, og min mand og jeg gør meget på vores egen grund for at gøre den til et godt levested for insekter, fugle, dyr og de hjemmehørende planter, bl.a. lyng og lav. Lysåben skov frem for mørk, utilgængelig skov er et gode.

Jeg mener dog ikke, at indhegnet natur med store græssere er løsningen på problemet med presset biodiversitet i den store skala.

Planen er et politisk dikteret postulat, som savner dokumentation.

Jeg angriber i den forbindelse sprogbrugen, som undlader at forklare, at der er tale om opsætning af elektrisk hegn. I stedet bruges betegnelsen "trådhegn". Det er manipulerende nysprog i George Orwells forstand (romanen 1984).

Jeg er principielt imod ideen om at omkranse eksisterende natur med elektrisk hegn og udsætte menneskers husdyr – køer og heste – dér og ovenikøbet påstå, at naturen dermed bliver mere naturlig.

Det gælder både i Danmark som helhed og i særdeleshed på Læsø. En forholdsvis lille ø, som i forvejen er afgrænset af havet, har ikke brug for flere hegn og barrierer, der begrænser de vilde dyrs frie bevægelighed i naturen.

Jeg protesterer også over, at staten vil gennemføre planen på tværs af udbredt lokalpolitisk modstand blandt de folkevalgte i kommunalbestyrelsen.

I planen prioriteres at holde heste og køer inden for indhegningen frem for at sikre de vilde dyr som rådyrs og dådyrs interesser i fri bevægelighed i deres revirer, og det er jeg modstander af.

Et såkaldt lavt hegn på 1 meter kan passeres af rådyr og dådyr, hedder det i planen. Det er igen et postulat uden dokumentation. Og selv hvis det er korrekt, at de voksne individer kan springe over dette elhegn, hvad så med hjortenes unger? De kan ikke forcere hegnet, og hunnerne må antages at blive ved ungerne. De facto er det en begrænsning af de vilde dyrs frie bevægelighed i en situation, hvor Naturstyrelsen selv erkender, at rådyrbestanden er gået ned.

Et 1 meter højt hegn vil desuden være en uønsket fysisk og visuel barriere på en naturskøn ø, hvor det relative fravær af hække, hegn og synlige matrikelskel er et særkende, man ikke oplever ret mange andre steder i Danmark.

Sammenhængen mellem strande og skove vil blive ødelagt af den kunstige barriere, et elektrisk hegn udgør.

Det er i forhold til menneskers færden uhensigtsmæssigt at indhegne så stor en del af naturen, da det vil fremmedgøre fastboende, sommerhusejere og turister fra den natur, som allerede findes i klitplantagen.

Det er en sikkerhedsmæssigt dårlig idé at have vildt kvæg og vilde heste i en indhegning, hvor der færdes voksne, børn, hunde etc. Erfaringerne påstås i planen at være gode. Det virker udokumenteret. Fra dagspressen kendes flere eksempler på meget uheldige sammenstød mellem køer og mennesker i indhegnet natur i Danmark. Det vil også kunne ske i en indhegnet Naturnationalpark Læsø. Alene eksempler på, at det er sket, vil afholde mange fra at bruge naturen i det omfang, de gjorde før.

Og hvad med dyrevelfærden? Kan dyrene overhovedet leve af det, som de kan finde at spise i klitplantagen, eller risikerer Naturstyrelsen nye retssager og nye domme på grund af vanrøgt af dyr?

Det er tillige en klimabelastende plan, idet den både indebærer udsættelse af metan-udledende kvæg og indebærer fældning af store træer – skovfyr er nævnt i planen. Det er ikke fældning i stor målestok, klimaet har brug for, tværtimod.

Hvad kunne Folketinget og dernæst Naturstyrelsen gøre i stedet for at forbedre naturen på Læsø?

Involver fastboende og sommerhusejere i ideudviklingen - og begynd så hurtigt som muligt dialogen om, hvordan biodiversitet kan styrkes i praksis, uden at biodiversiteten kolliderer med klimahensyn, æstetiske hensyn, de vilde dyrs interesser i at kunne færdes frit og menneskers mulighed for trygt at opleve naturen.

Udpeg øen som helhed for et reservat for natur med vilde dyr – uden hegn. I modsætning til planens ø, hvor en stor del af naturen reserveres til tunge, metan-udledende landbrugsdyr/husdyr bag hegn.

Tillad kun ekstensivt, økologisk landbrug på Læsø. Stop gødning med kvælstof og sprøjtningen med kemisk ukrudtsbekæmpelse på hele Læsø til gavn for lyng, lav, blomster og bier og andre insekter og gør øen til økologisk dyrket ø. Beskyt på den måde Læsøs mange plantearter, der lever bedst i et næringsfattigt miljø.

I stedet for at fælde træer i klitplantagen og udsætte dyr etc., så stop dræningen af landbrugsjorden på Læsø og omdan de eksisterende landbrug til lysåben natur med enge og overdrev. Få støtte fra den grønne trepart til en sådan løsning.

Styrk biodiversiteten ved at sørge for, at der aldrig igen kommer minkfarme på Læsø. Minkfarmene udledte meget kvælstof. Sørg også for en miljømæssigt forsvarlig nedtagning af minkfarmene, der er visuelt skæmmende og for en stor dels vedkommende udstyret med gamle eternittag indeholdende asbest.

Skal der tyndes ud enkelte steder, så udfør naturpleje med traditionelle midler med bl.a. kædesave til at rydde op og skabe lysåbne arealer. Læsø er i flere år blevet forsømt af Naturstyrelsen. For eksempel har birkekrat i den pragtfulde skovfyr-skov i nærheden af Storedalsvej fået lov at vokse op i bunden. Birkene dér ødelægger den lysåbne skov og er nu så store, at heste og køer umuligt kan æde dem.

Venlig hilsen

Karin Mette Petersen, sommerhusejer på Læsø

Karsten Neve Petersen

Høringssvar til Naturnationalpark Læsø

Jeg har læst udkastet til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Læsø Klitplantage, og studser noget over hvor mangelfuld og overfladisk den er.

Læsø er generelt det sted i Danmark, hvor biodiversiteten er allerhøjest. At man vil begynde at pille ved det, og tro man skal til at regulere det findes jeg grotesk og dybt tragisk. Et gammelt mundheld siger, at man ikke skal pille ved noget der fungerer. Risikoen for at man kommer til at ødelægge mere end man gavner er potentielt ret høj. Der er i forvejen store dele af statsskoven, som bliver afgræsset med store græssere. Det giver plads til både de dyr og planter, som er afhængige af de store græssere, og dem der ikke tåler et græsningstryk.

De data der ligger til grund for forvaltningsplanen er blot noget man har hentet fra en hjemmeside (arter.dk). Der er ikke lavet nogen former for optælling og undersøgelse af de mange småbiotoper der er på det store areal. Der står f.eks. ikke nævnt noget om kongebregnen (*Osmunda regalis*), som er fredet og meget følsom overfor ændring i skovdriften.

Der står heller ikke noget om den oprindelige sorte skovsnegl, som kun findes i en meget lille lomme i statsskoven. På resten af øen er den fordrevet af den ibirske skovsnegl - som i øvrigt også findes i stor stil i statsskoven, og som ikke er nævnt som en invasiv art.

Jeg savner også biulve og myreløver nævnt i planen for hvordan man vil bevare dem. De er meget følsomme overfor store græssere, som tramper deres bo i stykker. Der bør foretages en tælling, så man kan følge, om der sker en forværring af deres levesteder, så man kan gribe ind i tide.

Det virker også meget besynderligt, at man bandlyser den Brune Bi (*Apis mellifera mellifera*), som er fredet på Læsø, og i årevis har levet side om side med andre vilde bier. Det er det eneste sted i Danmark, hvor den Brune Bi stadig findes. Jeg finder det højst besynderligt, at man vil forbyde et fredet insekt i en naturnationelpark!

I det hele taget bærer hele projektet præg af, at være lavet af et embedsnetværk, som overhovedet ikke har sat sig ind i de faktiske forhold, og alle de små biotoper og små lommer, som findes rundt omkring i klitplantagen.

Jeg håber man vil bruge tid på at gennemarbejde projektet og forvaltningsplanen noget mere, end det makværk I har præsenteret her.

Mvh Karsten Neve Petersen

Kent Hvirring Jensen

Til Skov- og Naturstyrelsen

Høringssvar vedrørende indhegningen og indsættelsen af husdyr i Læsø Klitplantage, samt begrænsningerne i lokalbefolkningens muligheder for et aktivt friluftsliv i forbindelse med oprettelsen af Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Hermed mine kommentarer:

1) Først og fremmest er Naturnationalparken en regeringsbeslutning, som ikke er ønsket af lokalbefolkningen og Læsø Kommune, og effekten af den efterfølgende borgerinddragelse synes ubetydelig. Beslutningen om oprettelsen af en naturnationalpark i Læsø Klitplantage, hvor man i forvejen har Danmarks måske højeste biodiversitet, er med indhegningerne og indsættelsen af kreaturer et kæmpe indgreb i øens natur og landskab og en stor forringelse af lokalbefolkningens adgang til friluftslivet.

2) Rideturen eller vandreturen i klitplantagen gøres nu til en risikofyldt oplevelse blandt forvildede kreaturer og heste og vanskeliggøres af passage gennem hegnslåger.

3) Jagten, som er en del af vores kulturarv, forbydes. Lokalbefolkningen har gennem mange år haft stor glæde af muligheden for at komme på jagt i området, og netop det at gå på jagt er i høj grad med til at kompensere for alle de aktiviteter, man afskæres fra som øbo og stærkt medvirkende til at fastholde lokalbefolkningen.

4) Biavl, som også er en vigtig lokal beskæftigelse/hobby forbydes, og muligheden for en produktion af den eftertragtede Læsø- lynghonning forringes.

5) Turisme og nye faciliteter. Der er intet til hinder for, at Naturstyrelsen kan oprette alle de planlagte nye faciliteter i området allerede nu! Det er ikke en forudsætning, at området skal omkranses af stødhegn og beriges med kreaturer, før dette er muligt. Færdslen i området ville derimod være mere sikker uden hegn og kreaturer og byde på en langt smukkere naturoplevelse. Indhegning af naturområder og indsættelsen af husdyr er et ganske unødvendigt element i bestræbelserne på at øge turismen på Læsø. - Øens turister bryder sig faktisk ikke om hegn, og mange ser det som en barriere, der gør, at de fravælger området.

6) Landskabet lider allerede under kreaturerne færdsel i Holtemmen og Højsande.

Ødelæggelserne af de smukke og sarte sand/stenskrænter langs nordkysten er store, og indlandsklitterne, der er skabt af øens historiske sandflugt pga. skovrydningen under saltsydningen, lider allerede kraftigt under kreaturerne færdsel/trampen. Der er tale om, at en stor del af vores/Læsøs historiske, unikke landskab er i færd med at blive udvisket.

7) Naturen formes af kreaturerne valg af fødeemner.

De naturskønne områder ved Vej 1 og 2 og ud mod kysten, der tidligere havde status som "Naturskov" og bød på rigtig vild natur, er allerede nu et stort kreaturhegn. Her fik skolebørnene tidligere besked på at tisse inden adgang, da området på ingen måde måtte tilføres næringsstoffer. Al færdsel foregik udelukkende på befæstede stier af hensyn til de sarte laver og mosser mv. Naturskoven blev dengang plejet af den naturlige bestand af vildt, suppleret med nænsom rydning af uønsket tilvækst. Derved var det muligt at forme og bevare naturen og landskabet, som man ønskede det.

Nu plejes området af en stor flok kreaturer, der fodres, og det undrer, at naturstyrelsen bevidst tilfører området næringsstoffer. Paradoxsalt er det, at området, der nu er beriget med trådhegn og stude har skiftet status fra "naturskov" til "urørt skov". Kreaturerne gøder, tramper, og ødelægger den sarte vegetation, og de er samtidigt tildelt beføjelsen til at forme naturområdet, da det er kreaturerne valg af fødeemner, der afgør, hvilke planter vi fremover skal se i området. Der er meget stor risiko for, at egetræerne forsvinder over tid, og at nye monokulturer af porse, mos og lysesiv vil opstå. Ideologien om, at indhegning af vores smukkeste natur med trådhegn og indsættelsen af husdyr, er et ufravigeligt element i oprettelsen af "urørt skov" og "naturnationalpark" er forkert – dette er jo netop kultur og ikke natur!

Beslutningen om en Naturnationalpark på Læsø bør omgøres.

Jeg håber, at beslutningen om en indhegnet naturnationalpark på Læsø omgøres, og at regeringen i stedet inddrager uproduktiv landbrugsjord og dermed skaber nye naturarealer i Danmark. Vi skaber ikke mere natur ved at ødelægge det bedste, vi har – vi mister det!

At omdanne noget af Danmarks smukkeste, sarteste natur til et kreaturhegn, og at mishandle vores historiske, unikke landskab og begrænse det eksisterende friluftsliv er uansvarligt.

Mvh. Kent Hvirring Jensen

Kirsten Pihler & Peter Hemp-Bentzen
Høringssvar vedr. Læsø Naturnationalpark.

Vi har ingenting, og nu får vi endnu mindre adgang til det!

Indledning:

Læsø er en naturperle, biodiversiteten mangfoldig, der findes store uberørte arealer, hvor der aldrig har været dyrket landbrug, hvor der ikke har ligget industri, og hvor der ikke er bebygget. Befolkningstætheden er lav og de fastboende lægger ekstrem stor vægt på adgangen til naturen hele året rundt. Det er stilheden, mørket, naturadgangen og den friske luft, der medvirker til at give Læsøboerne livskvalitet. Det er muligheden for frit at færdes, at kunne sanke urter, svampe og frugter og at gå på jagt, der gør at Læsø er et attraktivt sted at bosætte sig på helårsbasis. Dette på trods af fravær af mange af de kulturelle, kommercielle og infrastrukturelle goder som borgere i andre dele af landet har adgang til.

Se bl.a. artikel i Politiken om Læsøboernes livskvalitet: Politiken 20.3.2025, Ida Nathan m.fl.

Det eneste fastboende læsøboere har adgang til i rigeligt mål er natur, og denne adgang forringes i alvorlig grad med oprettelsen af Læsø Naturnationalpark.

Det er estimeret, at oprettelsen af samtlige Naturnationalparker vil udgøre 0,6% af Danmarks areal. Det virker derfor helt absurd at vælge netop Læsø som mål for en Naturnationalpark, da øen allerede er på et meget højt biodiversitetsniveau. Man begrænser befolkningens adgang, man hindrer anvendelse af området til rekreative formål, man hindrer adgang til arealet alene for at tilgodese 4 vilde bier, som kun universitetsuddannede biologer med bopæl på indre Østerbro kender og som ikke på nogen måde deler livsvilkår med fastboende Læsøborgere.

Mere natur?

Nordjyske medier/TV2 Nord 25.2.2021 citerer Århus Universitets undersøgelse af Læsøs allerede høje eksisterende biodiversitet: DN, Århus Universitet og Københavns Universitet. (Naturkapitalindekset)

Andelen af arealer i alle nye Naturnationalparker, der allerede er beskyttet af Natura 2000 eller andre forordninger udgør 83%. Det vil altså være en forsvindende lille del af Læsøs Naturnationalpark, der faktisk er nye arealer, der tidligere har været anvendt til andre formål.

Der er således 636 Ha, i den kommende Naturnationalpark, der allerede er omfattet af Natura 2000.

Kilde: Virkemidler i Naturnationalparker, Biodiversitetsrådet. Og Læsø Kommune Natura 2000 handleplan.

Der kommer ikke mere natur på Læsø ved oprettelsen af en Naturnationalpark. Til gengæld er der ingen, der kan få fornøjelse af den.

Indførte dyrearter:

For at sikre en ny type natur på Læsø indføres helt nye dyrearter. Der er planer om, at både Galloway, (som allerede afgræsser områder af det påtænkte Naturnationalpark-område) Exmoor-ponyer og sågar

bison, elge og vildsvin er nævnt som mulige arter, der kan bibringe naturen mere diversitet. Alle 5 dyrearter er ikkehjemmehørende men afarter af domesticerede racer. Vildsvin og bison er deciderede farlige. At kalde indførsel af nye dyrearter for fremmede for biodiversiteten er et fejlskud. Der indføres fremmede arter, der aldrig har været på øen, aldrig ville kunne indvandre og ikke er i et naturligt samspil med den eksisterende natur og slet ikke kan tilføre øen noget af værdi.

De nye dyr på Læsø fortrænger enestående art:

Til gengæld er de brune bier blevet fordrevet fra Naturnationalparken. Den brune bi er enestående for Læsø og en oprindelig hjemmehørende art. Læsø er det eneste sted i Danmark, hvor der findes en ren bestand. Bien udgør et både økonomisk, socialt, kulturelt og rekreativt aktiv for både de fastboende og for turister og bidrager til den store fortælling om Læsøs enestående natur.

Den brune bi, som er et væsentligt og stort aktiv for øen bliver forvist fra et af de bedste fourageringsområder, nemlig Horneks, Højsande og Holtemmen. Bien er fredelig, omgængelig og interessant at iagttage. Der bør gøres en ekstraordinær indsats for at sikre, at denne race fortsat holdes ren på Læsø. Og at det store arbejde, som biavlerne gør understøttes og synliggøres.

Adgang til området:

Adgangen til området bliver besværliggjort for såvel gående som cyklister og biler. Nedlæggelse af veje og hjulspor gør det besværligt at færdes i området, ligesom "genopretning af den naturlige hydrologi" vil have den konsekvens, at store dele af Naturnationalparken ligger hen som oversvømmet sump i store dele af året såvel efterår, vinter som forår. Det er muligt, at en enkelt frø bliver glad, men øens befolkning forhindres i at nyde området i store dele af året.

Sankemuligheder:

En stor del af øens faste befolkning er ivrige sankere, det gælder bær, frugter, urter og ikke mindst svampe. Tilstedeværelsen af store dyr og til dels farlige dyr vil fratage befolkningen lysten til, og muligheden for at kunne færdes frit og trygt i Naturnationalparken. Endelig må man formode, at dyrelorten vil fratage mange lysten til at sanke urter.

Vandforsyningen og drikkevandskvaliteten:

Læsø er kendt for sin gode drikkevandskvalitet. I området, hvor der indvindes drikkevand har der aldrig været dyrket landbrug, der har ikke været anvendt kunstgødning og der har ikke været anvendt pesticider. Det er enestående for Danmark. Og en fortsat udnyttelse af arealerne til drikkevandsforsyning til øen må anses for at være særdeles vigtig. At flytte drikkevandsboringerne må anses for at være så stor en økonomisk byrde, at det ikke er realistisk for en kommune af Læsøs størrelse. Og en forringelse af kvaliteten ved at flytte boringerne til steder, hvor der har været/bliver dyrket landbrug virker helt absurd.

Dyr på stranden

For Læsøboere og for turister er Læsøs strande et uvurderligt gode. Det er gennem nogle år efterhånden lykkedes at få hundeejere til at forstå, at hundelort skal tages med hjem og at adgang til stranden skal foregå med hunden i snor i sommerhalvåret. Det virker derfor helt absurd, at store dyr frit kan få adgang til et af øens væsentligste aktiver for såvel fastboende som turister: Rent badevand og rent strandsand. Vi ser ingen biodiversitetsfordele i, at dyrene skal kunne færdes på stranden, tværtimod vil store dyr i fuglenes yngletid skabe forstyrrelse til skade for sårbare arter.

De hydrologiske forhold

Ved at undlade at vedligeholde grøfterne vil området i en stor del af året henligge som utilgængelige sumpe/søer. En sådan tilstand vil i høj grad forhindre adgangen til en intersemæssig og rekreativ udnyttelse af arealet.

Veje nedlægges.

Nedlæggelse af de i forvejen sparsomme adgangsveje ind i området vil i høj grad forhindre adgangen til udforskning, ophold og rekreativ udnyttelse af området.

Nedlæggelse af P-pladser vil medføre anarkistisk parkering og anspore til trafik på steder, hvor det ikke er ønskværdigt.

Nedlæggelse af P-pladsen ved Hornekssøen forhindrer adgang til en rekreativ perle særligt for borgere, der ikke er gående.

Med venlig hilsen

Kirsten Pihler og Peter Hemp-Bentzen

Kåre Vilsen

Vedr: Høringssvar til Naturnationalpark Læsø

På et af de første orienteringsmøder om en **EVT**. kommende Naturnationalpark på Læsø, blev vi orienteret om, at Læsø var udpeget som en mulig NNP.

Under rundvisningen blev der spurgt ind til biodiversiteten på Læsø/Klitplantagen og vi fik at vide at **den var helt i top!**

Så blev der selvfølgelig spurgt ind til, hvorfor vi så skulle have en NNP!? Det ville da være bedre at placere den et sted, hvor biodiversiteten er dårlig!?

Til det blev der svaret, at det jo heller ikke var sikkert, at der skulle være en NNP på Læsø!

Men det skulle der så...

Men begrundelsen for at oprette en NNP Læsø, var jo at fremme biodiversiteten!!! Og hvordan fremmer man noget der er i **TOP!**?

Hvad er succeskriteriet? Er det "Rewilding" af tamme husdyr under hegn, der skal leve af træer og buske!? Skræks scenariet er dyrplageriet i Mols Bjerge!

Hvad med at gå den anden vej og lade Læsøs NNP være **uden hegn og kvæg/heste!**? En reference NNP i forhold til andre NNP'er i resten af Danmark!?

Skoven bruges og udnyttes med omtanke – vi har brug for CO2 venlige byggematerialer!

Bæredygtig omdrift af Klitplantagen til glæde for mennesker og dyr:

Plukhugst nogle steder – renskovning nogle steder – med og uden genplantning.

Urørt skov andre steder – invasive og uønskede "invasive" træer og buske fjernes manuelt med EL-buskryddere.

De penge der skulle gå til hegn, kreaturer/ponyer mv. bruges til manuelt arbejde med buskrydning/pleje, som alligevel bliver nødvendig da kvæg og heste ikke vil eller kan leve af at spise træer og buske!?

Klitplantagen er Statens ejendom, og at "I" kan gøre med området som I vil, men jeg går ud fra, at når nu i beder Læsøboerne om et feedback (høringssvar) på jeres planer for området, ja så er det for at lytte!!??

Læsø er naturligvis "hegnet" inde af Kattegat og det har altid været Læsøboernes livsvilkår. Det er det stadig, hvis man ellers kan finde ud til vandkanten. Der er på Øen efterhånden i tusindvis af km højspændings-stødhegn og der findes bogstaveligt talt ikke den plet eller tue der ikke er omfattet af en fredning med tilhørende plejeplan og indhegning.

En hegnet NNP på Læsø vil yderligere indskrænke Læsøboernes bevægelsesfrihed/livsvilkår.

Forringede livsvilkår for den, efter min mening, mest truede "art" på Læsø, nemlig Læsøboen.

Med venlig hilsen

Kåre Vilsen

Lena Sieker Juhlert

Høringssvar vedrørende etablering af Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Jeg erklærer hermed min modstand mod yderligere indhegning af Læsø Klitplantage. Allerede i dag er der indhegnet et forholdsvis stort område med store fritgående kreaturer. Dyr som forhindrer mange folk i at kunne færdes trygt i skoven.

Selvom der fortsat vil være offentlig adgang til indhegningen, vil det dog medføre, at en stor del af øens turister (og fastboende naturligvis) reelt være afskåret fra at færdes på Naturstyrelsens (nu øgede) indhegnede areal. Mange mennesker vil nemlig afstå fra at gå tur i en fold med store fritgående dyr - og slet ikke tur med børn, hund, eller som ældre og måske dårligt gående. Der er set talrige eksempler på, at dette ikke er ufarligt.

At Naturstyrelsen således nu, på grund af et yderst tvivlsomt statsligt biodiversitetsprojekt, agter at inddrage en endnu større del af øens natur, kan meget vel være ødelæggende for Læsøs status som attraktiv turistkommune. I forvejen er øens erhverv presset af regeringens indgriben i såvel landbrug som fiskeri. Nu presser man så også turisterhvervet.

Læsøs natur er øens trumfkort. Lad Læsø beholde det! Der er hegn nok på Læsø.

Og lad så også træerne blive stående - der er allerede fældet rigeligt. Ellers forsvinder dådyrene nemlig også.

Med venlig hilsen

Lena Sieker Juhlert, Blokhush - sommerturist på Læsø gennem mange år.

Lili Jepsen

Som læsøbo og aktiv naturbruger ønsker jeg at det fremover bliver sikret følgende:

1. Frie adgangsveje, uden hegn, til strandene i Storedal og Hvide Bakker - 2 af øens bedste badestrande og 2 af grundene til, at vores turister kommer igen og igen.
2. Ingen kreaturer på Læsøs strande eller i klitområderne - med garanti nogensinde. Vi vil beholde vores rene badestrande og beskytte de sårbare klitter .

Med venlig hilsen

Lili Jepsen

Lis Ravnsted-Larsen

I anledning af plan om udlæg af Læsø som såkaldt NaturNationalPark udtrykker jeg hermed min bekymring for realisering af planerne, da jeg frygter at det vil medføre forringelse af den naturrigdom som Læsø i øjeblikket indeholder.

Med venlig hilsen

Lis Ravnsted-Larsen
biolog, cand.scient.

Til Naturstyrelsen

Lotte Bøgedal

Høringssvar Læsø Klitplantage

Jeg vil udtrykke min holdning og ikke mindst bekymring for den kommende forvaltningsplan for Naturnationalpark Læsø Klitplantage, samt alle andre kommende naturnationalparker, der etableres i de bedste naturområder vi har i Danmark. Forvaltningsplanerne er en kopi af overordnede retningslinjer for dels urørt skov og dels forvaltningsplanerne for de øvrige naturnationalparker, og ikke konkrete planer tilpasset specifikt til de enkelte områder. Der er også tale om særligt værdifuld natur i naturnationalparken, og det ses ikke, at der tages specielt hensyn til plejen af disse områder i projektbeskrivelsen.

Naturstyrelsens beskrivelse af Læsø

Læsø har en unik lysåben natur. Gennem rydning af tilgroede arealer og genindførelse af traditionel sommergræsning med kreaturer, får og heste er strandenge og lyngheder blevet bevaret og forbedret. Vinterpasning og foderproduktion til dyrene har skabt helårsbeskæftigelse. Indsatsen har også givet bedre levevilkår for sjældne fuglearter, og invasive arter er bekæmpet. Et nyt driftsfællesskab sikrer, at naturplejen kan fortsætte fremover, og hele ø-samfundet er blevet styrket med øget opmærksomhed på Læsøs enestående naturværdier. I naturnationalparken findes kunstige søer, der huser sjældne plante og dyrearter. Generelt er området er kendetegnet ved høj biodiversitet og stor naturvariation.

Der er i området flere habitatnaturtyper med nationalt væsentlige forekomster. Områdets skov-klit, tørvelavning og klithede udgør mere end 5% af arealet af hver naturtype i den danske kontinentale biogeografiske region.

Der findes mange rødlistede arter inden for artsgrupperne laver, karplanter, dagsommerfugle og svampe i området. Den globalt truede sommerfugl hedetakspinder er knyttet til klitheden. Den sjældne natsommerfugl birkespinder, der kun findes 2 steder i Danmark, lever i den åbne birkeskov. Og tyndstokket korkpigsvamp, findes i Danmark kun på Læsø. Desuden findes sne-kruslav, klit-korallav, hjertelæbe, koralrod, sump-hullæbe, stilmånerude, klit-perlemorssommerfugl - for blot at nævne nogle få.

Hvordan kan man tro, at fravær af pleje forbedrer noget, der allerede er unikt?

Når Læsøs natur og biodiversitet allerede beskrives som enestående og rig på arter – takket være årtiers målrettet naturpleje og græsning med tilsyn – undrer det mig dybt, at man nu vil forsøge at "forbedre" denne natur ved at ændre kurs radikalt. Planen om at indhegne 1126 hektar og udsætte kvæg og heste til helårsgræsning, uden at dyrene må tilses og naturen passes, strider mod al tidligere erfaring med, hvad der faktisk virker.

Hvordan kan man tro, at det at forlade naturen til sig selv – uden løbende pleje og ansvarlig drift – vil gavne den? Naturen er blevet, hvad den er i dag, netop fordi den er blevet plejet og dyr passet med omtanke. At ophæve dette samspil mellem mennesker, dyr og natur og i stedet indføre en model uden tilsyn og pasning, kan risikere at skade det, man forsøger at bevare.

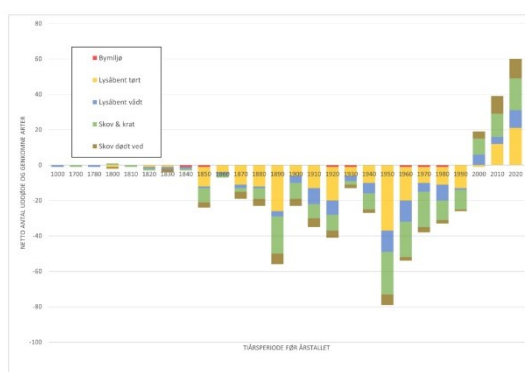
BIODIVERSITET

Vi hører gang på gang udtalelser om den 6. masseuddøen. En dommedagsprofeti der beror på en anderledes beregningsmodel af RLI (Rødliste indekset) i 2019 end tidligere. Blå er 1805 arter undladt i udregning i 2019. Arter der endda er i fremgang. Hvorfor disse ikke er medregnet, er der vist ingen svar på fra AU.

Konkret handler det om, at ca. 45 af godt 5500 arter, er blevet vurderet til at være lidt mere truede end de var i 2010, svarende til 8 promille. Andelen af truede arter er endda faldet fra 18,7 til 17,3 %. Nogen voldsom tilbagegang over 10 år er der altså ikke tale om. <https://dansknaturtilstand.dk/>

<https://gylle.dk/hvilken-vej-har-biodiversiteten-reelt-udviklet-sig-siden-2010/>

<https://www.danskskovforening.dk/skoven/udvikling-er-vendt-allerede-for-30-aar-siden/>

Uddøen og genkomst af arter fordelt på ti-årsperioder ("netto uddøen") for alle artsgrupper (N=546)

At fælde vores skove, veteraniserer, etablere naturlig hydrologi, hegning og græsning uden tilskudsfordring synes for NST at være den eneste og endegyldige løsning på biodiversitetskrisen. En krise der rent faktisk ikke er i vores skove, men der alligevel omstruktureres på et helt uvidenskabelig grundlag.

I en PH.d afhandling af Erik Buchwald, er konklusionen at Danmark ikke behøver mere "urørt" skov end vi har, at den "urørte" skov skal plejes og at at det ikke er i skovene at artsrigdommen mangler. Her har arterne være i fremgang de sidste 30 år, så NST tidligere forvaltning af skovene har virket.

[https://macroecology.ku.dk/other-publications/Identifikation af arter og naturtyper i 2020 biodiversitet sm lene.pdf](https://macroecology.ku.dk/other-publications/Identifikation%20af%20arter%20og%20naturtyper%20i%202020%20biodiversitet%20sm%20lene.pdf)

MANGLENDE BASELINE

Intet sted i forvaltningsplanerne nævnes at der er lavet en baseline på områderne. Jeg og mange andre er meget bekymret for denne store ændring der nu vil ske af vores natur, på et helt udokumenteret grundlag. Hvordan kan man være sikker på at fældninger, afgræsning og naturlighydrologi vil fremme biodiversiteten?

I en ny rapport med bla Prof. Rasmus Ejrnæs står der meget klart og tydeligt at “urørt” skov og Rewilding vil ændre naturtyper og landskabsvariationen. Forfatterne er dog ganske klar over at dette strider mod habitatdirektivet og anbefales at de eksisterende definitioner af bevaringsstatus for den danske natur ændres for at fremme den “vilde” natur.

https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Videnskabelige_rapporter_500-599/SR586.pdf

NNP og “urørt” skov etableres i områder der for en stor del indvolvere natura 2000-områder. Områder der har en høj beskyttelse, netop for at bevare de specielle naturtyper og de arter der lever der.

Ændres forvaltningen af Natura 2000-områder, skal laves en screening/konsekvensvurdering. Noget NST selv udføre og sender til Miljøministeriet for godkendelse. Dvs Staten kontrollere sig selv.

Hvordan sikres en bevarelse af de eksisterende naturtyper, når nu alle skove og naturtyper forvaltes helt ensartet?

Som det kan ses er arterne i fremgang i samtlige af de områder der nu er udpeget til NNP. Dette gælder også for Ulfshale. Hvorfor skal denne fremgang nu ændres til noget vi ikke ved hvor fører hen?

Natturalpark	Arter i alt Heraf:				Fordelt til habitater					Dødtvedarter
	Truede 2010	Truede 2019	Geninvandret		Lavskov	Nåleskov	Skov (Uspec.)	Ej. Skov		
Akkumuleret for alle 15 Natturalparker	498	395	256	7	126	112	68	192		64
Specifikt pr. NNP:										
Almindingen	116	70	45	5	25	37	14	40		5
Bidstrupskovene	77	43	25	0	34	23	2	18		10
Draved Skov & Kongens Mose	76	46	30	0	25	17	7	27		12
Fussingø	36	25	16	0	14	13	3	6		3
Gribskov	163	110	69	1	69	41	16	37		31
Hanstholm	118	86	48	0	17	31	13	57		2
Hellebæk Skov og Tegstrup Hegn	75	36	25	0	31	16	6	22		11
Husby Klitplantage	31	22	9	0	3	9	5	14		1
Kompedal Plantage	37	24	9	0	4	18	2	13		2
Læsø Klitplantage	76	49	24	2	14	19	8	35		3
Mols Bjerge	107	84	41	1	18	19	18	52		3
Nørlund Plantage og Harrild Hede	107	66	36	0	11	36	7	53		0
Stråse	57	45	20	0	4	33	3	17		1
Tranum	50	29	15	0	7	13	6	24		2
Ulfshale Skov	80	37	22	1	22	19	8	31		7

Bemærk også, at generelt næsten halvdelen – for hede- og klitplantager den overvejende andel – af arterne er afhængige af nåleskov, men som med NNP initiativet rent dogmatisk ønsker at decimere til et minimum.

45 arter af 57 var truede i 2010 – heraf er kun 20 vurderet truede i 2019

20 arter af 57 var truede i 2019

17 arter tilknyttet åbne naturtyper

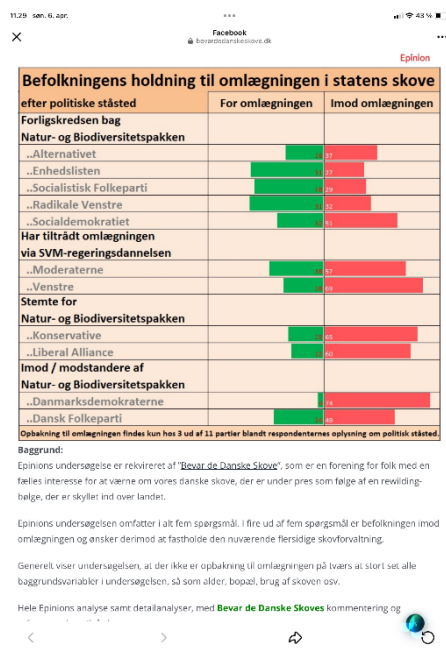
40 arter tilknyttet skoven – Heraf 33 specifikt tilknyttet nåleskoven

Inddragelse af offentlighed og fri adgang til vores natur.

Det vil give store problemerne ved at færdes i en natur, der nu domineres af hegn, “vilde” dyr, sump, væltede træer, ødelagte stier og spor. Det er muligt at det stadig er fuldt lovligt at færdes i den nye “vilde” natur men den reelle adgang eksisterer ikke mere. Trænerne har et skærpet ansvar når en låge passerer. Ingen vil taget er sådant ansvar, så ungdoms, foreningsarbejde og klubarrangementer

stopper hermed. Ingen rytter med sundfornuft vil ride i en indhegning med dyr. Den svageste gruppe i vores samfund, handikappede, gangbesværede, børnehaver mister adgangen til skoven.

En Epinion undersøgelse fra foreningen Bevar de Danske skove viser også klart at befolkningen ikke ønsker Regeringens nye "vilde" natur. Ikke engang regeringen egen vælgere.

https://drive.google.com/file/d/1PAOwv9VPWzU1osd9GyRPY_mOrJgGmjwo/view?usp=drivesdk

Ej heller rytterne ønsker at færdes i en indhegnet natur. En undersøgelse viser at 71% af rytterne er bekymret for at færdes blandt indhegnede "vilde" dyr.

<https://www.magasinettoelt.dk/blog/over-tusind-har-deltaget-i-undersogelse-om-udfordringer-og-barrierer-ved-ridning-blandt-graessende-dyr/>

Adgangsforhold

Når der udsættes dyr der er hegnet inde, vil hegnene og dyrene være årsag til en forringelse af vores adgangsforhold.

Det er aldrig ufarligt at bevæge sig ind blandt fritgående dyr, og der er talrige eksempler på mennesker og hunde, der er blevet jagtet, skadet og endda blevet slået ihjel. Ridning inde i de hegnede områder vil også blive umuligt. Børnehaver, gangbesværede mm vil især hæmmes i den frie færdsel de hegnede områder.

Vedhæftet er en udtalelse fra en gangbesværet bruger af naturen, der tydelig gør problematikken i færdslen bland de "vilde" dyr.

Det drejer sig helt nøjagtigt om stien "Hindemavevej", der løber fra P-pladsen v Hindemave og direkte over mod Pamhule skov. Der har altid græsset køer på begge sider af stien. Stien er bl.a. en del af Hjertestien og er en sti med fast underlag. Der er bænke opsat langs stien over mod skoven. Hvis du ser under udinaturen.dk vil du kunne se at der står, at kørestolsbrugere nemt kan komme til Fugletårnet/udsigtstårnet, der ligeledes er handicapvenligt.

Min bekymring: Når der åbnes op for kvæget, vil der blive lavet en "låge" ved betonbroen, således at kvæget kan gå på hele området - altså på tværs af stien. Denne sti vil ikke forblive fast i underlaget og min vej ind i skoven over til udsigtstårnet vil være for usikker for mig at færdes på. Jeg kan på ingen måde flytte mig hurtigt - er ret gangbesværet - og jeg vil være utryk. Muligheden for at sidde og tage et hvil på vej over mod Fugletårnet vil ligeledes være væk, da jeg jo ikke kan være sikker på, at der er fri (hvis kvæget fx står foran vil jeg ikke kunne tage et hvil - og derfor vil min gang være endnu mere ustabil).

Så i bund og grund drejer det sig vel - helt egoistisk - om at min mulighed for at komme ud i en natur jeg elsker, bliver forkastet.. Jeg har taget fat i min handicapforening, som jeg håber vil hjælpe mig med at lave et høringssvar - men vil jo gerne have mange flere på "banen", der bruger området, og som ikke vil have mulighed for det længere, når kvæget slippes fri...

Håber det gav dig svar? 😊

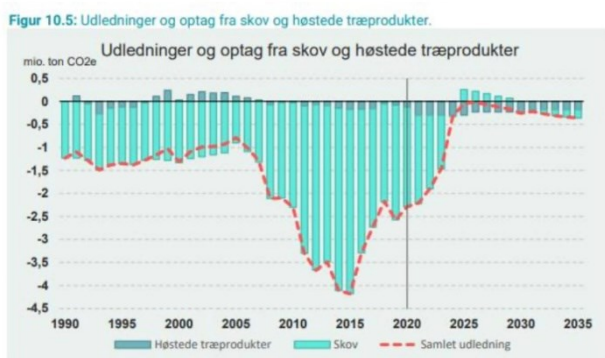
Hvordan kan NST påstå at hegn, naturlighydrologi, væltede træer og "vilde" dyr ikke nedsætter brugernes mulighed for at bruge skoven som hidtidig?

Klima og ophør af skovdrift

Skovdrift er vores stærkeste kort i den grønne omstilling og er samtidig omkostningsfrit.

Palle Madsen, professor og skovforsker, understreger bla skovens vigtige rolle for træproduktion og klima. Han påpeger, at skovens sammensætning og forvaltning er afgørende. Højproduktive nåletræer, som ikke længere ønskes i urørte skove, kan optage op til 40 t CO₂/ha/år og har en betydelig substitutionsværdi for mere CO₂-tunge byggematerialer og fossile brændstoffer. I modsætning hertil vil urørte skove med tiden kun bidrage negativt til CO₂-regnskabet.

”Urørt” skov er til stor skade for vores klima. I Statsskovene produceres 30% af det træ vi bruger her i Danmark. Med etablering af ”urørt” skov tages intet hensyn til bæredygtighed ifm træ/biomasse til den grønne omstilling og produktionsskoven positive CO₂ optag. Med den forvaltning der nu sker i vores skove vil skovens positive CO₂ optag vendes til negativ, altså udledning af CO₂. Denne negative klimapåvirkning, nævnes ikke så meget som en gang i forvaltningsplanerne for ”urørt” skov.

Grafen viser et ret konstant nettooptag på 1-1,5 mio. CO₂ / år – en ekstra opbygning fra 2007-2016, og herefter et drastisk estimeret fald i optag til direkte udledning fra 2023-2030.

Hvor skal vi nu få træ fra når produktionen i 75000 ha skov stopper? Træ er allerede nu en mangelvare og efterspørgslen vil stige kraftigt i fremtiden. Dansk produceret træ kan give en besparelse på op til 47% CO₂, sammenlignet med træ henter fra Sverige. Et land der heller ikke mere kan følge med forsyningen.

file:///var/mobile/Library/SMS/Attachments/a5/05/DE8FA969-80F6-4E97-9133-FAAA73AFBE78/Puff823_Rold%20Skov%20SavvA%CC%83%C2%A6rk_trykt.pdf

Hvordan formoder NST der kan kompenseres for 75000 produktionsskov, der nu ikke mere må producere træ?

I de ”urørt” skov kan man komme op på en fældninggrad på 90% af de eksotiske nåletræer, 50% udtynding af løvtræerne og 25% af træerne veteraniseres.

Biodiversitetsforskere har meldt ud at det ikke er fra biologisk side, at disse massive fældninger sker, men et ønske fra NST.

Carsten Rahbek
 Som sagt er det noget Naturstyrelsen i sin tid bestemte (forstfolkene ikke biologerne) med begrundelsen at de skulle tjene penge (på at fælde træer) før skoven blev lagt udrørt. Hvis man læser de oprindelig fagrapporter (bla fra undertegnede) hvor urørt skov blev lanceret som et nødvendigt middel for at bevare biodiversitet og skovene, der anbefalede vi slet ikke den mængde fælden der bliver udført af Naturstyrelsen.

Er “vild” natur lovligt?

Etablering af naturlig hydrologi og Rewilding anses som den vigtigste forvaltning i at etablere den vilde natur i “urørt” skov og og Naturnationalparker.

Men denne ændring af naturtyperne er i direkte strid med EUs habitatdirektiv, da naturen forandres og de truede arters levesteder påvirkes.

Rasmus Ejrnæs, professor og medforfatter til de fleste af de rapporter om Rewilding og “vild” natur som Regeringen har bestilt og betalt DCE for at lave, ønsker da også loven lavet om, da Habitatdirektivet står i vejen for den kommende naturforvaltning.

Natura 2000-områder:

Særligt Natura 2000-områderne bør få en særlig opmærksomhed, da disse er udpeget under EU's Habitatdirektiv. Da der ikke er foretaget Miljøkonsekvensvurderinger, hverken af de overordnede planer eller de enkelte forvaltningsplaner – eller de konkrete projekter.

I forbindelse med, at Naturstyrelsen ændrede sin praksis i forhold til urørt skov, anses det ikke at intentionerne i den ændrede praksis er overholdt! at planerne skulle vurderes lokalt. Ulvshale er i forvejen anført i projektbeskrivelsen som værende urørt skov, og det er ikke muligt at finde en miljøvurderet plan for områdets skov, hvilket burde have været muligt set ift. MFK: 2023.175.

REWILDING OG DYREVELFÆRD

STORE VILDE GRÆSSERE I FORTIDEN

- Der er ingen evidens for at store vilde græssere har skabt og vedligeholdt åbne områder i danske urskove. Hverken i mellemistider eller i efteristiden.
- Det er utænkeligt, at landbruget ikke skulle have indslæbt plantearter fra Mellemeuropa. Det er derfor sandsynligt, at en del af vores flora, som er tilpasset lysåbne forhold er bragt med gennem de sidste 6000 års landbrug. Det samme gælder de tilknyttede insekter.
- Den lysåbne natur skal plejes ved græsning, afslåning eller afbrænding, ellers vokser den til i skov. Det er et faktum i Danmark.
- Der er ikke evidens for påstanden om, at store vilde græssere udsat bag hegn uden tilskudsfodring skulle skabe noget, der lignede den danske urskovsnatur.
- Der er bekymring for små bestande af sjældne og sårbare arter ved rewilding.

Der påstås at naturen mangler store græsædende dyr og at skovgræsning er godt for biodiversiteten, men er dette nu også sandheden?

Men der er meget begrænset primær forskning og evidens for, hvordan helårsgræsning påvirker naturen. Selv i rapporter der anbefaler Rewilding og skovgræsning indrømmer forfatterne, at der mangler forskning og der ikke er nogen evidens for at skovgræsning vil påvirke faunaen i positiv retning. TVÆRT IMOD SES EN OVERVEJENDE NEGATIV EFFEKT AF GRÆSNING PÅ SOMMERFUGLE, ANDRE INSEKTER, MINDRE PATTEDYR OG FUGLE. BILLER NYDER TIL GENGÆLD GODT AF HELÅRSGRÆSNING https://static-curis.ku.dk/portal/files/230689434/Skovgr_sning_web_3.pdf.

Er det ikke muligt at vores natur og de arter der allerede lever og endda trives i denne natur, påvirkes negativ af fældninger, naturlighydrologi og græsædende dyr? Hvordan sikres at forskellige naturtyper, hver med deres artsspecifikke variation ikke påvirkes negativt af denne tilsyneladende “One-fits-all princip?

GRUNDE TIL BEGRÆNSET GRÆSNING I URSKOVEN

- Uroksen, vildhesten og bisonen levede på grænsen af deres udbredelsesområde. Derfor havde de ikke optimale betingelser.
- Den korte vækstperiode og den lange vinter er en udfordring. Også den korte daglængde midt på vinteren giver problemer.
- Indførsel af vinterfodring af husdyrene betød overlevelse af langt flere dyr og dermed langt større græsningspåvirkning af landskabet.

UDK-DT
5. SEPTEMBER 2022
BOKT VED UDGAVER
2024 10.00

I forvaltningsplaner om “urørt” skov står der at der såvidt muligt skal afgræsses med helårsgræssende dyr, der ikke må tilskudsfordres.

Forvaltningsplanerne er open-ended og der er ingen konkrete mål mht til udsættelse af dyr. Bare der kommer dyr ud, synes alt godt!

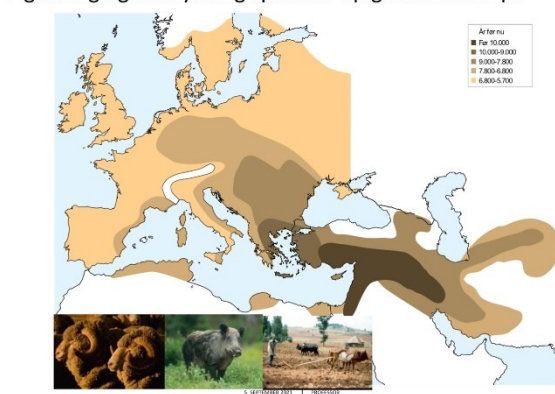
Rewilderne har den opfattelse at Danmark ikke oprindeligt var et skovland. Denne naturopfattelse er baseret på “forskning” der har undersøgt hvordan det danske landskab måske så ud i mellemistiden, altså mere end 100000 år tilbage. Her er antagelsen at Danmark oprindeligt var lysåben med store græsædende dyr overalt og at disse dyr blev udryddet af menneskene.

<https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/13746972/danmark-var-ikke-daekket-af-taet-skov-for-mennesket-ankom?publisherId=13559835&lang=da>

Hvor realistisk er det at forvalte den nuværende Danske natur mht på en natur der måske eksisterede i sidste mellemistid?

Vores kulturlandskab er skabt af husdyrgræsning. Husdyr bragt herop af stenalderbonden for 6000 år siden. Det er husdyrgræsning og landbrug der er årsag til at skoven blev lysåben. Husdyrene blev

Agerbrug og husdyrbrug spredtes op gennem Europa

fodret om vinteren for at de kunne overleve. Fodring var netop årsag til at dyrene overlevede i så store flokke at de kunne holde arealerne lysåbne om sommeren.

Ville det ikke være mere realistisk at fokusere på at genskabe naturen, som den så ud for 6000 år siden, med vægt på skovområder, frem for at fokusere på de store flokke af græssende dyr, som rewilderne hævder er udryddet af menneskene? Der er forskning der viser at Danmark i efteristiden var skovdækket og ikke lysåben og at det var klimaet og ikke mennesket, der udryddede de store græsædere. Klimaet ændrede sig og dyrene mistede herved deres fødegrundlag.
<https://videnskab.dk/naturvidenskab/forskere-den-danske-urskov-var-taet-og-ikke-synderligt-paavirket-af-elge-og-urokser/>
<https://www.geoviden.dk/6-000-aars-skovrydning-kan-aflaeses-under-oestjysk-soe/>
https://snm.ku.dk/snmnyheder/alle_nyheder/2014/2014.2/en_smoking_gun_paa_istidens_megafauna_uddoen/

Rewilding er en udokumenteret ideologi og kan endda være til skade for vores natur.
<https://videnskab.dk/naturvidenskab/forskere-rewilding-savner-evidens-og-kan-ende-med-at-skade-biodiversiteten/>

Både som dyrlæge men også som almindelig borger med kendskab til dyr og deres behov, er jeg meget bekymret for dyrevelfærden hos de indespærrede dyr i samtlige NNP. Forvaltningen af dyrene er ens.

I samrådet d. 22.02.24. udtalte Miljøministren at der ikke føde nok til dyrene i NNP og dermed også underforstået "urørt" skov, vil man reagere med tilskuds fodring, flytning af dyrene eller beredsskabsplaner.

I projektbeskrivelsen for Ulfshale ser jeg ingen beredsskabsplaner beskrevet? Men da denne indtil videre har været ens for samtlige forvaltningsplaner, antager jeg ikke dette vil være anderledes i Ulfshale. Disse beredsskabsplaner er ubrugelige.

Beredsskabsplanerne består i at fælde træer, så de græsædende dyr kan æde kviste, knopper og bark, hvilket slet ikke er korrekt foder for heste og kvæg, der ikke er browsere, men dyr der primært lever af græs.

Hvordan vil man foretage et proaktivt tilsyn af dyrene når de kun tilses på bestandsniveau? Hvordan kan dyrenes huld vurderes gennem en lang pels og på afstand? Kan der først ses knogler og ribben gennem en lang tyk vinterpels, har dyrene sultet og derfor lidt i lang tid.

Siden hvornår er det blevet en almindelig og anerkendt praksis, at undlade at passe og fodre dyr i vores varetægt?

Dyr vi sætter bag hegn er og bliver ikke vilde. Der er "holdte" dyr, dyr vi har ansvaret for.

Hvorfor skal der nu udsættes dyr overalt i den danske natur, når der er forskning der viser at dyrene aldrig har været her i de store flokke som rewilderne påstår? Vil en sådan forvaltningsændring påvirke arterne positivt?

DYRETÆTHEDER/GRÆSNINGSTRYK I SKOVEN og NNP

Hvordan defineres dyretætheder. Intet sted i forvaltningsplanerne har jeg set at der tages hensyn til arealets beskaffenhed. Lysåbenhed, jordbundsforhold, sump, oversvømmelse, søer mm har stor betydning for dyrenes mulighed for at søge føde og mulighed for at søge ly og tørt leje.

Hvem fastsætter antallet af dyr i skovene (og NNP)? Er det mon biologer der mener at et naturligt græsningstryk, er når der er HELT dødbidt og sult ikke er noget problem, så længe dyrene bare kan flytte sig?

NATURLIG HYDROLOGI

Med lukning af dræn og grøfter vil store dele af skovene blive sumpet, oversvømmet og ufremkommelig til stor gene for publikum i skoven og de dyr der skal sættes ud i skoven. Mange arter ikke trives i de sumpede og våde områder. De træer der ikke bliver fældet vil være mere følsomme for storm og stærk vind. Hvordan sikres publikum og dyr for disse væltede træer?

Hvordan vil der sikres at alle de udsatte dyr kan tilses, og intet dyr vil sidde fast i de sumpede, våde ufremkommelige områder uden at blive observeret?

Jeg er bekendt med at NST selv har udtrykt bekymring for dette.

EN LILLE “ BØN”

Forvaltning af den danske natur og dermed også skove er baseret på rapporter der helt ukritisk anpriser Rewilding og “urørt” skov. Rapporter der er bestilt og betalt af Miljøministeriet. Rapporter der er baseret på sysninger, formodninger og forhåbninger. Virkningen af Rewilding og “urørt” skov er udokumenteret og mangler langsigtede videnskabelige undersøgelser.

Som mange andre der er bekymret for den forandring og udokumenterede forvaltning af EN NATUR VI ALLE EJER, kan jeg kun opfordre til at stoppe op, stikke en finger i jorden og gentænke hele denne ideologi, som Rewilding og “urørt” skov er.

Vi vil alle bevare og forbedre vores natur, men der skal ske på et veldokumenteret og videnskabeligt grundlag.

Mvh

Dyrlæge Lotte Bøgedal

Lotte Steneborg

Høringssvar vedr. Natur National Park Læsø

Da jeg i sin tid var til et orienteringsmøde om Natur National Park Læsø, havde Naturstyrelsen nogle foldere liggende om Klitplantagen på Læsø – hvor Naturstyrelsen selv beskrev problemet med de sarte laver som ikke kunne tåle tramp og skrab fra de store græssere så som kvæg og heste – derfor undrer det mig at man netop i dette område vil lave en NNP Læsø!?

En NNP er jo tænkt som noget der skal fremme og bevare biodiversiteten – men hvis dyrene ødelægger laverne – hvad er så det hensigtsmæssige i en NNP Læsø?

Her tænker jeg på at Læsøs biodiversitet er helt i top – som der blev udtalt på mødet! Er det så ikke et forkert sted at placere en NNP – hvorfor ikke finde et sted på fastlandet som trænger til en forbedret biodiversitet i stedet for at ødelægge vores fine natur!?

Som hesteholder ved jeg at heste IKKE spiser på steder hvor de har lagt hestepærer – det af den simple grund ikke at optage æg fra parasitter – op på den måde fra naturens side at forhindre større parasit angreb! Dette indebærer at der på sigt vil være store områder der ikke bliver spist og mængden af fødegrundlaget skrumper betydeligt som årene går – dvs. at der bliver mindre og mindre føde til heste og ponyer!

Men da NNP'erne SKAL gnaves helt i bund og der ikke må tilskudsfodres, ender det med at hestene bliver tvunget til at æde tæt på deres hestepærer og dette vil medføre store problemer med indvoldsorm – dette vil også medføre øget risiko for forstoppelse og kolik, ligesom at heste der bider græs helt ned også optager en del sand som også kan give kolik – og set i lyset af at der ikke bliver givet ormekure eller dyrlægebehandling ved kolik – vil det betyde døden med store smerter! Har ikke den store viden om kvæg – men dette kan vi ikke byde heste og ponyer!!!

For øvrigt hedder det sig at man vil bruge Exmoor ponyer i NNP Læsø – de skulle komme fra Langeland og det er en kendt sag at disse netop er meget indavlede og det kan så afstedkomme andre problemer!

På Bornholm har det jo også vist sig at bisonerne dør som fluer – de er både indavlede og fyldt med parasitter – stor tak til Naturstyrelsen!

I projektbeskrivelsen er det endnu ikke lykkedes mig at finde et ordentligt kort som konkret beskriver hvor det store hegn kommer til at være – men med tanke på at dyrene hidtil har gået i to hegn – kan jeg slet ikke forstå problemet med at alt i hele området skal hegnes? Der vil uanset hvordan Naturstyrelsen og andre mener – være problemer med at dyrene på et tidspunkt ikke kan få nok føde og alligevel flyttes til folde med tilskudsfoder – som også bliver benyttet nu – derfor mener jeg ikke det er nødvendigt kun at have et hegn. Det vil også for dyrene være bedre at blive flyttet til bedre og lortefri områder og på den måde aflaste områderne – det er nemlig heller ikke godt for græsset at konstant blive græsset ned under hjerteskuddet – så går det nemlig til! Og ved tørke har græsset ikke noget at stå imod med og det hele ender som ørken hvor intet kan gro! For øvrigt kræver de fleste larver en vis form for fugtighed for at udvikle sig til f.eks. sommerfugle – så dem vil der så også blive færre af!

Da hele den planlagte hegning af området omfatter adgangsvejene til de bedste strande på Nordsiden af Læsø som f.eks. Storedalvejen, Horneksvejen og Himmerigvejen, som i øvrigt også er et elsket svampeparadis for os og vores turister, og derudover også indebærer hegning af Foldgårdssøen – så kan jeg kun forudse at Læsø fremover ikke bliver valgt som feriemål når alle bliver tvunget til at gå igennem hegn med ”vilde” dyr!

Vi er også mange ryttere der ikke vil turde at sætte liv og lemmer på spil for at ride inde i hegnet eller for den sags skyld langs med hegnet!

Naturstyrelsen og mange af vores politikere siger det er ufarligt at færdes i hegnet – men samtidig **er det på eget ansvar!!!** Hvad hvis man er på en guidet tur med NST – er det så også på eget ansvar?

Og som om det ikke er nok – så må vores brune bi heller ikke bo i NNP Læsø!? Hvad var det lige for en biodiversitet man ville have i NNP Læsø?

Mig bekendt er der stadigvæk ikke lavet undersøgelser af hvilke arter og habitater der allerede findes i området hvor NNP Læsø skal ligge – dvs. at man om 5 eller 10 år ikke kan se om biodiversiteten er forbedret, forringet eller status quo – andet end at giftig brandbæger, giftig gyvel, bregner, brændenælder og brombær sikkert har bredt sig helt ”vildt”!

Kunne være interessant at vide hvad det er for arter der mangler – rundt i landet dukker der jo hele tiden uddøde arter op på trods af de ikke findes, hvor der er NNP'er!

Så nej tak herfra – hold fingrene fra vores dejlige natur uden hegn og problemer med dyrevelfærden! Vi ved hvad vi har – men ikke hvad vi får!

Med venlig hilsen

Lotte Steneborg

Louise Hedegaard

Til Naturstyrelsen

Jeg besøgte Læsø i Kristi Himmelfartsferien og havde i den forbindelse blandt andet fornøjelsen af at opleve Læsø Klitplantage, som er udpeget til at blive en kommende Naturnationalpark.

Oplevelsen af Læsø Klitplantage var et helt enestående naturområde med en fin blanding af tørre og våde naturtyper og bl.a. nogle imponerende gamle dunbirk. Men den smukke klithede er i fare for på sigt at vokse til med de mange små birketræer, der skyder op overalt. Et øget græsningstryk med gallowaystude og exmoorponyer som supplement til råvildt og dåvildt vil bidrage til at bremse denne opvækst samt skabe flere forstyrrelser i landskabet, som vil fremme væksten af sjældne urter og give levesteder for endnu flere insekter.

Af samme årsag kan jeg kun helhjertet bakke op om projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Læsø. Det kunne dog være ønskeligt på længere sigt at få reproducerende flokke af både kvæg og ponier for endnu mere dynamik i økosystemerne.

Med venlig hilsen Louise Hedegaard

Malene Holmsgaard & Jens Rasmus Seier

Kære Naturstyrelse

Vi ser med glæde frem til at en del af klitplantagen bliver nationalpark, og at græssende dyr bliver en del af naturplejen.

Vi vil dog anmode om, at nationalparkens udbredelse bliver afgrænset af Himmerigvejen, således at nationalparken alene ligger vest for Himmerigvejen.

Dette skyldes dels at Himmerigvejen er den eneste vej til en af øens bedste badestrande, nemlig Hvide Bakker. Vejen og stranden er flittigt brugt af såvel lokale som gæster, voksne som børn. Vi finder det hensigtsmæssigt at man fortsat trygt og uhindret kan lade sine børn cykle til stranden.

Dertil er klitplantagen meget benyttet som rideområde, hvilket ikke stemmer overens med at have vilde, græssende dyr gående frit, da det vil medføre potentielle, farlige situationer for ryttere: Heste er ofte bange for kvæg, og vilde heste vil kunne komme meget tæt på og potentielt sparke ud efter rideheste.

Ved ikke at indlemme området øst for Himmerigvejen i Nationalparken vil det fortsat være sikkert og muligt at ride i klitplantagen, cykle/gå til stranden for alle aldre fremfor at køre i bil, mens man vest for Himmerigvejen, og dermed langt størstedelen af det planlagte areal, vil kunne nyde en smuk nationalpark.

Vi håber, at I vil tage højde for vores forslag, som vi ser som en salmonisk løsning hvor alle parter bliver tilgodeset.

Med venlig hilsen

Malene Holmsgaard & Jens Rasmus Seier

Mariann Stenholm

Jeg støtter fuldt ud ideen om at udpege Læsø Klitplantage til en af de nye naturnationalparker.

Den seneste uge har jeg været så heldig at være på ferie på Læsø og har oplevet klitplantagen og nordkystens fantastiske natur.

Især Holtemmen og Foldgårdsøen er spændende at besøge, og man kan se, at den ekstensive afgræsning er godt for biodiversiteten. Vi så masser af guldsmede og andre insekter, Dobbeltbekkasin, Rødrygget Tornskade, Knarand, Lille Lappedykker, Vandrikse, Kærsanger - og en flot Hugorm, der soled sig på en gammel trærod.

Det er et rigtig flot projekt at samle hele området i et hegn - og det fungerer jo fint med færste allerede nu.

Der er mange fine skovområder i klitplantagen, og fjernelsen af de artsfremmede træer vil gøre den endnu bedre, især når de store græssere får adgang.

Betagende er også klithedelandskaberne tæt på kysten. Blandingen af Rensdyrlav og den rødlige Sandskæg på ren sandbund er et utroligt syn. Og med et lavt græsningstryk sker der vel ikke skader på biotopen.

Dejligt med Galloway-kvæg og Exmoor-ponyer - jeg håber det en dag kan blive reproducerende dyr, der bliver naturplejere. Jeg mener der er gode erfaringer på Sydlangeland, hvor jeg har nydt synet af den galopperende flok af hopper med føl og en enkelt hingst.

God vind med projektet.

Venlig hilsen
Mariann Stenholm

Mette Odgaard

HØRINGSSVAR TIL NATURNATIONALPARK LÆSØ KLITPLANTAGE

Jeg deltog i den første lokale arbejdsgruppe som repræsentant for træningsholdet ved Skovhytten. Og jeg skriver dette høringssvar, da to af vores mærkesager ikke er blevet inddraget i projektbeskrivelsen. Især punkt 2 bekymrer os meget!

Det drejer sig om:

- 1 Friholdelse af adgangsveje til populære strande på nordkysten, herunder Himmerigvejen, Horneksvejen, Storedalsvej og Holtemmenvejen.
- 2 Kreaturerne adgang til strand, klitter og hav.

Ad 1)

Som jeg kan læse ud af kortmaterialet i projektbeskrivelsen, er det kun Holtemmenvejen, der friholdes for hegn. Jeg ser to ønskescenarier:

- at **storhegnet slutter mod øst før Himmerigvejen**, således at denne asfalterede vej til stranden ikke indgår i Naturnationalparkens areal. Det er også et forslag, jeg præsenterede i den første lokale arbejdsgruppe, men som ikke indgår i den nuværende projektbeskrivelse.

- at der **etableres ”lommer” i storhegnet**, hvor de asfalterede veje til to af øens bedste badestrande, **Himmerigvejen og Storedalsvej**, ikke indhegnes. Det er også et ønske, at Horneksvejen kan gå fri. På den måde vil der fortsat være fri adgang til stranden ved Hvide Bakker fra Linievejen og Storedal Strand ad Storedalsvej uden at skulle igennem storhegnet. Det vil samtidig beskytte de sårbare klitrækker langs nordkysten – og forstyrre kvæget mindre.

Ad 2)

Det er et udtalt ønske blandt læsøboerne og vores gæster, at strandene og havet holdes fri for kreaturer. Læsøs badestrande er exceptionelt rene og pæne, og der bliver hvert år gjort en stor indsats for at rense strandene, bl.a. til skolens årlige strandrensningsdag på Grundlovsdag, hvor mange frivillige lægger maskiner og arbejdskraft til. Strandene er en af hovedårsagerne til, at Læsø kan tiltrække så mange turister hver sommer. Og det vil ødelægge både de sårbare klitområder og badevandskvaliteten, hvis kreaturer får adgang til øens strandområder. Og vi kan tydeligt se, hvordan kreaturerne har ødelagt klitområder ved Storedal i det nuværende hegn.

Jeg anmoder derfor om, at det bliver beskrevet utvetydigt i projektplanen, at **kreaturer ikke skal have adgang til Læsøs strande og havvand** – heller ikke i en tænkt fremtid.

Det handler om frihed og livskvalitet

Læsøboerne elsker at kunne færdes frit i Læsøs natur. Det er en af hovedårsagerne til, at vi ligger øverst på listen over livskvalitet i Danmark. Vi har samtidig bevist, at vi er gode til at passe på naturen.

For os betyder etableringen af NNP Læsø Klitplantage, at en stor del af vores frihed bliver taget fra os, både arealmæssigt og i forhold til at kunne færdes frit overalt. Et hegn og kreaturer vil uden tvivl begrænse vores brug af naturen i det indhegnede område. Også måden, vi kommer rundt på. **Hvor vi i dag går, løber og cykler på kryds og tværs, vil det med indhegningen betyde, at de fleste vil tage bilen.** Det er på ingen måder til nogens fordel.

Det er derfor, vi kæmper med næb og kløer for at blive fri for mere hegn, end vi allerede har – eller i det mindste appellere til, at de mest brugte veje og naturområder kan tilgås frit uden at støde på begrænsende hegn og kreaturer.

Det er meget opløftende at læse om den store naturrigdom, I har registreret på Læsø. Og vi forstår ikke, hvorfor man har valgt at putte så artsrigt og varieret et naturområde ned i en kasse med bestemte mål og kalde det Naturnationalpark.

Venlig hilsen
Mette Odgaard

Ole Vestergaard

Høringssvar vedrørende Naturnationalpark Læsø Klitplantage

Det er en meget dårlig ide med flere køer på Læsø. I forvandler en fri dejlig natur vi burde værne om til områder med kokasser. Der er alt for mange af disse ødelagte områder i forvejen.

Ole Vestergaard

Peter Rafaelsen

Kære ansvarlig for NNP Læsø klitplantage

Læsning af projekt beskrivelsen af NNP Læsø klitplantage, har foretaget stor bekymring. Jeg forstår ikke tankerne bag dette projekt. Lige præcis Læsø og Læsø klitplantage har en stor biodiversitet og faktisk natur. Hvorfor vil man ændre på dette ved at hegne og udsætte husdyr?

Naturen er en stor del af Læsøs kultur. Hvilket har stor betydning for mig og min familie. Vi har sommerhus på læsø og bruge alt vores ferie på denne smukke ø. Vi sætter enormt pris på freden, roen og det rige dyreliv der findes på læsø. Vi bliver nødt til at gøre opmærksom på, vi ikke ønsker noget af Læsøs smukkeste natur vandaliseret at hegn og husdyr.

Turister/gæster har stor betydning for læsø. Rigtig mange Læsøboer er afhængig af indtægt her fra. Ved at hegne Læsø klitplantage og udsætte husdyr. Tænker jeg at en stor del af Læsøs gæster er utrygge ved at færdes i klitplantagen. Der ved afskærers Læsøs gæster for et fantastisk natur område.

Med håber om den sund fornuft for lov at råde. Håber jeg dette natur ødelæggende projekt skrinlægges og aldrig gennem føres.

Venlig hilsen
Peter Rafaelsen

Rasmus Brønnum

Jeg vil gerne anbefale, at der i forbindelse med etableringen af Naturnationalpark Læsø indtænkes friluftsfaciliteter, som kan understøtte naturformidling og naturbaserede fællesskaber – særligt for børn, unge og lokalsamfundet.

Et konkret forslag er at etablere en bålhytte i tilknytning til eksisterende faciliteter, f.eks. ved Skovhytten eller et andet velegnet sted i udkanten af parken. En sådan facilitet vil gøre det muligt at gennemføre læringsaktiviteter, ture og madlavning i det fri – uanset vejr.

Det vil være et værdifuldt samlingspunkt både for lokale skoleklasser, foreninger, borgere og besøgende, og det vil støtte op om friluftsliv i balance med områdets naturværdier.

Med venlig hilsen

Rasmus Brønnum

Naturvejleder & projektmedarbejder
Læsø Kommune

Søren Bo Nyegaard

I forbindelse med etablering af hegn vil jeg foreslå, at hegnet flyttes til den vestlige side af Himmerigsvejen. Himmerigsvejen benyttes flittigt af cyklister på vej til stranden ved Hvide bakker. Det vil være meget besværligt for dem at skulle passere færister og låger. Da skoven på den østlige side af vejen benyttes flittigt af hundeluftere, svampesamlere og ryttere, vil det være befriende, hvis dette område er frit tilgængeligt.

Med venlig hilsen

Søren Bo Nyegaard

Søren Rosenberg

Til Naturstyrelsen.

Jeg har haft fornøjelsen af at besøge Læsø nogle få dage her i forsommeren.

Bla. gik turen til Læsø Klitplantage, som er i høring for muligt at blive udpeget som Naturnationalpark.

Det er et helt fantastisk naturområde, med en variation af våde og tørre naturtyper. Imponerende gamle Dunbirk som står fint lysåbent i skoven.

Men der ses også stor spredning af birk på den fine klithede, som har en stor bestand af forskellige laver.

Denne uhensigtsmæssige spredning af birk og nåletræer på de afdrevne områder og klitheder samt overdrev vil på sigt udkonkurrerer den lysåbne naturtype.

Derfor vil jeg meget gerne anbefale at Læsø Klitplantage bliver ny Naturnationalpark og at de allerede tilstedeværende galloway besætning, suppleres med et lavt antal helårsgræssende heste af robust race.

Med venlig hilsen

Søren Rosenberg

Thorsten Ericson

Forslag til Naturnationalpark Læsø klitplantage.

1.

Bevares! Du kan selvfølgelig komme ud og se træer, mere eller mindre krogede og gamle, lav, lyng, forblæste buske og ellers græs. Du kan få lidt sand imellem tæerne, hvis du går lidt udenfor alfa vej! Men du skal spejde meget, meget længe efter fugle og rovfugle. Sådan noget som agerhøns og fasaner har jeg heller ikke set meget til. Det er hele fødegrundlaget, der skal justeres gennemgribende! (Sådan har det været i de sidste 5 år, jeg har været på øen). Få nu lavet de mange biotoper, der skal til. Men der er altså ikke noget derude, jeg bare vil lægge vejen forbi for at se: hvad er der nyt af blomster, insekter og hvilke dyr er fremme, jeg nu kan opleve?

Jeg vil derfor foreslå, at fra en linje nord for landevejen fra Vesterø til Byrum og til Bovet og videre øst på langs kysten, at der afholdes der ikke jagt.

Således at bestanden råvildt, harer, agerhøns, fasaner og andre fugle øges ganske enormt kraftigt.

Her tænker jeg, at det vil opleves som at bo og færdes midt inde på Eremitagesletten!!

Det er jo en uvurderlig topattraktion. Derovre!!

Rigtig mange har hørt om Eremitagesletten eller har været der, og tænkt: her vil jeg gerne have haft mit hus stående.

Det er de sitrende oplevelser ved at møde dyrene og det vil dagligt skabe fortællinger for alle mennesker, der er der ude: Rådyr og hjorte der står i skovbrynet, på marken eller krydser vejen, haren der springer afsted, agerhøner og fasaner der spankulerer rundt. De beriger Læsø med unikke fortællinger om livet på Læsø, som alle drømmer om at opleve. Det er det magiske alle skal gribes af. Det er det, de husker. Det er det, de vil opleve igen og igen! Da vejene er smalle og hastigheder i forvejen er lave, kan de fleste påkørsler alligevel undgås.

Landmænd med marker indenfor linjen vil nok himle op, men vend det til noget positivt ved at tilbyde landmanden, at de kan dyrke afgøder til vinterfordringer. Altså ikke bare halm, gammelt hø og gammel hakkelse men tryl med blomster, urter, ærter, frugt, grøntsager, hele korn og aks. Altså, lav overdådigt kræs for hjorte, småvildt og fugle. Det er jo dem, der skal trække folk af huse og ud og motionere i naturen. Og få turisterne til at valfarte hertil i hobetal.

Der skal selvfølgelig opsættes rigtig mange fodringssteder. Dyrene laver jo revir. Men lav fodringsstederne med brede tage så vinterfoderet ikke bliver vådt, selv når uvejret står ind fra siden. Husk saltblokken så dyrene ikke behøver at gå ud til kysten. I skal selvfølgelig tænke vinterfodring af fuglene ind. Det gør rigtig mange private i deres haver. Alt sammen for at dyr og fugle ikke går til grunde om vinteren og igen skal opbygge en stamme.

Til disse marker kan I spørge landmænd om de har gamle traktorer og redskaber fra "dengang", for så kan I og Museet invitere folk og turister til at opleve i praksis: sådan gjorde Læsø-bonden i gamle dage, når jorden skulle forberedes, sås, plejes og høstes. Et arbejdende museum flere dage om året. Altså årets cyklus, et slidsomt "dengang" oplevet af Læsø-bonden.

2.

Det bliver et kæmpe scoop, når tjuren, urfuglen og ryer genindføres på Læsø. Der findes vel stadig flokke i Skandinavien, Skotland eller i Baltiske lande. De har været på hederne og i skovene i Jylland og og også 60 km herfra i Sverige og i Norge. Vi har landskabet hertil ellers kan landskabet blive det.! Og forrige generationer kunne jo godt finde ud af det. Når man kunne indføre ulvene, så kan man også indføre disse hønsefugle. Der foregår rewilding overalt i Europa med alle de fordele man ellers har glemt disse dyr og fugle giver. Der nok også fonde, der ser dette, som en oplagt mulighed for deres image. Jeg håber ikke myndighederne sidder på hænderne ellers overlades initiativet jo til private. Dette scoop vil absolut sætte Læsø på Danmarkskortet.

3.

Dette ligger udenfor kommissoriet ved jeg, men inspirer (altså, brug flere kraftige vink med flere tunge vognstænger) at kommunen sørger for hjorte, harer og andet vildt og farverige blomster bliver meget mere talrigt til stede, så folk oplever Læsø som et frodigt sted. Det er jo pauvert med rådyr, fugle, harer, agerhøns (er der slet ikke noget af) og fasaner her ude på landet. Spejder jeg op, ser jeg kun ganske sjældent musvågen, andre rovfugle og duer.

Der er heller ikke nogle ugler, der tuder om natten. Lærkesangen er også forstummet de fleste steder! Og viber? Du skal være heldig for at se dem!
Kommer musvågen forbi, så svæver den og svæver den, men den slår ikke ned.
Tæller jeg skovduer fra Østerby til Byrum, kan jeg ikke en gang invitere et duehøg-par på en kort ferie. Et duehøg-par spiser vel en due om dagen. Så det bliver kun til et ganske kort visit altså!

Jeg vil derfor foreslå indretning af kyllingefarm til opfostring af agerhøns, fasaner, ryer, tjur og urfugl. Samt kyllinger/høns til rovfuglene så kan tage, for at lette presset på de øvrige fugle.
Der er hurtig omsætning, så fuglene når ikke, at blive smittet med fugleinfluenza.

4.

Flåter. Hvert år har der været, alarmerende overskrifter om flåter på Bornholm. Så hører man om, hvordan de også forekommer andre steder, med nye mutationer og om folk der er blevet invalideret osv. osv. Disse udbrud husker hundevenner i årevis, og så kommer hverken hund eller turist hertil. Det koster bare på image, turister og pengepunge.
Jeg vil foreslå, at de hunde der sejler med herover, der skal vises vaccinationsattest for flåter. Altså kryds af på billetten, hunderace og at hunden er vaccineret. Og dem der har glemt det: der kan en fra færgeselskabet give vaccinationen. (Her er selvfølgelig en masse bureaukrati indblandet).
De rådyr og hjorte, der er i skovene, har de flåter? Kan de få indsprøjtninger herfor? Lige nu er bestandene små, så de er til overse. Så kan der laves en handlingsplan, hvor Læsø er/bliver flåtfri???

5.

Lav immunrute I, II, III.....
For mange mennesker er der gået koks i immunsystemet.
De er blevet overfølsomme for pollen, bakterier og nu også mycelier fra svampe.
Jeg har forstået, at var man blevet udsat herfor i lav dosis i en ung alder, så kunne mange have undgået problemerne senere i livet eller dø af det.
Derfor lav korte ture, hvor man færdes i nærheden af træer med pollen og græs.
Kunne man have indsamlet pollen, kunne man tilbyde et kort pust af pollen udenfor sæsonen.
Andre ture skulle gå igennem vådområder og andre områder, hvor der er en vrimmel af svampe.
Hertil kunne Kommunen/turistforeningen tilbyde børnefamilier gårdbesøg i stalde, hvor der kan klappes og røres fæl, kalve, lam osv.
Det kan laves som turpas, hvor man stempler ind, hvor man har været, så familien har styr på, de har været alle de nødvendige steder.

6.

Udpeg steder hvor man kan opleve totalt mørke på Læsø for at se nattehimlen i al dens storslåethed.
Der er turister der freaker out over dette. Turisterne kommer slæbende med deres observatorier.
Jeg har læst Anholt mestrer det og er blevet internationalt anerkendt herfor.
I kan spørge Anholt, hvordan og hvad de forventer af denne indsats.
Hvis Ja: Så søg akkreditering til denne liga.

7.

Der mangler et rev eller flere rev til at bekæmpe bølgerne vest for Østerby Havn.
Bølgerne bliver nogle gange for kraftige til en badebro og fiskebro ud fra havnen.
Jeg vil foreslå man genbruger betonelementerne, når gylletanken fjernes ved nedlagte minkfarme.
Hvis bonden ikke skal bruge dem igen, fordi han vil holde kvæg.
De skal renses på tre sider for tætningsmaterialet, så er der ikke forurening herved.
På Læsø er der flere gylletanke, der bliver til overs, nok til lange rev, tror jeg.

Det kræver selvfølgelig samarbejde med Bygningsstyrelsen, der står for nedrivning og med Kystdirektoratet, (de er ganske vist ikke gearret til det?) det kan være, de måske alligevel ved, hvordan man lægger elementerne hulter til bulter.
Spørg fiskerne, hvor de kunne tænke sig, der kom et eller flere rev.

Det beskrevne rækker også ud over, hvad selve naturnationalparken står officielt for, men jeg forventer, I og jeres samarbejdspartnere gider implementere det på andre dele af statens og kommunens arealer og i deres indsatser.
Jeg har jo også forstået, at jeres samarbejdspartnere også selv er villige til, selv at gøre en stor og nødvendig indsats for at løfte oplevelsen af Læsø.
Så alt er muligt!!
Og forslagene er jo oven i købet økonomisk til at overkomme.

Ingeniør. Energi & Miljø

Thorsten Ericson

Tina Bartels

Høringssvar. Naturnationalpark Læsø Klitplantage

Til Naturstyrelsen (NST)

Hvor har I lagt den sunde fornuft?

Jeg vil med dette høringssvar udtrykke min modstand mod den dyremishandling, som NNP Læsø Klitplantage - og NNP projekterne generelt - skal anvendes til.
Med 3 involverede ministerier og mindst 3 styrelser, er embedsapparatet stort og uigennemskueligt.
Et politisk projekt uden fastlagt mål, men med en klar holdning til, at "helårsgræsning uden støttedefodring" er midlet.
Så kan det ikke gå helt galt. Undtagen altså for de indhegnede dyr.

Når jeg i det efterfølgende skriver "projektbeskrivelse", menes "Udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Læsø Klitplantage".

Nå Naturstyrelsen, så skal I til det igen:
Gennemføre den tidskrævende og overflødige øvelse, der kaldes "høring".
Læse og kategorisere masser af lange høringssvar. Genfortælle de generelle argumenter.
Men det er også det.
Så kan projektet køre videre som oprindelig planlagt.
Måske I lige flytter et par hegnspæle eller laver lidt ekstra låger.
Høringssvar er bare et teoretisk benspænd på projektets lange vej.
NST ved godt at projektet ikke må stoppes og at det er politisk accepteret ikke at bruge høringssvar til noget som helst.
Lidt ligesom VVM redegørelser, der sjovt nok er overflødige, når det gælder Naturnationalparker (NNP).
Hvis Miljøstyrelsen havde lært noget af Nordic Waste sagen, var der blevet udført en VVM redegørelse for hver NNP.

Men hvorfor kigge tilbage, når man kan nøjes med at kigge fremad.
Ingenting kan stoppe en statslig styrelse med et politisk projekt.
Disse kommende miljøscreeninger, 2 stk, så vidt jeg kan læse, der uden videre giver tilladelse til gennemførelse af NNP Læsø Klitplantage, bliver vel offentliggjort?

En af Jeres genistreger er formuleringen af den beredskabsplan, der går igennem alle NNP projekter.

Sjovt nok kan den helt samme beredskabsplan bruges i alle NNP'er.
Beredskabsplanen angiver hvad NST kan gøre, når der ikke naturligt er mad nok til de indhegnede dyr.

Og I er dygtige med ord i Naturstyrelsen. Beredskabsplanen er genialt formuleret.

Jeg forstår godt at den bliver genbrugt.

Beredskabsplanen er formuleret, så Naturstyrelsen aldrig behøver at fodre de indhegnede dyr. Uanset dyrenes tilstand.

Hvilket jo er hele meningen med NNP indhegningerne.

Beredskabsplanen er formuleret så muligheden "støttefodring" (tidligere "tilskudsfodring") helt lovligt kan udelades. Uanset dyrenes tilstand.

Altså ikke lovligt hvis man skal følge gældende dyrevelfærdslov.

Men hvornår har det sidst været gældende dansk dyrevelfærdslov, der har været i anvendelse for indhegnede dyr på statens arealer.

Uanset at der endnu ikke er nogle NNP'ere, der er åbnet.

Hvor har I lagt den sunde fornuft?

Helårsgræsserne på Læsø støttefodres i dag i 3-4 mdr. fra januar (S. 41 i projektbeskrivelsen).

Hvordan er NST kommet frem til at et lidt nedsat græsningstryk (fra 30 kg/ha til 25 kg/ha) kan tilgodese dyrenes fødebehov uden støttefodring?

Græsset gror ikke ca. 5 måneder af året, uanset hvor få dyr, der er i indhegningen.

Hvor har I lagt den sunde fornuft?

Hvad er planen for at sikre, at der i indhegningen ikke efterlades ådsler af udsatte dyr?
I skriver (s. 64) at "Ådsler (af nedskudte hjorte, min tilføjelse) efterlades til fremme af biodiversiteten, hvor det er foreneligt med de veterinære regler, bl.a. undersøgelses muligheder for anlæggelse af kadaverpladser" (Citat slut).

Er det lovligt at efterlade ådsler af hjortevildt, der er nedskudt i indhegningen?

De havde også ønske om anlæggelse af kadaverpladser i NNP Gribskov, men det blev i den endelige projektbeskrivelse til

(Citat start:) "EU-sundhedsregler indebærer, at døde opdrættede dyr, uanset om de er selvdøde eller aflivede, skal indsamles og bortskaffes. Dette gælder dog som udgangspunkt ikke ådsler efter vildt" (Citat slut).

Så det er spørgsmålet, om det er lovligt at lave kadaverpladser med nedskudt hjortevildt?

Kan overtrædelse af EU-retlige forpligtelser betyde noget for EU tilskud?

(Naturstyrelsen i Danmark søger som bekendt EU tilskud via 15 CVR nr. Men denne ulovlighed stopper vel på et tidspunkt. Det var et sidespring).

I skriver at "Den nærmere håndtering af krav til øremærkning afklares i dialog med Fødevarestyrelsen" (S. 65 i projektbeskrivelsen).

Hvad betyder det i praksis?

Skal NST ikke bare overholde gældende love for øremærkning?
Kan NST lave specielle aftaler med Fødevarestyrelsen?

Hvor har I lagt den sunde fornuft?

Denne planlagte udsultning af indhegnede dyr er politisk besluttet.
Antallet af involverede ministerier og styrelser samt meget dygtige skriftlige formuleringer gør, at de fleste ansatte har sikret sig en plads ved håndvasken allerede inden det går løs.

Næsten ingen vil kunne anklages for at de indhegnede dyr udsultes eller selvdør i indhegningen.

(Til gengæld kan personer, der fodrer udsultede dyr blive anklaget for overtrædelse af Naturbeskyttelsesloven. Men det er en anden historie).

Politikerne er selvfølgelig urørlige.

Dyrene bliver taberne. Men de siger ingenting.

Omvendt viser det sig jo, at NST Bornholm med deres indhegning med udrydningstruede bisoner, overhovedet ikke har problemer med at bisoner i stor stil selvdør i indhegningen. Så der er sikkert ikke noget at være nervøse for.

Hvor har I lagt den sunde fornuft?

Jeg vil med dette høringssvar udtrykke min modstand mod Naturnationalpark Læsø Klitplantage. Og Naturnationalparker som helhed.

Kun en offentligt styrelse med et politisk projekt kan slippe af sted med massive fældninger samt planlagt uanstændig udsultning af indhegnede dyr uden at der er et fastlagt mål.

For der er ikke noget mål. Kun en masse fluffy, ansvarsløse ord som eks. "Målet med naturnationalparkerne er at fremme natur og biodiversitet ved at understøtte økosystemer med naturlige processer og dynamikker og minimal brug af forvaltningsindgreb" (Citat slut).

Der er ikke evidens for at de planlagte massive fældninger, udsultning af indhegnede dyr samt fraktionering af eksisterende naturområder vil forbedre biodiversiteten i det indhegnede område.

Kunne der ikke lukkes lidt sund fornuft ind i projektet? Er der slet ikke nogen, der kan se hvad I har gang i?

Venlig hilsen
Tina Bartels

Tina & Rico Jensen

Hej mig og min mand vil lave indsigelse ang nationalpark hegn øst for himmerigsvej da det vil påvirke os og så mange andre negativt fordi så er der ingen steder man kan færdes trygt på nordsiden hvor vi alle cykler, går, rider og løbere som voksne og børn med og uden hund om vi så bare vil gå nyde naturen eller plukke svampe eller ride eller bare passere til stranden og det har vi gjort de sidste 30 år men der bliver "taget" noget af det hele tiden og vi prøver og finde ture udenom om jeres hegn men efter det nye nu vil der ikke være muligt mere og der en skam når vi og vores gæster i vores sommerhus der besøger Læsø netop pga af den dejlige natur ikke vil være muligt mere og komme i nordmarken uden og være bange for og møde heste eller køer ! Og jeg ved i siger de er vilde og vil holde sig på afstand men os der er vandte til dyr ved udmærket at vis der kommer en hund vil de jage den ud af

deres terrarium og det gør også vores heste her hjemme der tamme men det ligger i deres natur så håber der vil være en lille smule tilbage til vi andre til og nyde naturen på Læsø og vil kan beholde turismen på øen ellers er Læsø snart lukket . Vi bor i himmeriget og det hele vil være i vores “ baghave”

mvh Tina og Rico

Trine Madsen

Jeg er meget imod. Det vil skabe stor utryghed at færdes på hest i blandt løse dyr, har dårlig oplevelse fra flere steder i Nordjylland. ligeledes med børn og hunde. Jeg er vant til at besøge Læsø hvert år og ride i den skønne natur.

Vh Trine Madsen

Troels Aagaard

Kære Vibeke, Jesper o.a.,

Her mine kommentarer/høringssvar til projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Læsø NNP: I forbindelse med etablering af hegn hedder det på side 44:

” Langs kysten trækkes hegnet tilbage fra stranden.... Naturstyrelsen har undersøgt muligheden for at hegne ud i havet, men vurderer det særdeles vanskeligt pga. den store dynamik på kysten....ville et hegn være meget udsat for ødelæggelser. Det har været overvejet, om dele af kyststrækningen kunne medtages i hegnet i perioder.... Det er imidlertid Naturstyrelsens vurdering, at hegning ud i havet også i sommerperioden vil være vanskelig at gøre tilstrækkelig sikker på grund af den store dynamik på kysten”.

Og nedenfor nævnes muligheden for, at ny teknologi på sigt kan gøre det muligt at åbne for adgang til kysten for dyrene.

Denne formulering er i uoverensstemmelse med referatet fra bestyrelsesmødet 30/9/24, som indeholder følgende passus: ”Der var et udbredt ønske om at kystlinjen, herunder strand og kystklitter friholdes for hegn. Det blev påpeget, at der er tradition på Læsø for, at stranden kan passeres frit, samt at klitterne særligt ved Hvide Bakker vil blive negativt påvirkede af dyrenes færdsel. ENDELIG blev der sat spørgsmålstejn ved, om det overhovedet er praktisk muligt at hegne ud i vandet...”

Man har altså i projektbeskrivelsen udeladt de to primære indvendinger imod dyr på strand og i kystklitter (altså fri passage og klitternes sårbarhed), men kun nævnt den sekundære indvending, endda med en åbning for senere ændring.

Det mener jeg er en tilsidesættelse af bestyrelsens udtrykte holdninger og håber, at det er en forglemmelse. Efter min faglige vurdering vil det – grundet risikoen for sandflugt og ødelæggelse af landskabelige værdier - være uansvarligt at tillade kvæg i de sårbare kystklitter (det gælder sådan set alle klitterne, men det løb er jo kørt).

Det vil ligeledes være i modstrid med kommuneplanlægningen, nævnt på side 31 i rapporten:

- Naturnationalparkens område er udlagt som *særligt værdifuldt og bevaringsværdigt landskab*, hvor der skal ske særlig hensyntagen til landskabet.

Jeg opfordrer derfor indtrængende til, at de to primære forbehold bliver nævnt i den endelige projektbeskrivelse, med henblik på at undgå fremtidige "misforståelser".

Jeg mener (stadig) at det er bekymrende, at der i NNP's Videnskabelige Styregruppe ikke er indkaldt geofaglig viden. Hvad har været grunden? En manglende erkendelse af landskabets betydning og dynamik? Havde en sådan ekspertise været indkaldt, ville der formentlig være blevet taget et større hensyn til den fysiske natur i planlægningen af de danske naturnationalparker. Dette hensyn er særligt påtrængende for Læsø, hvor det stærkt varierede landskab netop danner grundlaget for den store biodiversitet, som påpeges i rapporten. Jeg stiller mig gerne til rådighed.

Problematikken er ligeledes relevant i forbindelse med beskrivelsen af monitoringsprogrammet s. 72ff. Der nævnes monitoring af (biologisk) natur og biodiversitet, friluftsliv og dyrevelfærd men ikke et ord om monitoring af tiltagenes påvirkning af den fysiske natur. Jeg vil stærkt anbefale, at landskabsændringer i NNP Læsø monitoreres, som også påpeget i mail til Vibeke 7/2/25, forud for mødet 11/2/25, som jeg desværre blev forhindret i at deltage i. Dette emne forventer jeg vil blive taget op på mødet i september.

Med venlig hilsen,

Troels Aagaard
Bestyrelsesmedlem, Læsø NNP
&
Professor emeritus
Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning
Københavns Universitet

Wolfgang Lemmermann

Høringssvar til Naturstyrelsen vedrørende Naturnationalpark Læsø Klitplantage

Som jævnligt gæst på Læsø er jeg ikke enig i *planlægningen og opfattelsen* om fri natur og naturoplevelser.

Indhegnet offentligt areal giver en adgangsbegrænsning for hjemmehørende beboer, øens mange venner og besøgende turister.

Den i dag forbliven natur kan kun være naturligt uden menneskernes større indgrebene. Læsø ER natur i dag!

Sætter man kreaturer eller andre store dyr ud, vil mange mennesker være bange for at bevæge sig i disse områder og undlade at komme der.

Jeg har familie og bekendte, som har givet dette klart til kende.

Desuden kan planen føre til alvorlige ulykker, som er sket flere steder før (fx Mols 25-08-2021 Naturstyrelsens folde og maj 2017 Midtjylland, Naturcenteret Koutrupgård).

Som man kan se andre steder på Læsø, trampler kreaturer planter og vegetationen fuldstændig ned og vil også ødelægge enestående klitter, hvis de får adgang dertil.

En naturnationalpark skal beskyttes, være tilgængeligt, men ikke indhegnes eller "udstyres" med ekstra kreaturer.

Wolfgang Lemmermann

Foreninger, virksomheder, myndigheder mv.

Danmarks Idrætsforbund

DIF'S BEMÆRKNINGER TIL PROJEKTBEKRIVELSE OG FORVALTNINGSPLAN FOR NATURNATIONALPARK LÆSØ KLITPLANTAGE

Danmarks Idrætsforbund (DIF) har med stor interesse modtaget *'Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Læsø'*, som er sendt i høring frem til den 6. juni 2025. Indledningsvis vil DIF gerne takke for projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen, som rummer mange gode og velovervejede tiltag til at fremme biodiversiteten og udvikle muligheder for naturoplevelser. DIF har dog en række bemærkninger og forslag til justeringer, som fremlægges i det følgende:

Hegn og adgangsforhold

DIF finder det positivt, at det planlagte hegn omkring naturnationalparken udformes som et lavt kreaturhegn. Dette valg tager hensyn til både dyreliv og friluftsudøvere, idet hjortevildt kan passere hegnet, og friluftsudøvere kan rulle under eller hoppe over hegnet. Samtidig fremstår et lavt hegn væsentligt mere diskret i landskabet end høje vildthege.

Det er ligeledes positivt, at der i projektbeskrivelsen er skitseret mange indgange. Vi vil i den forbindelse anbefale, at de enkelte sti-låger, ridelåger og færste konkret tilpasses de brugergrupper, der er tilknyttet hver enkelt indgang. Det giver bedre adgang til indhegningen, og dermed mulighed for at gå, løbe, cykle (og eventuelt ride gennem området, hvis rytterne tør ride ind til kvæg og ponyer). Dermed begrænses barrieren for færdsel i området og på tværs af området.

Udsætning af store planteædende pattedyr

DIF ønsker at udtrykke bekymring vedrørende valget af store planteædende pattedyr i området. Mange friluftsudøvere kan føle utryghed ved at færdes i nærheden af kvæg og heste. Vi havde derfor gerne set, at der blev taget større hensyn til friluftslivet i valget af planteædende pattedyr – eksempelvis ved at benytte får, geder eller hjortevildt, som vurderes mindre problematiske i denne henseende.

Det anerkendes dog, at valget af kvægrace er faldet på galloway, en race som generelt udviser en rolig adfærd over for mennesker, og som der er gode erfaringer med i lignende naturområder.

Vi stiller os kritiske over for udsætningen af ponyer, idet disse kan udvise opsøgende adfærd over for andre heste og dermed skabe potentielt farlige situationer for ryttere. De fleste ryttere vil afholde sig fra at ride ind til de udsatte heste af sikkerhedsmæssige årsager, og derfor er vi også glade for at læse, at der planlægges en riderute rundt om naturnationalparken, som et fint supplement til ridning inde i selve naturnationalparken. Det skal dog nævnes, at rideruten er meget lang med børn, og vi anbefaler derfor, at der på rideruten kobles mindre stisløjer, som kan anvendes til kortere ture. Vi vil i denne forbindelse opfordre til at involvere de lokale rideklubber i planlægningen af sådanne stisløjer.

DIF er tilfredse med at der ikke udsættes reproducerende bestande af kvæg og heste. Erfaringer viser, at især moderdyr kan udvise truende adfærd i beskyttelsen af deres kalve og føl. Vi ved også fra Danmarks Rideforbund, at reproducerende dyrehold, især hingste, kan være forbundet med direkte farer for de ridende.

Friluftsliv

I oversigten på side 26 fremgår det, at der er et begrænset antal tilladelseskrævende aktiviteter i Læsø Klitplantage. Vi vil i den forbindelse nævne, at der er en del organiseret friluftsliv, som ikke kræver Naturstyrelsens tilladelser, bl.a. organiseret vandring, løb, ridning og cykling i grupper færre end 30 personer.

Listen på side 26 kan således give det indtryk, at området kun har minimal betydning for organiseret friluftsliv, hvilket vi ikke finder korrekt. Det er derfor vigtigt i den kommende proces og forvaltning af området, at anerkende foreningernes betydning i friluftslivet og sikre en løbende og konstruktiv dialog med disse om deres aktiviteter.

DIF opfordrer til at der også fremadrettet gives tilladelser til organiserede aktiviteter. Hvis det viser sig at medføre problemer, vil vi opfordre til dialog med foreningerne om, hvordan aktiviteterne kan justeres, så problemer undgås. Det kan være en ændring af ruteplanlægningen gennem området, det kan være en anden årstid, eller det kan være færre deltagere. Men giv i første omgang tilladelser, så aktiviteterne kan evalueres. Og juster så, hvis der er behov. Men udeluk ikke det organiserede friluftsliv.

DIF har tidligere været i dialog med Miljøministeren om denne problemstilling, og ministerens budskab har været klart. I et brev til DIF udtaler Miljøministeren bl.a.: *"Vi skal alle sammen have mulighed for at komme ud i naturen og få gode natur- og friluftoplevelser..... Store arrangementer som f.eks. orienteringsløb i statens naturområder kræver allerede i dag ansøgning og tilladelse fra Naturstyrelsen med henblik på bl.a. vurdering af effekter på naturen. Den praksis vil fortsætte. Fremtidige aktiviteter i naturnationalparkerne er derfor som udgangspunkt velkomne."*

Dette synspunkt bør efter DIF's opfattelse være retningsgivende for administrationen af aktiviteter i Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Faunalommer

DIF anerkender behovet for faunalommer for at tilvejebringe rolige områder for dyrene. Vi er også meget tilfredse med den foreslåede placering af faunalommer i yderkanten af naturnationalparken, hvormed faunalommerne ikke deler naturnationalparken op i flere dele.

Vi finder det vigtigt at faunalommerne ikke udvikler sig til permanente forbudszoner, hvor alle tilladelseskrævende aktiviteter konsekvent afvises. En adaptiv og fleksibel forvaltningspraksis bør tilstræbes, idet dyrenes adfærd og behov varierer med årstider og naturforhold. DIF henviser i den forbindelse til den gode praksis, der gennem mange år har eksisteret mellem Naturstyrelsen og Dansk Orienterings-Forbund, hvor der i forbindelse med hvert enkelt arrangement aftales naturzoner (vildtlommer), som tager udgangspunkt i de aktuelle og årstidsbestemte forhold. En tilsvarende tilgang vil være hensigtsmæssig i forhold til administrationen af faunalommerne i Naturnationalpark Læsø Klitplantage. DIF foreslår derfor, at faunalommerne administreres dynamisk, således at nogle områder kan åbnes for tilladelseskrævende aktiviteter i visse perioder, mens andre forbliver lukkede.

Principper for overvågning af udvikling af området

DIF er tilfreds med, at der bliver lavet såvel kvantitative som kvalitative målinger og undersøgelser vedrørende borgernes brug af naturnationalparken. Dog vil vi nævne, at antallet af besøg i området ikke nødvendigvis giver et billede af friluftslivet i området. Det er vigtigt at få et indblik i aktivitetstyper og deres udvikling. Ligeledes er det vigtigt løbende at lave statistik på antallet af ansøgninger, tilladelser og afslag på organiserede aktiviteter i området samt begrundelsen herfor, ligesom det vil være vigtigt at undersøge, hvor aktiviteterne evt. alternativt placeres. For at sikre en

meningsfuld sammenligning over tid, forventer vi, at relevante målepunkter og dataindsamlinger iværksættes hurtigst muligt, således at der kan opnås en tilstrækkelig baseline før naturnationalparken etableres.

Afslutning

Afslutningsvis vil DIF gerne understrege ønsket om et fortsat godt samarbejde med Naturstyrelsen om at sikre gode rammer for både natur og friluftsliv i Naturnationalpark Læsø Klitplantage. Vi håber, at vores bemærkninger og forslag vil blive taget i betragtning med henblik på at skabe en naturnationalpark, der tilgodeser både biodiversitet og borgernes mulighed for aktivt friluftsliv, og vi står naturligvis til rådighed for nærmere dialog om de kommende rammer.

Med venlig hilsen

Natur og outdoor-konsulent

Danmarks Jægerforbund

Vedr. offentlig høring over projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltning af Naturnationalpark Læsø Klitplantage

Naturstyrelsen har i april 2025 udsendt projektbeskrivelse og overordnede retningslinjer for forvaltning af Naturnationalpark Læsø Klitplantage i høring, hvilket giver anledning til følgende bemærkninger fra Danmarks Jægerforbund:

Generelle bemærkninger

Danmarks Jægerforbund støtter etableringen af naturnationalparker af hensyn til behovet for at styrke naturen og biodiversiteten i Danmark og er samtidig af den opfattelse, at bæredygtig jagt og biodiversitet ikke er hinandens modsætninger.

Vi vil gerne kvittere for den både gode og konstruktive dialog med såvel Naturstyrelsen som de øvrige organisationer i bestyrelsen for Naturnationalpark Læsø Klitplantage. Vi påskønner, at den lokale bestyrelse skal fortsætte efter åbningen af naturnationalparken. Det vil sikre et lokalt ejerskab og en god lokal dialog samt mulighed for fremadrettet at kunne inddrages i en række beslutninger vedrørende naturnationalparkens forvaltning samt komme med konstruktive bidrag til driften.

Vi hilser den planlagte baselineregistrering/nulpunktstælling af områdets vildt velkommen, så der er et godt udgangspunktet at træffe beslutninger ud fra i relation til, hvor mange stude og heste, der skal supplere vildtet i afgrænsningen.

Jagt

Specifikt i forhold til jagtlig aktivitet er det jægerforbundets holdning, at de ikke må stride mod naturnationalparkernes biodiversitetsmæssige formål.

Vi er imod den restriktive tilgang til jagt i naturnationalparken, som fremgår af projektbeskrivelsen, hvor vi mener, at der sagtens kan afholdes jagt, uden at det strider mod de biodiversitetsmæssige formål. Især hvis der f.eks. ikke er noget i vejen for, at der gives plads til andre friluftaktiviteter, der kan generere forstyrrelser og det på alle tider af året, også i dyrenes yngleperioder.

Jægerforbundet har dog med tilfredshed bemærket, at der i bemærkningerne til lovforslaget er indføjet, at "den statslige lodsejer (f.eks. Naturstyrelsen) ikke vil være afskåret fra at indgå konkrete aftaler med jægere om at deltage i udførelsen af jagt og regulering i naturnationalparkerne, der sker som et led i forvaltningen af områderne". Jægerforbundet lægger vægt på, at der via fornøden vildtforvaltning sikres sunde vildtbestande i naturnationalparken.

Vi mener, at jagten/reguleringen bør varetages af kommunens lokale jagtforeninger i samarbejde med Naturstyrelsens lokale enhed, og vi ser således frem til en konstruktiv dialog med den lokale NST-enhed om såvel bestandsreguleringen som en eventuel regulering af invasive arter, som jægerforbundet i øvrigt har en lang tradition for samarbejde med Naturstyrelsen om.

Endvidere har vi noteret os tidligere miljøminister Lea Wermelins svar på spørgsmål 1038 (MOF alm. del) stillet 24. maj efter ønske fra Erling Bonnesen (V), hvor vi hilser det velkommen, at *"Principper for afskydning, bestandsstørrelser m.v. drøftes med lokale hjortevildtgrupper, naboer m.v."*, hvis der er behov for at planlægge bestandsregulering, idet de nævnte grupper kan bidrage med særlig viden om hjortevildtbestandene og deres færden i området.

Da etablering af Naturnationalpark Læsø Klitplantage betyder en væsentligt indskrænkning af Læsøs jagtareal og dermed borgernes mulighed for jagt, bør den lokale NST-enhed arbejde aktivt for at kompensere de lokale jægere med jagtmuligheder på statens øvrige arealer på Læsø (fremgår tillige af "Principper for natur og friluftsliv i naturnationalparker" under kompenserende tiltag: I de tilfælde, hvor etablering af en naturnationalpark begrænser friluftaktiviteter, bør der gennem kompenserende foranstaltninger tilstræbes, at aktiviteterne kan videreføres uden for naturnationalparken i geografisk nærhed i naturnationalparken).

Hegn

Vi anerkender, at hegning af naturområder kan være et redskab til at styrke biodiversiteten gennem afgræsning. Vi er meget tilfredse med, at der er planlagt etablering af lave hegn med glatte tråde (højst 2-trådet), der giver færre skader på vildtet og især sikrer dets frie bevægelighed, idet denne løsning flugter med DJ's politiske mål for naturnationalparker, for så vidt angår hegn.

Friluftsliv

Naturnationalparkerne er et nationalt projekt, hvor arealet og midlerne kommer fra staten og på den måde os alle sammen. Derfor mener Danmarks Jægerforbund overordnet, at i det omfang det ikke skader naturnationalparkernes formål med at øge biodiversiteten, så bør der i videst muligt omfang tages hensyn til de rekreative aktiviteter.

Vi har derfor med tilfredshed noteret os, at der både afsættes midler til friluftslivet og nye friluftsfaciliteter, og at der lægges op til et rigt friluftsliv i den nye naturnationalpark. Vi vil i den forbindelse opfordre til at sikre tilstrækkelige parkeringspladser og toiletfaciliteter. Dertil kommer farbare stier og spor inde i naturnationalparken, som naturligvis også skal vedligeholdes.

Indflydelse

Ved at den nuværende regering har etableret bestyrelser med deltagelse af lokale interessenter, er der taget et vigtigt skridt i retning af den helt nødvendige lokale forankring, så naturnationalparkerne kan nyde folkelig opbakning og blive en succes. I den forbindelse er vi som nævnt meget tilfredse med den både gode og konstruktive dialog med såvel Naturstyrelsen som de øvrige organisationer i bestyrelsen for Naturnationalpark Læsø Klitplantage og håber, at den nuværende bestyrelsesstruktur og inddragelse af interessenterne fortsætter. Af projektbeskrivelsen og forvaltningsplan for

Naturnationalpark Læsø Klitplantage fremgår det, at efter høringsperioden vil høringssvar og ændringer blive drøftet i bestyrelsen. Denne proces ser Jægerforbundet frem til.

Nedlagt vildt og kadavere

Danmarks Jægerforbund vil gerne henlede opmærksomheden på tidligere miljøminister Lea Wermelins besvarelse af MOF alm. del spørgsmål 728, hvori det fremgår, at *"ved behov for større reguleringer af bestandene af f.eks. krondyr og dådyr vil nedlagte dyr blive udtaget af naturnationalparken med henblik på bl.a. konsum."*

Den tidligere miljøministers udmelding til fremtidig håndtering af nedlagt vildt finder vi langt mere etisk korrekt, og den flugter med jægerforbundets mål for kadavere og nedlagt vildt: Nedlagt hjortevildt i naturnationalparkerne bør primært anvendes til konsum, mens enkelte regulerede dyr kan blive liggende af hensyn til biodiversiteten, lige som selvdøde dyr kan blive liggende. Med en mulig fremtidig væsentlig øgning i bestand af dåvildt, kan det blive nødvendigt at udtage et antal dyr ud fra ovenstående princip.

Dyrevelfærd

Jægerforbundet er endelig tilfreds med, at den skitserede beredskabsplan af hensyn til dyrevelfærden er indtænkt fra begyndelsen. Danmarks Jægerforbund har i øvrigt gennem Vildtforvaltningsrådet udtalt sig om [rewilding](#), hvor af det klart fremgår, at sætter man dyr bag hegn, har man også påtaget sig ansvaret for dem i forhold til sygdomme, sult, tørst og andre dyrevelfærdsmæssige elementer. Det ansvar forventer vi naturligvis, at Naturstyrelsen vil leve op til i den kommende Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Giver ovenstående anledning til spørgsmål eller kommentarer, så ring eller skriv meget gerne til undertegnede.

Venlig hilsen

Danmarks Jægerforbund

Sven Thyø

Danmarks Jægerforbunds repræsentant i bestyrelsen for Naturnationalpark Læsø Klitplantage

Danmarks Vilde Naturs lokalforeningen for Nordjylland

Høringssvar vedr. etablering af Naturnationalpark Læsø Klitplantage

Indsendt af: Danmarks Vilde Naturs lokalforeningen for Nordjylland

Lokalforeningen for Nordjylland under Danmarks Vilde Natur ønsker hermed at udtrykke vores fulde støtte til og store begejstring for etableringen af Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Vi ser med stor glæde og optimisme på det fremlagte udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan. Det er vores vurdering, at projektet er både ambitiøst og velgennemtænkt, og at det vil bidrage væsentligt til at fremme biodiversitet, naturlige processer og unikke naturoplevelser i Danmark.

Et forbillede for fremtidens naturforvaltning

Læsø Klitplantage rummer allerede i dag en enestående natur med store sammenhængende arealer af klithede, skovklit, tørvelavninger og lysåben skov. Som årene går vil den kun endnu mere interessant med den nye forvaltningspraksis. Den planlagte indsats for at fremme naturlig hydrologi og sikre naturlig græsning med robuste planteædere som galloway-stude og exmoor-ponyer er helt i tråd med de principper, vi i den nordjyske lokalafdeling af Danmarks Vilde Natur arbejder for.

Et inspirerende besøg

Vores lokalafdelings forperson deltog for nylig i en studietur til Læsø sammen med den øvrige bestyrelse for den kommende Naturnationalpark Tranum. Besøget gjorde et stort indtryk. Vi oplevede en natur, der allerede nu fremstår som et levende eksempel på, hvad vi kan forvente at se i naturnationalpark Tranum om 20 år. Det var særligt inspirerende at se, hvordan helårsgræsning med galloway har skabt dynamiske og artsrige lysninger i skovlandskabet – og hvordan naturen får lov at udvikle sig på egne præmisser.

Stærk lokal forankring og inddragelse

Vi vil også gerne rose den grundige proces for offentlig inddragelse, som Naturstyrelsen har gennemført. Det er tydeligt, at både lokale borgere, foreninger og faglige eksperter er blevet hørt og taget alvorligt. Det skaber ejerskab og tillid – og det er afgørende for projektets langsigtede succes.

Anbefalinger og opmærksomhedspunkter

1. Vi mener, at projektet med fordel kunne tænkes i et større og mere langsigtet perspektiv. Konkret støtter vi visionen om at sammenbinde Naturstyrelsens arealer i den nordlige og sydlige del af Læsø til én stor, samforvaltet vildmark. Det ville for alvor styrke de økologiske sammenhænge og naturens robusthed, hvilket utvetydigt er anbefalingen fra Biodiversitetsrådet. Vi anbefaler derfor, at man allerede nu tænker løsninger med i projektet, som kan gennemføre denne vision på sigt.
2. Vi vil gerne opfordre til, at hegnene fremtidssikres og klargøres til også at kunne rumme større planteædere som europæisk bison, som vi jf. Internationale erfaringer mener kan holdes bag robuste trådhegn, hvor man samtidig bevarer fri passage for vildtet. Vi ønsker, at der på sigt vil blive sat bisoner ud – både på Læsø og i Tranum. Vi deler professor i biodiversitet Jens Christian Svennings syn på, at de store planteædere ikke blot har en økologisk funktion, men at de hører hjemme i vores natur. De er en del af den oprindelige biodiversitet, som vi har pligt til at genoprette – ikke fordi de skal "gøre noget" for os, men fordi de er. Deres tilstedeværelse er i sig selv en styrkelse af naturens integritet og helhed.
3. Det fremgår af projektbeskrivelsen, at den videnskabelige arbejdsgruppe har anbefalet, at dyrene får adgang til kyst og hav – blandt andet for at understøtte dyrenes naturlig adfærd, adgang til mineraler og transport af næringsstoffer. Vi deler denne vurdering. Vi finder det derfor beklageligt, at Naturstyrelsen har fravalgt det med henvisning til kystdynamikken. Vi vil gerne pege på, at der findes vellykkede eksempler fra både Danmark og udlandet, hvor kvæg og heste har adgang til havet selv under forhold med kraftig kystdynamik. Vi anbefaler, at man aktivt opsøger og anvender disse erfaringer, og i fremtiden giver dyrene adgang til kysten.
4. Vi ser det som meget positivt, at Naturstyrelsen overvejer at etablere kadaverpladser i Naturnationalpark Læsø Klitplantage. Det er et vigtigt skridt i retning af at anerkende døden som en naturlig og nødvendig del af økosystemet. Vi opfordrer derfor Naturstyrelsen til aktivt at arbejde for de nødvendige dispensationer, så kadaverpladser kan etableres og anvendes i praksis.
5. Vi ser meget positivt på brugen af faunalommer som et redskab til at skabe ro for dyrelivet, men mener, at der bør være mulighed for egentlige adgangsforbud i følsomme områder af hensyn til dyrelivet og deres mulighed for at udfolde naturlig adfærd, især yngelpleje. Det er

muligt inden for lovgivningen og bør indarbejdes som en mulighed i projektet, især med tanke på det store turisttryk i højsæsonen.

6. Vi mener, at naturnationalparker bør følge IUCN's retningslinjer for kategori II-områder, hvor biodiversitet har førsteprioritet, og ressourceudnyttelse ikke finder sted. Derfor undrer det os, at frit fiskeri i Horneks-søen nævnes uden nærmere begrundelse. Det bør afklares, hvordan dette harmonerer med parkens formål. Vi støtter til gengæld, at biavl flyttes ud af området – men anbefaler, at dette beskrives mere konkret i planen.
7. Vi ser det som helt afgørende for naturnationalparkens udvikling, at kommerciel skovdrift ophører. I forbindelse med konvertering af plantageprægede støtter vi, at større mængder træ tages ud, hvor det giver mening – særligt hvis parken udvides i fremtiden. Det er dog vigtigt, at der i denne proces laves en nærmere vurdering af, hvordan udtaget af træ sikrer fornuftige mængder af dødt ved – uagtet at det kan have ringere kvalitet – hvis det er til gavn for svampe og andre nedbrydere samt strukturer til fx ynglende fugle og som bideskjul.
7. Vi er imod brugen af neutraliserede dyr og anbefaler, at der udsættes reproducerende bestande af arter, som genudsættes i naturen. Det er afgørende for dyrenes livskvalitet, deres velfærd, flokdynamik og muligheden for at udfolde deres naturlige adfærd. Den videnskabelige arbejdsgruppe har ligeledes fremhævet betydningen af dyrenes socialisering, af generationslæring og naturlig flokstruktur – elementer. Dyr, der i fremtiden skal leve i områder, der naturgenoprettes, bør kunne klare sig med minimal menneskelig indgriben (vi er helt enige i, at dyreværnsloven skal overholdes). Derfor er naturlig selektion gennem reproduktion nødvendig. Vi mener, at dyrene har værdi i sig selv og krav på et så naturligt liv som muligt. Med reproducerende dyr vil bestandene på et tidspunkt overskride områdets bæreevne. Her anbefaler vi, at man udtager dyr i familieflokke med respekt for dyrenes tætte relationer og for at mindske lidelse hos de enkelte individer mest muligt. Således kan 'dyreoverskud' bruges i nye naturområder eller som supplement i eksisterende. Dette praktiseres fx hos de vildtlevende heste hos etolog Lucy Rees i Spanien, som Naturstyrelsens dyrevelfærdsenhed har været på besøg hos. Vi ønsker dog samtidig, at dyrene flyttes mindst muligt i respekt for, at områderne er dyrenes hjem og det er en voldsom – og unaturlig stresspåvirkning at blive flyttet til ukendte områder.
8. Vi er kritiske overfor, at vildsvin ikke indgår som dyreart i naturnationalparkerne. Det er en hjemmehørende art, som kun er udryddet i Danmark for at tilgodese svineindustrien. Vi opfordrer til, at man lader arten indgå i den kommende naturnationalpark Læsø, idet der stort set ikke længere er en svineindustri på øen. Endvidere mener vi, at afvisningen af at udsætte bison pga. genetiske udfordringer er forkert. Tværtimod bør flere bestande ses som en mulighed for at styrke artens robusthed. Erfaringer fra bl.a. Holland viser, at bison fungerer godt i kystnære og klitprægede landskaber. Vi anbefaler derfor, at hegnene fra start klargøres til både bison og vildsvin. Dette vil ikke alene sikre fleksibilitet til fremtidige beslutninger om forvaltningen af store planteædere – det vil også understøtte de naturlige processer, som bison og vildsvin kan bidrage til i Naturnationalparken.
9. Vores udgangspunkt er, at friluftslivet skal ske på naturens præmisser og i respekt for de arter, som har deres hjem i dette område. Dyrenes tilstedeværelse og frie udfoldelse skal prioriteres højest i naturnationalparkerne, og friluftsliv og gæsternes adgang må indrettes herefter. Vi ser vild natur som en værdifuld friluftsoplevelse i sig selv. At kunne opleve naturens egne

processer i store, uforstyrrede områder er sjældent i Danmark, og det bør prioriteres over aktiviteter, der skaber støj, anlæg eller forstyrrer naturens udvikling. Vi mener derfor, at det bør fremgå tydeligt, at friluftslivet i naturnationalparken skal være naturvenligt, og at tilladelser til større events som udgangspunkt ikke bør gives.

10. Al erfaringer peger på, at vildere natur tiltrækker besøgende—især når arter som heste, bison, vildsom, ulv og bæver er til stede. Erfaringer fra bl.a. MolsLab, Lille vildmose, hestene på Langeland og visenterne på Bornholm viser, at dyrene skaber stor interesse og øget turisme, uden at det går ud over naturens formål—når det balanceres rigtigt. Samtidig kan naturnationalparker skabe ny værdi i landdistrikter, hvor—uanset hvor ilde hørt det er—fremtiden vil byde på markant mindre landbrugsindustri. Vild natur og naturbaseret turisme kan blive en vigtig drivkraft for lokal udvikling og nye arbejdspladser i områder, der ellers står over for afvikling.

Afslutning

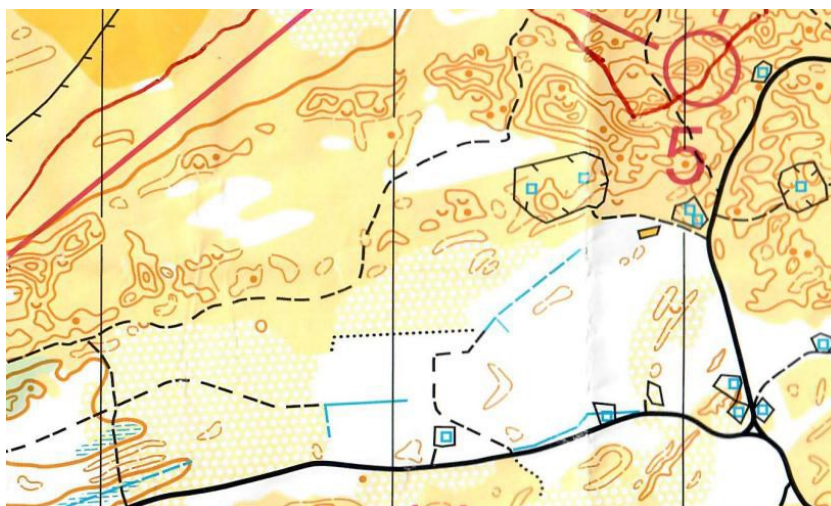
Naturnationalpark Læsø Klitplantage er et vigtigt skridt mod et rigere og mere vildt Danmark. Vi ser begejstrede frem til at følge udviklingen og bidrage med viden og engagement, hvor det er muligt.

Med venlig hilsen,

Danmarks Vilde Naturs lokalafdeling Nordjylland,
Søs Dalgaard Jensen, forperson

Dansk Orienterings-Forbund

**Høringssvar fra Dansk Orienterings-Forbund
til
Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Læsø Klitplantage**

Udsnit af orienteringskort over Læsø Klitplantage, 2020. I fremtiden bliver det spændende at se tilbage på de kommende års orienteringskort over området, som vil afspejle, hvordan naturen kommer til at ændre sig.

Dansk Orienterings-Forbund ser med velvilje på etableringen af naturnationalparker med formålet at give naturen et tiltrængt løft samt at give flere danskere mulighed for mere spændende naturoplevelser, som det er beskrevet i Aftale om naturnationalparker i Danmark.

Vi finder det vigtigt at understrege, at **friluftsliv er mere og andet end stier og ruter**, informationstavler og individer på skovtur. Friluftslivet er også frivillige foreninger, der søger tilladelse til at afholde organiseret aktivitet. Ildsjæle i orienteringsklubberne lægger et stort arbejde i at forberede afvikling af aktiviteter til glæde for børn og voksne fra nær og fjern. Aktivitet som oftest finder sted i de statslige naturområder.

Et styrket friluftsliv hænger derfor sammen med adgangsforholdene og reel mulighed for at få tilladelse til aktivitet. Dette er helt afgørende for orienteringssporten. **Der er få store, sammenhængende naturområder i Danmark og dem vi har, må derfor kunne rumme flere formål.** Det væsentligste for Dansk Orienterings-Forbund er derfor, at vi også fremover fortsat har adgang til at afvikle organiseret aktivitet i naturnational-parkerne, herunder på Læsø.

Fortsat plads til tilladelseskrævende aktiviteter under hensyntagen til naturen

På trods af øens ensomme placering, bliver Læsø Klitplantage jævnligt brugt til orienteringsløb. Øen byder på store orienteringsmæssige kvaliteter. Terrænet er særegent med delvist bevoksede indlandsklitter. Klit-plantagen er i modsætning til de fleste andre på fastlandet meget åben, hvilket gør skoven meget attraktiv til orienteringsløb.

Det er både glædeligt og en selvfølge, at der *"(...) altid skal foretages en konkret vurdering af den enkelte aktivitet, som kræver tilladelse fra Naturstyrelsen"* og at *"Ved ansøgning om aktiviteter, der kræver tilladelse, vil Naturstyrelsen lægge vægt på objektivt konstaterbare forhold og på baggrund af disse samt relevante rammer og regler, særligt naturbeskyttelseslovens §§ 1 og 2, afgøre om der kan gives en tilladelse."* (s. 50). Denne fremgangsmåde er helt i overensstemmelse med den mangeårige praksis i det gode samarbejde mellem Naturstyrelsen og Dansk Orienterings-Forbund, herunder de lokale enheder og foreninger.

Orienteringsklubberne er vant til at indtænke naturhensyn i planlægningen af orienteringsaktiviteter, herunder ved udvælgelse af start- og målområde, hvor belastningen er størst, samt ved planlægning af orienteringsbanernes forløb og placeringen af de enkelte poster. I tilfælde hvor der er forekomst af arter, som kræver et særligt hensyn, tages der allerede i planlægningsfasen højde for dette, og ved konstruktiv dialog med Naturstyrelsen kan der ofte findes løsninger, så aktiviteten kan afholdes og følsom natur ikke påvirkes unødigt.

At tilladelser gives på baggrund af en konkret vurdering ud fra objektivt konstaterbare forhold, betyder også, at der ikke kan opsættes generelle regler for, hvilken type aktivitet der kan og ikke kan lade sig gøre. Dermed må der som sådan ikke være noget, der er forandret, hvad angår mulighederne for orienteringsaktivitet i naturnationalparken. Vi læser projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen som et udtryk for, at den nuværende praksis med ansøgning og behandling af tilladelser vil fortsætte i tråd med det gode samarbejde om at tilgodese både naturhensyn og organiseret friluftsliv. Vi foreslår, at det konkret skrives ind i forvaltningsplanens afsnit 4.4 v. "Tilladelseskrævende aktiviteter" samt evt. også i projektbeskrivelsens afsnit 3.4 v. "Tilladelseskrævende aktiviteter", at Naturstyrelsen ved behandling af ansøgninger om tilladelseskrævende aktiviteter efter behov vil afsøge mulighederne for i dialog med ansøgerne at finde løsninger, så aktivitet kan tillades i naturnationalparken samtidig med, at der tages tilstrækkeligt hensyn til dyr og sårbar natur.

Ingen bemærkninger til placering af faunalommer

Vi har ingen bemærkninger til placeringen af faunalommer, da disse relaterer sig til placeringen af blivende friluftsfaciliteter såsom stier og shelters, og dermed ikke danner grundlag for behandlingen af ansøgninger til tilladelseskrevende aktiviteter. Vi anser derfor ikke faunalommerne i sig selv som værende en forhindring for at tillade orienteringsløb inden for disse zoner. Som så meget andet kan faunalommerne indgå i vurderingen af, om der kan gives en tilladelse. Orienteringsklubberne er vant til at arbejde med såkaldte naturzoner i planlægningen af deres aktivitet, og vi har forståelse for, at naturen kan være følsom på visse tider af året. Derfor ser vi frem til at fortsætte den gode praksis med i de konkrete tilfælde at finde løsninger, som tilgodeser både natur og friluftsliv inden for naturnationalparkens areal.

Bemærkning vedr. henvisning af aktivitet til andre statsejede arealer

På s. 9 er der nævnt, at *"Omfanget af de hegnede områder og tilstedeværelsen af dyr hele året kan dog påvirke mulighederne for visse former for friluftsaktiviteter. Det kunne eksempelvis dreje sig om større fladedækkende aktiviteter, som i dialog med arrangørerne kan søges afviklet på nærliggende statslige arealer."*

Vi stiller os undrende overfor, hvilke nærliggende statslige arealer, der her kan være tale om. Naturnational-parken kommer til at udgøre stort set hele Naturstyrelsens areal på Læsø, og kun 100-200 ha ligger udenfor parken - spredt i mindre parceller. Derudover gør vi opmærksom på, at der i Naturstyrelsens two-pager "[Mulig Naturnationalpark Læsø Klitplantage](#)" er beskrevet, at *"I nær tilknytning til den mulige naturnationalpark findes der ikke andre statsejede arealer, hvor udførsel af friluftsaktiviteter og udbygning af friluftsfaciliteter kan finde sted."*

Orienteringsløb kan betegnes som en "fladedækkende aktivitet". Faciliteten er selve skoven. Der er jf. tabel 2.6 tale om ganske få årlige aktiviteter, som finder sted i løbet af en enkelt eller få dage. For at afvikle et orienteringsløb kræves et område af en vis størrelse. Og så besidder det enkelte område forskellige terrænmæssige elementer, som gør det unikt, sportsligt interessant og oplevelsesmæssigt enestående. Læsø Klitplantage er ingen undtagelse.

Derfor er orienteringsløb også en aktivitet, som ikke på meningsfuld vis kan flyttes til andre arealer. På Læsø er der slet ikke andre sammenhængende naturområder af en størrelse, der kan bære et orienteringsløb. Derfor må de mest "nærliggende" statslige arealer findes på fastlandet, hvilket vi ikke anser som nærliggende.

Bemærkninger til valg af hegn og dyr

I orienteringsløb færdes man ikke kun på veje og stier, men også på tværs i terrænet (fladefærdsel). Deltagerne skal selv finde vej, hvilket betyder, at den enkelte principielt løber sin egen vej fra post til post. Derfor er ethvert hegn i princippet en forhindring for orienteringsaktivitet, medmindre man kan og må passere hegnet. I dette tilfælde er der tale om et lavt kreaturhegn på 100 cm med 1-2 tråde. Dette skønnes ikke at være et problem for orienteringsløb. Da der samtidig er tale om et ydre hegn omkring hele naturnationalparken og de eksisterende indre hegn nedlægges, finder vi hegningen som en positiv ændring.

Vi er tilhængere af, at de græssere, der udsættes, bliver mindre dyr. Beskrivelsen af galloway-kvæget og exmoor ponyernes adfærd bekræfter vores forventning til, at man fortsat vil kunne færdes uden begrundet frygt inden for indhegningen. Dette har hidtil været tilfældet med det Galloway-kvæg, der

allerede nu findes i bl.a. området omkring Foldgårdssøen. Der har været afholdt flere orienteringsløb i området uden problemer.

Vi noterer os også med glæde, at der vælges ikke-reproducerbare bestande, idet det derved vil opleves tryggere at færdes i naturnationalparken, og risikoen for uheld og konfrontationer mellem dyr og mennesker vil mindskes.

Styrket friluftsliv

Aftale om naturnationalparker i Danmark skal give et tiltrængt løft til naturen og ”samtidig skal naturnational-parkerne give mere spændende naturoplevelser og dermed mulighed for at flere danskere kommer ud i naturen.” I Dansk Orienterings-Forbund er vi eksperter i at give spændende naturoplevelser. Vi giver danskere i alle aldre mulighed for med et kort i hånden at komme ud og opleve naturen fra en ny vinkel i eget tempo.

Vi ser derfor frem til fortsat at samarbejde med Naturstyrelsen om at give flere danskere mere spændende naturoplevelser, også i naturnationalparkerne.

Vi ser også frem til, at der efter endt etablering af naturnationalpark Læsø Klitplantage vil være **plads til lige så meget rekreativ aktivitet**, som det har været tilfældet før etableringen – ligesom det blev understreget af den daværende miljøminister under udformningen af de første naturnationalparker.

Dansk Orienterings-Forbund står naturligvis til rådighed for uddybninger.

Med venlig hilsen

Ole Lind

Dansk Orienterings-Forbunds repræsentant i bestyrelsen for Naturnationalpark Læsø Klitplantage

Poul Kristian Mouritsen

Formand

Dansk Orienterings-Forbund

Kell Sønnichsen

Formand for Skovudvalget

Dansk Orienterings-Forbund

Bo Hem Simonsen

Direktør

Dansk Orienterings-Forbund

Johanne Valbjørn Gydesen

Naturkonsulent

Dansk Orienterings-Forbund

Fodslaw Læsø

Høringssvar.

Der er beskrevet i projektbeskrivelsen at toilettet ved Horneks lukkes.

Horneks er et yndet udflugtsmål på Læsø, som besøges af både turister og øboer. Hvis muligheden for at benytte toilettet fjernes, er man som gæst nødt til at bruge naturen som toilet.

Håber på der kan findes en løsning, så toilettet stadig kan benyttes.

Karin Christensen

Fodslaw Læsø

Foreningen Fri Natur

Høringssvar fra foreningen Fri Natur vedrørende etablering af naturnationalpark Læsø

Præsentation af Fri Natur

Fri Natur er en landsdækkende forening, som ønsker flere og større sammenhængende naturområdet – uden hegn.

Fri Natur har følgende formål:

- Fri Natur arbejder for fri, varieret og tilgængelig natur.
- Fri Natur arbejder for større og sammenhængende naturområder i Danmark.
- Fri Natur betragter ikke hegnede arealer som vild natur.
- Fri Natur arbejder for levevilkårene og den frie bevægelighed for det naturligt forekommende vildt.
- Fri Natur tager afstand fra storskala natureksperimenter, herunder indhegnede naturnationalparker, der fjerner habitater og begrænser friluftslivets reelle adgang.
- Fri Natur arbejder for, at ændringer eller etablering af natur, er baseret på bredt funderede videnskabelige retningslinjer, hensyn til klima, praktiske erfaringer og lokal forankring.

Kort fortalt; er Fri Natur imod den nye forvaltningsstrategi, som i disse år hersker i Danmark. I stedet bør man kigge til, hvordan de øvrige nordiske lande forvalter deres naturarealer, klit, hede, mose og skov.

I udkastet til plejeplanerne for Naturnationalpark Læsø står følgende:

Målet med naturnationalparkerne er at fremme natur og biodiversitet ved at understøtte økosystemer med naturlige processer og dynamikker og minimal brug af forvaltningsindgreb.

Hvis I netop har et mål om **minimal brug af forvaltningsindgreb**, så bør I netop lade naturen passe sig selv og lade de naturlige tilpasninger ske uden menneskelig indgriben. Undlad at hegne og indsætte dyr. Forlad arealerne uden at fælde – uden at annullere grøfterne. Bare forlad arealerne! Det bliver urørt natur, som I stræber efter.

Professor Carsten Rabeck beskriver i artikel fra 19. marts 2019, at vi har et forkert mål ifht. ønsket om biodiversiteten. Temperaturen stiger år for år på vores breddegrader. Et resultat af klimakrisen. Når

temperaturen stiger forsvinder de insekter, som vi med de strategiske forvaltningsplaner ønsker at fremavle. Derved er det spildte kræfter, at ødelægge vores natur som det sker i disse år.

Generelt manglende inddragelse af naboer og kommuner, hvor er demokratiet henne?

Miljøministeriet/Naturstyrelsen har i denne proces ikke været villige til at inddrage naboer, brugere, foreninger og kommuner om etablering af naturnationalparker. Dette har fra starter været efterspurgt og forskere har da også flere gange sagt, at dette var en betydelig hæmsko for disse projekter. Etablering af Naturnationalparker har ikke borgernes opbakning! Her skulle regeringen have lyttet og set på, hvordan landene omkring os forvalter deres natur!

Læsøs borgmester Karsten Nielsen tager kraftig afstand til regeringens naturplaner? Læsø har som en af landets allerrigeste naturkommuner har fremsendt et hørings svar, hvor de er imod etablering af en naturnationalpark på Læsø.

Høringsbrevet til bl.a. Læsø Kommune er udsendt den 15/1-21 og svarfristen er fastsat til den 12/2-21. Disse frister bevirker, at Læsø Kommunalbestyrelse ikke har mulighed for at behandle lovforslaget på sædvanlig, demokratisk vis, idet kommunalbestyrelsens forretningsorden indebærer, at kommunalbestyrelsens mødeplan er fastlagt til den sidste mandag i hver måned, og at dagsordensforslag skal være borgmesteren i hænde senest to uger inden de pågældende møder.

Det vidner om, at Miljøministeriet overhovedet ikke har til sinde at foretage en reel høring, men udelukkende gør hvad lovgivninger stiller krav om. Det er helt uacceptabelt. Foreningen Fri Natur undrer sig over, at borgere, foreninger og kommuner i dette land overhovedet ikke føler en inddragelse og at planlægning af disse naturnationalparker ikke medfører en demokratisk inddragelse og proces.

Denne retorik fra Miljøministeriet har været gældende ved de andre naturnationalparker, ligesom der har været manglende inddragelse af naboerne, brugere og foreninger som alle ser disse tiltag som indførelse af restriktioner.

De politisk nedsatte Styregrupper til Naturnationalparkerne har reelt ingen medindflydelse, ej heller kompetence. Det er ubetydeligt, hvad de har indflydelse på. En pseudoarbejde kan man sige, er hvad der er kommet ud af nedsættelse af styregrupperne.

Udpluk af Læsøs borgmester Karsten Nielsens hørings svar er følgende:

Forslag om dialog

Vi foreslår derfor, at den videre proces om lovforslagets eventuelle følgevirkninger her på øen – specielt for at fremme en eventuelt mulig lokal accept af en Naturnationalpark Læsø – at der hurtigst muligt indledes en dialog mellem repræsentanter for Miljøministeriet og/eller Naturstyrelsen og et midlertidigt udvalg under Læsø Kommunalbestyrelse, hvor de påtænkte virkninger af lovforslaget kan klarlægges, således at kommunalbestyrelsen har mulighed at tage stilling til, om man ønsker en eventuel Naturnationalpark Læsø.

Fri Natur ser ingen logik i at etablere hegnede dyrehaver og så kalde det natur – urørt skov.

Baggrund

Statens skove har oplevet en forbedring af mange arters levevilkår igennem de sidste 30 år siden man indførte naturnær skovdrift. Dette er sket sideløbende med voksende aktivt varieret friluftsliv og bæredygtig skovdrift med brug af træ til byggematerialer m.m.

Den nedgang i arter i Danmark, hører for størstedelen til i det åbne land. Fri Natur ser med bekymring på udsigten til, at man med planerne for urørt skov vil udskifte forvaltningsmetoderne med nye metoder, som ikke miljøvurderet - og gennemføre planer som ikke er miljøvurderet.

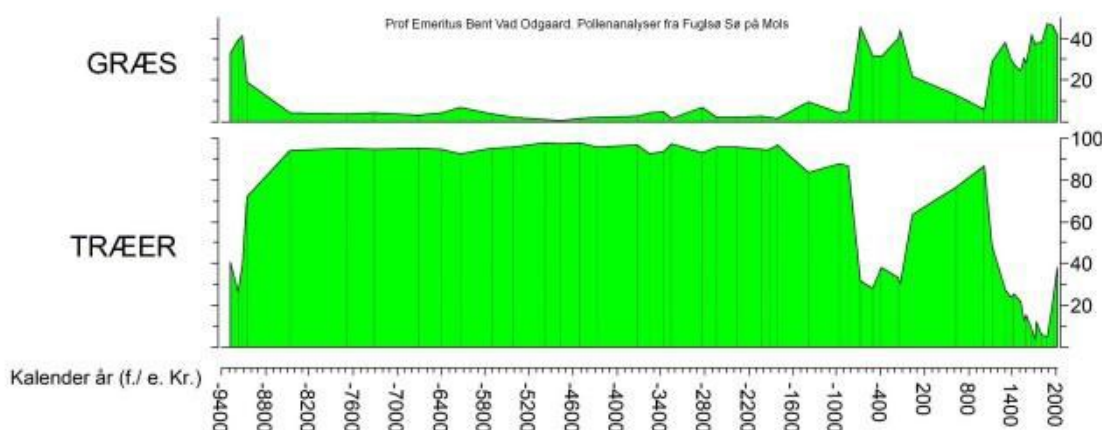
Fri Natur er imod de ændringer der beskrives i konceptet for urørt skov.

Data om den oprindelige natur i Danmark

Danmark var naturligt dækket af skov inden landbruget blev udbredt, startende for 6000 år siden. At fælde skov og skabe lysåbne- og semi-lysåbne arealer – særligt med græsning af dyr bag hegn, som skal være "vilde" - er ikke at skabe oprindelig, vild natur, men vil være at indføre en menneskeskabt natur, som ikke har oprindelig karakter.

På nedenstående grafer ses Ben Vad Odgaards pollental fra Fuglsø på Mols. Her ses sammensætningen af vegetation siden sidste istid på Mols. Lignende analyser er foretaget for en lang række søer – de viser at den lysåbne natur med græsning er opstået med menneskets stigende indflydelse.

Fri Natur er bekymret over at disse data ikke indgår i grundlaget for de nye metoder - og særligt Naturstyrelsen planer for urørte skove (samt naturnationalparker) med indhegnede, græssende dyr.

Kilde: Odgaard & Sørensen 2015: Florahistorie i Mols Bjerge: Nye undersøgelser af pollen og planterester i gamle sølag samt <https://www.geoviden.dk/6-000-aars-skovrydning-kan-aflaeses-under-oestjysk-soe/>

I skriver i Projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Læsø, at stude og ponyer skal være med til at skabe flere lysninger i skoven, en større grad af variation på de lysåbne arealer og varierede overgangszoner mellem skov og lysåben natur. Nu forholder det sig sådan, at Læsø i forvejen er beriget med mange lysåbne arealer og mosaikskov, så hvorfor nu yderligere hegning og udsætning af flere dyr, når skovene ikke tidligere var med et hårdt græsningstryk jvn. ovenstående.

Tidligere græsningsprojekter viser, at asp og birk ikke vil blive spist og at man alligevel skal fjerne arterne maskinelt.

Ydermere konkluderer, rapporten OVERDREV, ENGE OG MOSER, Håndbog i naturtypernes karakteristik og udvikling, samt forvaltningen af deres biodiversitet, Faglig rapport fra DMU nr. 727 2009 at græsseres gødning giver en fortsat udledning af kvælstof på arealerne. Det er de selv samme arealer, som man ønsker at gøre næringsfattige. Den nye naturforvaltningsstrategi er ikke

videnskabelig evalueret og er et resultat af Rune Engelbrechts drømme vision om dyr fra et urlandskab, som oprindeligt har holdt til på græssletter dvs. i det åbne land og ikke i urskoven jvn. ovenstående diagram.

Klimabelastning

Forvaltningsplanerne om urørt skov medfører en nedgang i skovenes positive bidrag til CO₂-balancen.

Samlet set vil 75.000 HA blive omdannet til konceptet for til urørt skov (inkl. naturnationalparker), og der genplanter ikke nye træer som erstatning. De fældede træer efterlades til dels i skovbunden i stedet for at blive anvendt som CO₂ neutralt byggemateriale. Bunker af grene og stammer efterlades til at blive nedbrudt med udledning af CO₂ og metan til følge.

Fri Natur opfordrer til fortsat at lade gamle træer dominere i skovene og gradvist at søge sammensætningen af træer blive forandret til at passe til oprindelige arter med plukhugst, så både klimabalancen og hensynet til det eksisterende liv i skovene tilgodeses.

Reduceret CO₂-optag.

En aktivt drevet naturnær skovdrift øger skovens tilvækst og dermed CO₂-optag sammenlignet med urørt skov og særligt urørt skov med græsning. Studier har vist, at aktivt skovbrug kan øge CO₂-optaget med op til 20%. Ved rydning af ikke-hjemmehørende træarter er CO₂ optaget typisk 2-3 gange højere end optag for hjemmehørende arter. Et eksempel er grantræer, idet de vokser hurtigere. Plukhugst sikrer en kontinuerlig tilvækst af træer og dermed en jævn CO₂-optagelse. Det er også på den måde, vi sikrer sunde træer til de næste mange generationer. Når der fjernes træer, mister vi CO₂ oplagringen, Dette er uansvarligt, når der ikke genplanter i samme omfang.

Miljøstyrelsen og Naturstyrelsen mangler stadig at sætte tal på den isolerede klimaeffekt af tiltagene med at omlægge 75.000 HA skov til urørt skov med disse metoder.

Miljøministeriet har planer om at 250.000 ha skal tilplanter med skov. Dette er hovedsageligt ved private jordejere. Men vi forudser at planerne kan være svære at få effektueret ligesom landbrugets frivillige aftale om stop af drift på lavbundsjordene.

Øget import af træ

Urørt skov og ophør med bæredygtig skovdrift vil reducere mængden af bæredygtigt, certificeret dansk træ til byggeri i Danmark. Planerne vil øge behovet for import af træ fra andre lande, med negative konsekvenser for både betalingsbalance, miljø og klima. Transport af træ over lange afstande øger CO₂-udledningen og kan føre til ulovlig og ikke-bæredygtig skovhugst i andre lande. Danmark har skrevet under på en afskovningsforordning som træder i kraft med udgangen af 2024. Her skal sikres bevarelse af skove og sikring af træ til møbelindustri og byggeri. Her bør Miljøstyrelsen derfor indstille hugsten og undlade at iværksætte planerne om urørt skov, som hovedsageligt sker i Østdanmark. Savværker skal bruge løvtræ til produktion af møbler, gulve og andre bygningsmaterialer.

Veteranisering

Det forekommer unaturligt, at påføre levedygtige træer skade for at lave kunstige træhabitater for insekter, svampe, fugle og pattedyr - når man kunne fokusere på at beholde gamle træer. Ved veteranisering bliver træet aldrig rigtigt stort og "gammelt".

Øget risiko for skovbrande

Urørt skov med ophobning af dødt ved, bunker af grene og tæt vegetation øger risikoen for skovbrande, der udleder store mængder CO₂.

Fældninger i yngletiden, et problem for flagermus, fugle mv.

Det er et problem, at fældningerne af træer sker langt ind i fuglenes yngletid, som Fri Natur har kunnet konstatere sker på Naturstyrelsens områder, hvor hyrede firmaer forestår rydningerne. Der er ikke kun tale om enkelte træer med motorsav, men store områder, der ryddes fuldstændigt med skovningsmaskiner. Det medfører drastisk tab af leve, yngle og fourageringssteder for fugle og dyr.

Specielt er et stort problem, at Naturstyrelsen fælder træer udenfor perioden, hvor det er tilladt at fælde for at sikre flagermusene, som er bilag 4 arter. Hvordan kan det være, at alle andre i Danmark er underlagt gældende lovgivning og Naturstyrelsen som op noget kender den gældende lovgivning, uden konsekvenser kan gøre som det passer dem.

Manglende respekt for den nuværende plantage

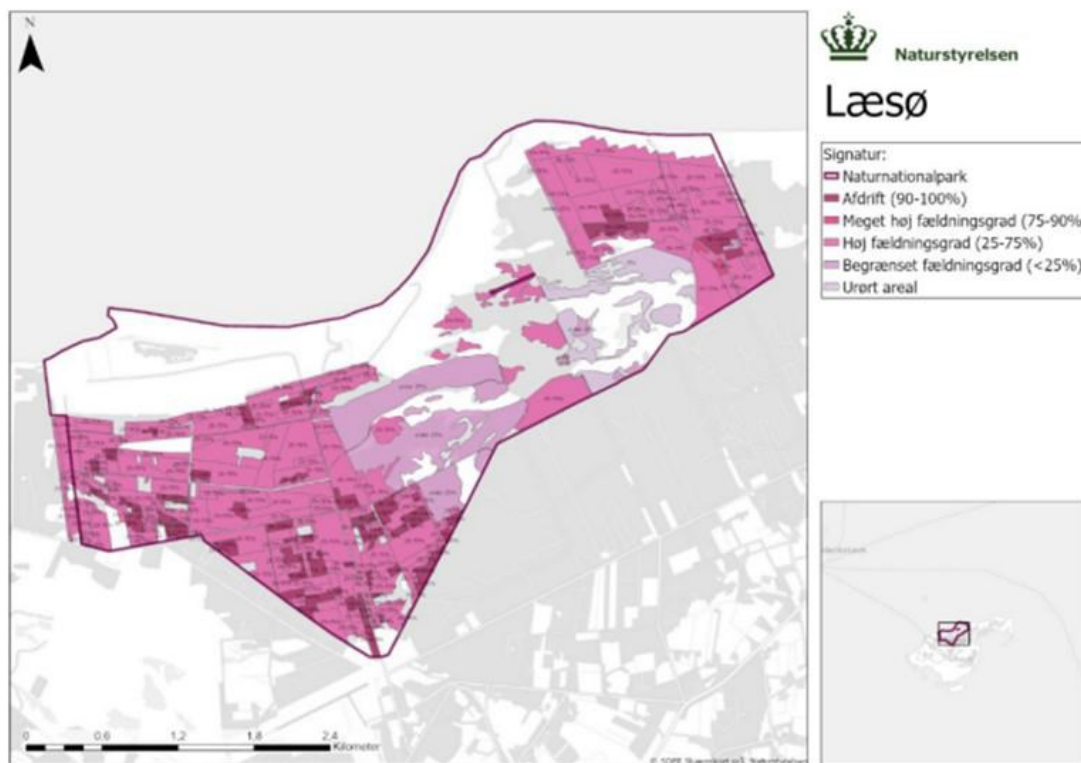
Med den nye forvaltningsstrategi vil Naturstyrelsen vanære historien om, hvordan Læsø blev etableret og skabt med tilplantninger, så arealerne i dag fremstår som et unikt stykke natur.

Nåletræsbevoksningerne på øen giver føde og ly til de vilde dyr, som der fortsat skal være plads til.

Derfor bør dette træ blive stående til fremtidigt byggeri og med den sideeffekt, at træerne medvirker til nedbringelsen af CO₂.

Husk at en hegning er som at skulle etablere en bygning, derfor kræves en landzonetilladelse. Hvis ikke denne er givet, vil hegningen være ulovlig, og kan påklages til Planklagenævnet.

Mange af de eksisterende rødliste arter er helt konkret tilknyttet nåleskoven, se nærmere i afsnittet herunder. Med dette kort vises i de kommende plejeplaner, hvordan der de næste 25 år skal fældes mellem 70 til 100 %, så hvordan sikres de truede arter som lever i den nuværende nåleskov?

Mistet artsrigdom og overgræsning

På Læsø er mange truende arter. Fri Natur stiller spørgsmål ved, om disse arter sikres ved de store forandringer som plantagen forventes at gennemgå.

Området udpeget til naturnationalpark er af meget stor naturmæssig betydning. Der er gennem tiden observeret 65 truede arter i området, heraf er 40-50 arter fundet de seneste ca. 10 år. Flere arter kan forekomme, da mange er små og kræver specialister. Den kommende naturnationalpark rummer således en lang række truede karplanter, svampe, laver, fugle, sommerfugle og andre insekter, der er afhængige af lysåbne biotoper, kær, klitter og lysninger i fyrre- og birkeskov. Der er desuden registreret rødlistede arter, der er afhængige af løv- og nåleskov. Endelig er der sjældne og truede mosser og planter, der er knyttet til vådområder.

Nedenfor er nogle af arterne kommenteret ud fra arter.dk, svampeatlas.dk, naturdata.dk samt Naturstyrelsens lokalkendskab.

Globalt truede arter

Den globalt truede sommerfugl hedetakspinder er knyttet til klitheden. Den observeres jævnligt i området.

Arter, der rødlistet ifølge den danske rødliste 2019 og ikke er nævnt ovenfor

Der er især mange rødlistede arter inden for artsgrupperne laver, karplanter, dagsommerfugle og svampe i området.

Det store antal sjældne og rødlistede laver er særligt for området. Laverne er afhængige af lysåbne og næringsfattige naturtyper. Blandt laverne ses fx sne-kruslav, der regnes for en istidsrelikt, samt klit-korallav, smal kruslav og askegrå rensdyrlav.

I Holtemmen findes et større fattigkær med mange sjældne karplanter herunder hjertelæbe og koralrod. Kæret rummer også et mindre rigkær med blandt andet orkideen sump-hullæbe. Desuden findes stilmånerude i klitterne tæt på kærene. Stilmånerude findes kun i ét andet af statens områder. Alle 4 arter er fredede. Ved Horneks findes strandvortemælk som det eneste sted i Danmark. I Foldgårdsøen findes tvepibet lobelie og i Sneppekærsøen bl.a. den sjældne vandplante pilledrager samt flydende kogleaks. I Holtemmen findes et større fattigkær med mange sjældne karplanter herunder hjertelæbe og koralrod. Kæret rummer også et mindre rigkær med blandt andet orkideen sump-hullæbe.

Desuden findes stilmånerude i klitterne tæt på kærene. Stilmånerude findes kun i ét andet af statens områder. Alle 4 arter er fredede. Ved Horneks findes strandvortemælk som det eneste sted i Danmark. I Foldgårdsøen findes tvepibet lobelie og i Sneppekærsøen bl.a. den sjældne vandplante pilledrager samt flydende kogleaks.

Blandt dagsommerfugle findes klit-perlemorssommerfugl, der også er rødlistet i EU, og engblåfugl, der lever i de lysåbne områder. Begge sommerfugle er fredede. I lavninger i birkeskoven, domineret af blåtop, kæruld og mose-pors, findes de truede natsommerfugle lamda-stenugle og tørve-græsugle. Den sjældne natsommerfugl birkespinder, der kun findes 2 steder i Danmark, lever i den åbne birkeskov.

Den oprindelige brune bi lever i plantagen og kan ses i stader.

I 2022 har der været observationer af den sjældne tormentilhvepsebi knyttet til tormentil i lysåben, lav vegetation. Tormentilhvepsebi er ikke set i Danmark siden 1940'erne, men er nu fundet tre steder i landet, heraf to på Læsø. Græssere har det med at æde urterne under spiring og blomstring, hvordan sikres at planten tormentil fortsat vil være til stede, således at levestedet for tormentilhvepsebien ikke ødelægges?

Overgræsning ses på naturstyrelsens arealer på Fanø. I hegningerne er lysesiv og græs, mens arealerne udenfor har stor artsrigdom med fx lyng, porse, blåbær, revling mv. Græsning er ikke ensbetydende med stor biodiversitet. Mere herom.

Der er ikke lavet en systematisk kortlægning af den biologiske mangfoldighed inden projektets begyndelse. Hvorledes kan planernes resultater evalueres, når der ikke er en baseline? Professor i Biodiversitet, Professor Carsten Rahbek har netop påpeget dette. Vi ved ikke nok om, hvilke arter som allerede nu er i vores natur.

Når man netop i nationalpark Gribsskov har diskuteret, at man ikke vil etablere kontrol felter udenfor hegningen, tyder på at Naturstyrelsen bevidst ønsker at manipulere med resultaterne, når samtlige prøvefelter skal ligge indenfor hegningen, samt at resultatet skal vise øget biodiversitet. Tænk hvis resultatet var tilsvarende udenfor hegningerne? Det vidner absolut ikke om et seriøst videnskabeligt arbejde.

En ensidig fokusering på urørt skov og rewildings-driftsmetoderne kan føre til tab af artsrigdommen i danske skove. Kraftig reduktion af granbevoksninger medfører færre rede- og skjulesteder for. Fredede planter såsom orkidéer risikerer at forsvinde i grene, kvas og mørke eller øget vandstand. Forsker har netop påvist, at overgræsning resulterer i mindre biodiversitet.

Igen beskriver rapporten OVERDREV, ENGE OG MOSER, Håndbog i naturtypernes karakteristik og udvikling, samt forvaltningen af deres biodiversitet, Faglig rapport fra DMU nr. 727 2009, at Størst

potentiale vil der naturligvis være hvis man kan øge mængden af rent grundvand gennem reduktion af vandindvinding (til fx dambrug eller markvanding). Ligeledes er det **vigtigt at ændringen i vandspejlet ikke foregår så hurtigt at eksisterende sårbar natur forsvinder. Igen er det helt centralt at der foreligger en grundig feltkortlægning af de områder som påtænkes genoprettet for at man kan afveje hensynet til den natur som kan mistes, mod den natur som kan udvikles efter genopretningen.**

Ovenstående hensyn til den natur som kan mistes, sker ikke i disse nye plejeplaner. Her indtænkes udelukkende skovninger, hegninger, græssere og øget hydrologi. Der er ikke taget særlige vurderinger i de enkelte skove. Den samme løsning udruller i Danmark uden tanke om de eksisterende rødlistearter.

Af samme grund frygter Foreningen Fri Natur at etablering af en naturnationalpark bevirker en nedgang i artsrigdommen, da det er **et stort eksperiment med udrulningen af Naturnationalparker i Danmark**, som skovrider Søren Oldenburg udtalte ved Nordsjællands Ridelaugs generalforsamling den 21. februar 2024.

Nedenfor er uddrag fra artikel om undersøgelse af biodiversiteten i græsningsprojekter af 5. september 2022, som er foretaget af følgende: Anne Eskildsen, biolog, Heidi Buur Holbeck, biolog, og Jacob Krog, specialkonsulent, alle fra SEGES.

Projektet viser samtidig, at den græsning, der gennemføres, ofte er for intensiv ift. at gavne biodiversiteten, selv på meget værdifulde naturarealer. Hvis græsningstrykkes sættes højere end det anbefalede niveau, nedbides de planteressourcer, som er af afgørende betydning som bl.a. nektar- og pollenkilder.

Overgræsning medfører dermed mangel på blomstrende urter gennem hele sæsonen og fjerner livsgrundlag for de dyr og planter, som græsningen ellers skulle være til gavn for. Dette kan være katastrofalt for den lokale flora og fauna.

Årsagerne til dette misforhold skal i høj grad findes i manglende incitamenter til at gennemføre en græsningsindsats, der er optimal for biodiversiteten.

I de nuværende tilskudsordninger til græsning af naturarealer opnås det højeste tilskud via en intensiv drift, hvilket er i modstrid med de naturforvaltningsmæssige ønsker og mål for de mest værdifulde naturarealer. Flere dyr redder ikke økonomien – eller naturen. Undersøgelsen sætter samtidig fokus på, at omkostningsniveauet på bedrifter, der ønsker at udføre naturpleje, skal tilpasses nøje efter det tilgængelige tilskud, da det primært er tilskuddet, der skal dække omkostningerne.

Fri Natur ser ikke stor hegning og udsættelse af husdyr, som en løsning til forbedring af biodiversiteten.

Lær nu af vores nabolande i stedet.

Fri Natur henviser til denne artikel.

Uddrag af artikel af 13. nov. 2019

Professor Professor Carsten Rahbek: Drop kampen for de grønne enge – den kan koste biodiversitet
Hvis vi forsøger at fastholde naturen, som den var, da vi var børn, får vi problemer, mener professor. Klimaforandringer vil ændre dansk natur

Årsagen er, at hver gang temperaturen stiger med 1 grad, vil arter som en tommelfingerregel arbejde sig 100 km længere nordpå, forklarer Professor Carsten Rahbek.

Det betyder i bund og grund, at vi formentlig går en fremtid i møde, hvor dyr i Danmark vil have langt mindre brug for de grønne, våde enge og i højere grad have brug for andre, tørrere typer natur at færdes i.

»Hvis vi har en naturforvaltning, der fastholder naturen, som den var, da vi var børn, får vi et problem, for ikke særligt mange arter skal ind i den type natur.«

Mere konkret betyder det, at klimaforandringerne sandsynligvis vil for eksempel få fuglearter til at forsvinde nordpå – en bevægelse, der allerede er i gang. Edderfuglen vil for eksempel helt forsvinde fra Danmark.

Ifølge Professor Carsten Rahbek vil især de rødlistede – altså truede – arter med små bestande blive ramt. Det drejer sig for eksempel om hver femte af vores fuglearter, blandt andre vadefugle.

Mange af dem er knyttet til vores grønne enge. »Fastholder vi eksempelvis de våde enge, er der risiko for, at vi mister arter, der alligevel er på vej ud, mens der intet naturligt levested vil være for nye arter at flytte ind i,« fortalte Professor Carsten Rahbek for nylig på et symposium på Københavns Universitet. Professor Carsten Rahbek, professor på Center for Makroøkologi, Evolution og Klima ved Københavns Universitet.

Begrænset adgang for friluftslivet

Skovene bør være tilgængelig for alle mennesker. Hegn, store utilregnelig dyr, låger, øget vandstand skaber enkeltvis og i kombination begrænset adgang og tilgængelighed. Det vil forhindre mange mennesker i at bruge skoven til motion, rekreation og naturoplevelser. Befolkningens fysiske og mental sundhed vil blive påvirket negativt af planerne. Forskere har gennem tiden dokumenteret, hvordan ophold i naturen reducerer stress, forbedrer humøret og øger immunforsvaret og færre sygedage og hospitalsophold har en gavnlig samfundsøkonomiske virkning. Regeringen burde have foretaget en 360 graders analyse af disse tiltag inden en ændring fra naturnær skovdrift til naturnationalparker og konvertering af skove til ”urørt skov”.

Læsø – en ø med 100 km kystlinie

Hvis Naturstyrelsen vil hegne ude på stranden for at kunne holde græsserne, vil det hindre adgangen for gående. Naturbeskyttelsesloven giver netop adgang til altid at kunne færdes langs vandet ved de danske kyster. Dette vil være at adgangsbegrænsning. Hegnet bør sættes, således at man i stor afstand til hegn ikke hindrer færdsel med hund og hest. Sker dette ikke vil borgerne med hund, hest eller børn kunne færdes sikkert på denne strækning. Heste er nervøse og skal kunne fjerne sig fra et hegn med dyr og ikke have en vandkant tæt på den modsatte side.

I øvrigt vil anlæg indenfor strandbeskyttelseslinien altid skulle have en tilladelse ved Kystdirektoratet. Er denne tilladelse ikke givet, vil her være mulighed for at indgive en klage.

Manglede analyser af risiko for friluftslivet

Fri Natur vil minde om, at der ikke er foretaget en kortlægning af friluftslivet i områderne, der står overfor forandring, ligesom, der ikke er foretaget en risikovurdering og kortlægning af ulykker i naturplejeprojekter, som kunne afdække risikoen for friluftslivets mangfoldige aktiviteter.

Færre muligheder for friluftslivet

Planerne for Urørt skov vil begrænse mulighederne og sikkerheden for diverse fritids- og sportsaktiviteter, f.eks. spejdeture, skovture for familier, børnehaver, skoler og lejrskoler, trailløb, orienteringsløb, mountainbiking, overnatninger i skovene, hestevognskørsel, hundeslædekørsel, ridning og vandreture med hund mm. Disse aktiviteter er vigtige for at fremme et aktivt liv og socialt samvær - generel sundhed i Danmark.

Særligt, når der udsættes store husdyr eller store, vilde arter vil de fleste friluftaktiviteter blive påvirket negativt.

I en national undersøgelse erklærer 26,1% af de adspurgte sig enige eller delvist enige i, at "jeg ville føle mig utryk ved at færdes i nationalparkerne, hvis der er sat kvæg og/eller heste ud" (KU 2022). Tilgængeligheden bliver dermed væsentligt reduceret for mange brugergrupper.

Øget risiko for ulykker

Visse områder vil blive hegnede og der har allerede været utallige sammenstød mellem dyr fra indhegninger og dem der har vovet at gå ind i områderne. Det viser nedenstående liste, over ulykker med borgere og færden med store græssere. Også i Lille Vildmose har Aalborg kommune advaret borgerne mod elgene. Ja, de er sky med meget farlige ved situationer med mennesker og andre dyr som heste og hunde.

Der er usikkerhed om hvor ansvaret kan placeres - hos den enkelte, hos dyreholderen eller Naturstyrelsen? Ulykkerne kommer og Fri Natur vil mene at når Naturstyrelsen har udsat dyrene er det også her ansvaret skal placeres – særligt, når man ikke har foretaget de nødvendige forudgående analyser.

Og hvem der har ansvaret for ulykker, hvis mødet mellem store græssere og skovgæster bliver fatal, når man som organisation, institution eller forening har børn, gæster og/eller sportsudøvere med i hegningerne?

Eksempler på hændelser, der er kommet i medierne

2024 Ko angreb borger i sommerhusområde på Horns Herred

2023 Minister i natur-sag: Ko trampede på soldat

2022 Skræmmende oplevelse i Mols Bjerge på kanten til det livstruende

2022 (2020) Angrebet af rasende ko. Hyggetur med børnene blev til mareridt

2021 Turister omringet i Mols Bjerge og angrebet af tyr

2021 Kvinde angrebet af ko

2021 Køer drev syvårig på flugt. Nu er dyrene blevet fjernet

2020

2019 Heltmodig datter reddede far fra vild tyr

2017 Opråb fra Lille Vildmose: Hold jer fra elgene | TV2 Nord

2017 Overfaldet af vilde køer. 67-årig kvinde hårdt kvæstet på Helgenæs

2017 Mand trampet ihjel af ko i Broager

2017 Angrebet af køer i indhegning. Jeg slap mirakuløst med liv og førlighed i behold

2017 John Henriksens hund blev mast ihjel: - Naturstyrelsen har ikke gjort nok

Bag disse artikler skjuler der sig mørketal med mange nærvedhændelser og ulykker, som ikke har nået mediernes overskrifter.

Alternative forslag:

Fri Natur støtter en bæredygtig naturnær skovdrift, der sikrer både biodiversitet, CO₂-optag og fri adgang til naturen for alle. Naturnær skovdrift indebærer en række forskellige tiltag, herunder:

- Fri adgang for alle: Områderne skal være tilgængelige og sikre for alle mennesker – også os med hund, så vi alle kan nyde naturens sundhedsfremmende effekter i vores fælles natur. Flora og fauna har brug for spredningskorridorer for at kunne spredes og vandre frit. Fri Natur foreslår at sætte naturen fri og lade skovene dominere landskaberne.
- Pleje af lysåbne områder: Lysåbne områder er vigtige for mange danske arter og bidrager til et mere varieret landskab – begræns hegninger med græssere til kun de områder hvor periodevis afgræsning på de eksisterende lysåbne arealer.

Danmark ligger for nordligt til at understøtte græsning hele året. Tørt græs er ikke at sammenligne med hø. Der er ingen næring tilbage. Græssers fordøjelse er ikke egnet til at skulle nedbryde cellulose i knopper, grene og bark – og er ikke ”naturlige” fødeemner for de fremavlede husdyrtyper. Indretning af mindre hegninger skal udføres væk fra stier og veje, således at vi der ikke ønsker at færdes blandt kvæget/dyrene får alternative ruter.

- Brug af plukhugst: Plukhugst sikrer en kontinuerlig tilvækst af træer og dermed en jævn CO₂-optag, samt forsyner vores land med certificeret, bæredygtigt tømmer til bæredygtigt byggeri.

Kilder:

- <https://www.dn.dk/vi-arbejder-for/skov/skov-og-klima/>
- <https://macroecology.ku.dk/other-publications/biodiversity-danishforests/CMEC-skovrapport-2016-v2.pdf>
- <https://mst.dk/erhverv/groen-produktion-og-affald/skovbrug/privatskovdrift/naturnaer-skovdrift>
- <https://www.dn.dk/vi-arbejder-for/skov/skov-og-klima/>
- <https://macroecology.ku.dk/other-publications/biodiversity-danishforests/CMEC-skovrapport-2016-v2.pdf>
- <https://mst.dk/erhverv/groen-produktion-og-affald/skovbrug/privatskovdrift/naturnaer-skovdrift>
- <https://bevaradedanskeskove.dk/>
- <https://frinaturdanmark.dk/>
- <https://www.facebook.com/frinatur>
- <https://www.facebook.com/groups/312861966884220>
- <https://www.dn.dk/vi-arbejder-for/skov/skov-og-klima/>
- <https://macroecology.ku.dk/other-publications/biodiversity-danishforests/CMEC-skovrapport-2016-v2.pdf>
- <https://mst.dk/erhverv/groen-produktion-og-affald/skovbrug/privatskovdrift/naturnaer-skovdrift> :
- https://dof.dk/om-dof/nyheder?nyhed_ID=2078
- <https://www.geoviden.dk/6-000-aars-skovrydning-kan-aflaeses-underoestjysk-soe/>

Med venlig hilsen på vegne af Foreningen Fri Natur
Formand, Joachim Parbo

Forsvarets Etablissement- og Terrænkommmando
Høringssvar til offentlig høring af første udkast til projektbeskrivelse
og forvaltningsplan for Naturnationalpark Læsø Klitplantage

Forsvarets Etablissement- og Terrænkommmando har modtaget Naturstyrelsens udkast til Projektbeskrivelse og Forvaltningsplan for Naturnationalpark Læsø Klitplantage i høring. Etablissement- og Terrænkommandoens interesser i projektet vedrører Læsø Klitplantage og Læsø Skydebane:

Læsø Skydebane

Læsø Skydebane, L1107, er beliggende på Holtemmenvej 1, matrikel 77e, Vesterø By, Vesterø, umiddelbart vest for den kommende naturnationalpark. Arealet lejes af Naturstyrelsen Vendsyssel.

Den kommende naturnationalpark, herunder projekter, der ændrer på de hydrologiske forhold, må ikke øge de allerede eksisterende udfordringer med for meget vand på skydebaneanlægget.

Læsø Klitplantage

Trænings- og øvelsesaktiviteter, der gennemføres i Læsø Klitplantage, er af særlig betydning for Forsvarets fremtidige opgaveløsning. Det er således ikke korrekt, når det i materialet står, at ”Forsvarets aktiviteter på Læsø er i lille skala”

Læsø Klitplantage anvendes af specialoperationsstyrkerne, især til øvelsesaktivitet, hvor mindre styrker indsættes fra søsiden fra luften eller til fods. Patruljen vil herefter typisk bevæge sig frem gennem terrænet til fods over flere dage. Bivuakering og skydning vil ofte være en del af øvelserne.

Det forventes, at specialoperationsstyrkerne udvides, og der er generelt et stigende behov for, at Forsvarets enheder kan øve og træne på Naturstyrelsens områder. Plantagen anvendes også af Hjemmeværnet. Hjemmeværnets eksistens og udviklingsmuligheder på Læsø, er afhængig af muligheden for anvendelse af Læsø Klitplantage til øvelser.

Som bemærket i tidligere høringer, gør Etablissement- og Terrænkommandoen opmærksom på, at indskrænkninger i Forsvarets nuværende og fremtidige anvendelsesmuligheder på arealet, ikke er forenelig med oprustningen af Danmarks forsvar.

Etablissement- og Terrænkommandoen henstiller derfor til, at naturnationalparken, projekter og forvaltning, herunder hegning, rekreative tiltag, fx shelters, ikke medfører indskrænkninger i Forsvarets anvendelse af arealet, herunder fx yderligere restriktioner i brug af materiel, lavflyvning, mulighed for at tage ophold af flere døgn varighed. Trænings- og øvelsesaktiviteter skal kunne fortsætte uændret, og ikke kræve yderligere indhentelse af dispensation fra den forvaltende myndighed.

Etablissement- og Terrænkommandoen skal høres ved eventuelle kommende konkrete projekter, herunder hydrologiske projekter, overvågning med droner mv.

Med venlig hilsen
Jane Bech
chefkonsulent
Chef for Natur- og Plansektionen

Friluftsrådet i Vendsyssel

Hørings svar fra Friluftsrådet vedr. Naturnationalpark Læsø Klitplantage

Friluftsrådet ønsker at medvirke til at fremme natur og biodiversitet og har derfor bakket op om etablering af naturnationalparker. I den forbindelse har Friluftsrådet understreget, at vi finder det afgørende vigtigt, at offentlighedens adgang til naturnationalparkerne sikres og opretholdes, og at der skabes gode rammer for et alsidigt friluftsliv. Friluftsrådet arbejder for, at der skal være lige adgang for alle til naturen.

De aspekter af naturnationalparkerne der i meget høj grad og helt umiddelbart vil påvirke adgangsforholdene for friluftslivet er især: hegning, store dyr som udsættes i området, lukning af grøfter og mere vand i områderne.

Hegning

Friluftsrådet ønsker generelt en så begrænset hegning som muligt, idet hegning kan være en barriere – ikke bare (som det er hensigten) for de store dyr, der skal holdes inde, men også for de brugere af naturområderne hvis aktiviteter og/eller faciliteter evt. i praksis begrænses og for de brugere, der er utrygge ved at færdes indenfor hegnet.

Dette er bl.a. baggrunden for, at Friluftsrådet har været aftalepart – sammen med Danmarks Naturfredningsforening og Miljøministeriet mht. ”**Principper for natur og friluftsliv i naturnationalparker**”, hvori det bl.a. fremhæves at: *”I de tilfælde, hvor etablering af naturnationalparker begrænser friluft aktiviteter, bør det gennem kompenserende foranstaltninger tilstræbes, at aktiviteterne kan videreføres uden for naturnationalparken og i geografisk nærhed til naturnationalparken.”*

Friluftsrådet har set på placering af låger i hegnet omkring Naturnationalpark Læsø Klitplantage. Vi mener, at disse skal suppleres med stenter, der hvor der er lagt mellem lågerne, dette vil give adgang til at komme ud på de veje og stier som er langs med hegnet. Dette kan være med til at give tryghed til personer, som ikke er trygge ved at møde dyrene i hegnet.

Friluftsrådet mener ikke, at hegnet langs kystskrænten og de fugtige kærømråder ved Holtemmen som er blevet sommergræsset af køer med kalve skal nedtages de første år efter etableringen af naturnationalparken. Biodiversiteten i dette område er høj og velbeskrevet, det vil være et stort tab hvis dette område ikke afgræsse som det sker på nuværende tidspunkt.

Friluftsrådet ser gerne, at anvendelsen (og fordelingen) af de 5 mio. kr., der er afsat til friluftsliv i og/eller i tilknytning til naturnationalparkerne, tydeliggøres i projektbeskrivelsen. Herunder at midlerne øremærkes til tiltag i Naturnationalpark Læsø Klitplantage og det umiddelbart tilgrænsende statslige område – vi mener ikke midlerne bør anvendes til fx medfinansiering af arrangementer. Friluftsrådet ser gerne, at der tydeligt skelnes mellem ”turisme” (som jo er en erhvervsinteresse) og ”friluft aktiviteter”.

Naturformidling

Naturformidlingsindsatser er et helt centralt led i at skabe et stærkt folkeligt engagement i naturnationalparken. Den forventede udvikling af naturen i området, vil også bidrage til læring og naturforståelse og understøtte naturformidlingen. Dertil kommer formidling af mulighederne for spændende naturoplevelser, erfaringer med friluftsliv blandt græssende dyr og hensigtsmæssig og hensynsfuld adfærd i naturnationalparken. Det kan styrke mulighederne for friluftsliv og bidrage til at reducere utryghed hos nogle brugergrupper. En særlig målgruppe som Friluftsrådet mener

naturnationalparken skal være med til at udvikle naturdannelse og naturforståelse hos, er børn og unge. Der bør udvikles et formidlingsområde til børn og unge hvor de kan lære om nødvendigheden af sammenhængende natur, og om indsatserne for at sikre den værdifulde natur i Naturnationalpark Læsø Klitplantage. Dette formidlingsområde kan efter Friluftsrådets mening placeres ved Hornekssøen hvor der er fri fiskeri for børn og unge.

Typer af dyr som udsættes

I projektbeskrivelsen foreslås udsættelse af stude og ikke reproducerende heste.

Mange brugere udtrykker bekymring for at færdes blandt store græsser under hegn. Bekymringen forekommer at være særlig stor blandt hundeluftere, ryttere og cyklister. Aktuelt må disse bekymringer tages særdeles alvorligt, da der pt. ikke foreligger undersøgelsesresultater, der entydigt kan tilbagevise bekymringerne.

Friluftsrådet opfordrer til, at ansvaret i tilfælde af ulykker med udsatte dyr afklares og formidles tydeligt. Det gælder særligt i forbindelse med gruppearrangementer i området, f.eks. hvor en spejderleder har ansvaret for en gruppe børn, der tages med på tur i området.

Cykel- og vandrestier

Når og hvis vandstanden stiger i området og gør områderne så våde at der ikke kan vandres eller cykles på stier og veje, bør der indtænkes etablering af boardwalks så passage stadig er muligt. Klimaforandringer sammen med stigende vandstand i Naturnationalpark Læsø Klitplantage vil påvirke på mange måder, fra ændringer i vækstsæsoner til øget risiko for stormfald. Tilpasning til disse ændringer er afgørende for at bevare områdets økologiske og rekreative værdier.

Hvis der planlægges en genplantning i delområder af Naturnationalpark Læsø Klitplantage efter fældning af sitkagran og contortafyr bør der også ske en indblanding af hjemmørende nåletræer. Dette vil skabe et varieret farvespil i det tilplantede område.

Zoneopdelingen med områder hvortil folks adgang ikke ligefrem "faciliteres" af stier, er et godt element i at opretholde en fornuftig balance mellem beskyttelse og benyttelse.

Vi vil opfordre til, at den viden, der findes om forskellige typer friluftsskativiteters indflydelse på naturen fortsat indgår i planlægningen af stier og andre faciliteter.

Med Venlig hilsen

Thomas Jensen

Friluftsrådet i Vendsyssel

Fædrelandet Turridning

Hermed indsigelse vedr. Offentlig høring over retningslinjer for Naturnationalpark Læsø.

Vi har fra Fædrelandet turridning gennem årene haft fantastiske ridemuligheder, især før alt indhegningen begyndte. Så skete der dét, at vi med jævne intervaller blev "frataget" smukke ruter, pga hegn. Og vores muligheder for at have vores lille foretning kørende, er derfor gradvis blevet forringet. Sidst der blev sat hegn kæmpede vi hårdt mod "indhegningen" og det lykkedes os, at holde en enkelt rute udenom hegn. Så tak for det.

Men det er så tilsyneladende sket nu. Så kan vi lukke og slukke - vi kan ikke få øje på hvordan det her projekt på nogen måde vil fremme turismen, tværtimod.

Vi har helt fra projektets spæde start, nævnt vores ønske om at holde øster side af Himmerigvejen ude af hegn. Bildte os ind, der var fokus på det og har ikke yderligere involveret os i det, da vi var af den overbevisning, at det var med i planlægningen. Og at vi havde kontakt med de ”rigtige” i sagen. – Det var så åbenbart ikke tilfældet, og det var helt taget af bordet.

Vi håber her igennem, at I ser fornuften i et stykke Klitplantage uden hegn, til ridning, tur med hunden, plukke svampe med bedstemor og finde biller med børnene, uden fokus på den nærmeste låge. Muliggøre en strandtur til Hvide bakker på cykel, med små børn og hund, uden at skulle gennem 2 låger og muligt møde en flok dyr på vejen dertil.

Havde heller ikke forestillet os, man kom frem til, at der skulle heste sættes ud. Man må da vide uanset hvor ”vilde” de er ved ankomst, ikke forblir vilde når man invitere folk til at færdes i hegnene. De vil søge tættere på og er nysgerrige af natur.

Vi vedhæfter screenshots af video taget på en ridetur i Hammer bakker, blandt heste I påstår ikke er ”tamme”. Filmen bliver umiddelbart afbrudt, da der opstår en decideret fare situation. Hestens naturlige flokadfærd, kan med stor risiko skabe fare for rytters sikkerhed.

Billedet af den skadede hest- der heldigvis slap billigt fra episoden, er en hest der er vant til at færdes i hegn med kreaturer, og til trods for det skete uheldet. Rytter måtte slippe hesten, for at den havde mulighed for flugt, for selv at løbe i sikkerhed ud ad låge. Hesten løber i hegnet med skade til følge. Hvordan kunne denne situation ikke have set ud med 6 ikke øvede ryttere eller børn. Vi tør ikke tænke tanken til ende.

Ét er at ride i store hegn feks på Rønnerne, med stort udsyn og udelukkende kvæg, her kan man holde afstand og se hinanden an, og søge udenom. Her er der tale om skov og klitter, hvor du kan komme intetanende og overraske en flok, om det er stude eller heste er ligegyldigt, forskrækkelse og flugt, er ikke lig med en god rideoplevelse. Vi rider med mange ikke øvede ryttere og deres ageren, uanset om hestene er trænet eller ej, kan få fatale følger.

Det der er ved at ske her, er vi reelt mister tilgængeligheden, adgangen til et område, et stykke natur vi elsker højt, Læsøs natur er en del af vores DNA, det er for så vidt ligegyldigt at vi lovmæssigt har adgang, når der sættes liv og førlighed på spil, har det selvklart ingen interesse.

At ride sikkert i hegn kræver godt uddannede guider (vi får nye unge piger ind hvert år)- så hvordan skal de nu kunne ”trænes op” i det. Og det kræver træning af hestene. Her er løbende udskiftning af heste og vi blir meget begrænset i muligheden for at træne – at have en flok med på træningstur lyder risikabelt og meget tidskrævende. For hvor er det lige vildhestene er, når vi skal træne..ydermere er vores sæson så kort, at intet når at blive rutine.

Hestene og stude i hegnet skal vænne sig til heste med ryttere, kommer ind på deres territorium og omvendt. Hvis en flok stude eller heste kommer løbende i flok, vil det vække hestens flugtinstant. Andre dyrs flugt virker som alarmsignal, at der er fare på færde.

Så færdes sikkert i hegnet på hesteryg, nej. Det er alt for risikabelt og vi kan ikke tage ansvaret for kunders liv og helbred, i en sådan situation, kan I?

At ride blandt heste og kvæg ER forbundet med fare, det understøttes af adfærdsforsker Janne Winther Christensen, der bla. forsker i flugtreaktioner hos heste.

En omfattende undersøgelse foretaget af DI. 71% mener de indhegnede ridestier, sætter en væsentlig barriere for at ride i naturen. 67 % af rytterne har selv oplevet eller har kendskab til farlig situation med ridning blandt kvæg. Andelen af ryttere der havde ansvar for børn eller pararyttere der havde ønske om at ride i hegn med kvæg er på 6% , det er lidt noget andet end at have styr på sig selv og sin egen hest.

Læs mere <https://magasinettoelt.dk>

Vi har selv haft to farlige situationer med både heste og kvæg, der var bag hegnslinie. Hvad der kunne have sket, hvis der ikke havde været hegn imellem, er en skræmmende tanke.

At I vil lave en riderute hele vejen rundt det kæmpe hegn, hjælper ikke os. Det er slet ikke så lange ture vi tilbyder. Så det hjælper ikke os desværre.

Tænk en dejlig skov der kunne blive, dér øst for Himmerigvejen, der kunne komme smukke stier evt. combinerede gang og ridestier, pauseplads med bænke, shelter ved bålpladsen. Tror at I vil få anerkendelse for at træffe det valg, og tilmed spare 2 færister. Win win..

Den nordlige indtegnede hegnslinie, ser os noget "nordlig" ud. Håber da den trækkes lidt sydpå så redningsvejen bag klitrækken, eller længere holdes ude af hegn.

At flytte den tænkte hegnslinie til vester side af Himmerivejen, vil for projektet blot være et LILLE ting,(det handler vel blot om at tilpasse antal græssere)- men for mange både turister og fastboende vil det have STOR betydning.

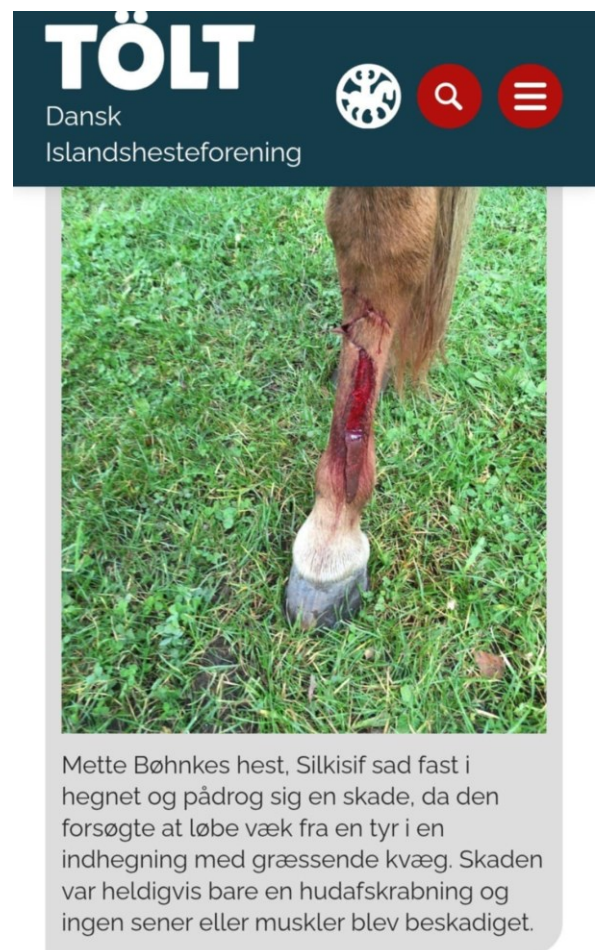
Håber vores tanker og begrundelse vil blive taget til efterretning og behandlet med tanke på, at det har betydning for mange. Om de alle får det formidlet er nok spørgsmålet..

Har til dags dato fået 104 likes på mit opslag, opslået på egen side og Facebooks to Læsøgrupper, så må formode der er andre end os, der vil sætte pris på et lille stykke skov, med kun nutidens naturlig forekomst af "vilde dyr,"der ikke udgør en trussel for vores sikkerhed, med eller uden hest.

Naturen på Læsø betyder meget for mange, fastboende som gæster. Mange kommer hertil pga. naturen. Vi kan ikke se os fri for, at føle vi blir hegnet ude, af det der før var vores alle sammens skov.

Mvh Anette og Per Tjeen

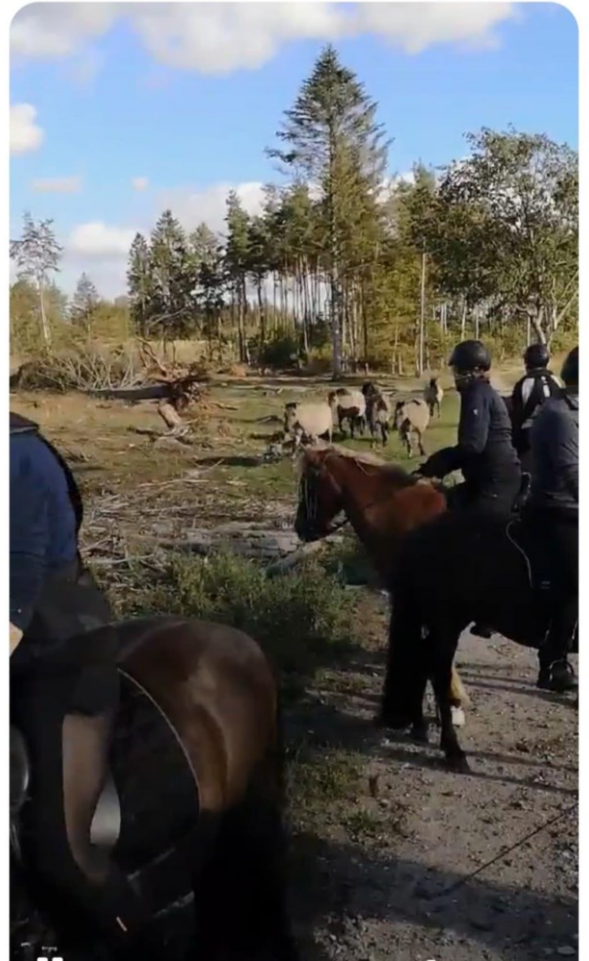
Bilag

Bemærk her i venstre hjørne, er halen fra en af ridehestene. Så jo de kommer tæt på og ikke som i påstår holder afstand og er sky.

B

Jagtselskabet i Kærene på Læsø

Høringssvar.

Jagtselskabet i Kærene på Læsø ønsker at komme med et høringssvar omkring den kommende Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Da vi bliver nabo til jeres kommende NNP og er vidende om at nye foreninger er blevet udtaget til det som kaldes "bestyrelsen" føler vi tros tidligere ansøgning om at kunne blive en del af denne, at vi er blevet fuldstændig tilsidesat, da vi repræsenterer 149 medlemmer, hvilket er en stor forening på netop Læsø.

Vi mener helt klart at den nye NNP vil begrænse lokalbefolkningen for deres aktiviteter i området, her tænker vi på Biavl – Jagt – muligheder for ridning osv. Derudover mener vi at udpege et område som allerede byder på en fantastisk natur og biodiversitet, som Naturstyrelsen og øens befolkning har værnet om hele livet, skal begrænses af hegn og vanskeligere færdsel.

Vi håber at i vil tage hensyn til de private lodsejere på modsatte side af Plantagevej, og ligge de kommende P-Pladser så langt fra privat jord som muligt, da vi frygter for en voldsom øget færdsel på vores arealer.

Det er sikkert ikke til nogen overraskelse, at Jagtselskabet i Kærene på Læsø er imod denne NNP, men ligesom Læsø Kommunes tidligere høringsbrev blev overhørt, gør dette her jo sikkert også.

Med venlig hilsen

Bestyrelsen

Jagtselskabet i Kærene på Læsø

Læsø Biavlerforening

Høringssvar vedr. Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Den brune bi i Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Læsø Biavlerforening ønsker med dette høringssvar at tilkendegive, at foreningen er af den opfattelse, at der bør gives dispensation til at den brune bi kan formidles inden for naturnationalparkens område, og at der i tilknytning til formidling kan tillades opstilling af et begrænset antal bistader med den brune bi.

Som bekendt er den brune bi beskyttet på Læsø med særlige krav til f.eks. dronningeavl. Dette arbejde er tilmed et statsstøttet bevaringsprojekt jf. Rio Konventionen fra 1992. Det er gjort for at bevare denne gamle og unikke race.

Den brune bi er altså en del af den oprindelige fauna på Læsø.

Foreningen accepterer naturligvis den grundlæggende bestemmelse vedr. naturnationalparker, at *"der må ikke holdes husdyr, herunder bier, i naturnationalparkerne af kommercielle hensyn"*.

Læsø Biavlerforenings aktiviteter med et par illustrationsstader og en udstilling i Skovhytten har aldrig været en kommerciel aktivitet. Det er alene en formidlingsaktivitet.

Yderligere bemærkes i lovforslaget, at *"naturnationalparkerne skal friholdes for skov- og landbrugsproduktion, bortset fra særlige forvaltningstiltag af hensyn til naturen og biodiversiteten"*.

Det er vores opfattelse, at den brune bi kan medvirke til opretholdelsen af biodiversiteten i området, bl.a. idet den er en forudsætning for f.eks. biulven, der især lever af honningbier, som de udsuger og bider i mindre stykker, og som også danne fødegrundlag for biulvens larver.

Det har på et møde mellem Naturstyrelsen og Læsø Biavlerforening været diskuteret om en dispensation var mulig, så den brune bi i et reguleret og begrænset omfang kunne accepteres i den kommende Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Det var vores indtryk under mødet, at der var åbnet for enighed, men at specielt spørgsmålet om sygdomsbekæmpelse var den hindring, der resulterede i, at der ikke arbejdes videre med en dispensation fra den generelle bestemmelse.

Det er rigtigt, at biavlerne bekæmper f.eks. varoamider med en årlig myresyrebehandling i staderne.

I forhold til det meget begrænsede antal formidlingsstader, som vi ønsker at kunne bevare i området, kan vi alternativt foreslå, at vi undlader at behandle og i stedet skifter bifamilierne ud, hvis der skulle vise sig sygdomstegn i familien.

Læsø Biavlerforening har allerede flyttet sin formidling til et andet sted på Læsø, men vi har gjort det med beklagelse og ærgrelse. Skovhytten er helt oplagt et bedre og mere attraktivt sted at præsentere og formidle biernes biologi og levevis end vores nye ”hjemsted” – et halvtag ved Læsø Saltsyderi, så vi flytter meget gerne tilbage – og tillader os endda at mene, at det vil være en gevinst for Naturnationalparken, at de brune bi fortsat kan iagttages i området og bidrage til parkens alsidighed og biodiversitet.

Med venlig hilsen

på vegne af Læsø Biavlerforening

Klaus Richter Hansen

Læsø Kommune

Høringssvar til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Læsø Klitplantage

Læsø Kommunalbestyrelse er repræsenteret i bestyrelsen for Naturnationalpark Læsø Klitplantage (v/ Jens Morten Hansen) og har i kraft heraf kunnet følge processen hele vejen, efter det besluttedes, at naturnationalparken - mod kommunalbestyrelsens ønske - skulle oprettes på de af Naturstyrelsen ejede arealer i Læsø Klitplantage.

Kommunalbestyrelsens høringssvar til lovforslaget om naturnationalparker

Til lovforslaget om oprettelse af naturnationalparker, herunder en liste over potentielle lokaliteter, der omfattede bl.a. Læsø Klitplantage, fremsendte Læsø Kommunalbestyrelse i sin tid et omfattende høringssvar, som fremhævede en række problemer og inkonsekvenser. En enig kommunalbestyrelse ønskede ikke, at der blev oprettet en naturnationalpark på Læsø inden for den ramme, loven ville tillade.

De konkrete punkter, som kommunalbestyrelsen primært forholdt sig kritisk eller spørgende til omfattede afskaffelsen af jagtretten, potentielle indgreb i kommunens vandforsyning, indgreb mod beskyttelsen af den brune honningbi (Læsø-bien), der efter bekendtgørelse om biavl på Læsø, har opnået særlige rettigheder i Læsø Klitplantage, og potentielle begrænsninger i arealets anvendelse for øens befolkning og mange turister.

Kommunalbestyrelsens alternative forslag om en Marin Nationalpark Læsø

I stedet for oprettelse af en Naturnationalpark Læsø Klitplantage fremsatte en enig kommunalbestyrelse derpå et konkret forslag om at oprette en Marin Nationalpark Læsø, der for det første skulle ledes af en lokalt domineret bestyrelse, og som for det andet skulle omfatte hele øen og det omkringliggende farvand ud til 10 meter dybdekurven.

Fra Miljøminister Heunicke modtog Læsø Kommune et svar, der blev forstået sådan, at naturnationalparken ville blive oprettet uanset kommunalbestyrelsens ønske, og at man ikke aktuelt ville tage stilling til spørgsmålet om en marin nationalpark Læsø.

Bemærkninger til den foreslåede forvaltningsplan for Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

1. Læsø Kommunalbestyrelse finder det misvisende, at naturnationalparkens 'bestyrelse' benævnes således. Ved en 'bestyrelse' forstås i normal retspraksis et organ, der har overordnet og bestemmende indflydelse på organisationens beslutninger og udvikling. Dette gælder kun for 'bestyrelsen', når ejeren (Naturstyrelsen) og styrelsens politiske ledelse er enig med 'bestyrelsen'.

En betegnelse som fx 'rådgivende udvalg' havde været mere retvisende. At det forholder sig således fremgår bla. af, at 'bestyrelsen' ikke kunne få sekretariatets/ Naturstyrelsens forslag til forvaltningsplan at se, før planen var godkendt af miljøministeren. Hertil kan med god ret anføres, at forslag til ændringer af en ministergodkendt forvaltningsplan næppe vil have mulighed for at kunne foretages af en 'bestyrelse' uden overordnet og bestemmende indflydelse.

2. No fence - Forvaltningsplanen giver mulighed for at lade de græssende dyr færdes på stranden og i havet, såfremt det bliver muligt med teknologien "no fence". Læsø Kommune er stor modstander af både hegn og dyr på disse arealer, og kan derfor på ingen måde bakke op om dette forslag. Strækningen fra Østerby Havn til Vesterø Havn er en yndet gå-rute for rigtig mange både fastboende og gæster, hvoraf mange ikke føler sig trygge ved dyrene. Med hegn kan dyrene holdes væk fra strand og vand, og alle kan færdes på hele strækningen langs kysten. Dyr på strand og i vandet vil fjerne muligheden for at færdes langs kysten uden risiko for kontakt med dyrene.

3. Cykelsti - Der har gennem flere år pågået arbejde for at muliggøre forbedring af den gamle redningsvej langs kysten fra Østerby Havn til Holtemmen. Redningsvejen er en trampet/fastkørt vej af sand, som let bliver tør og tung at færdes på for både gående og cyklende. En form for mere fast belægning er derfor ønsket for at forbedre muligheden for friluftsliv på den populære strækning. Læsø Kommune finder det meget beklageligt, at denne mulighed ikke har været en del af naturnationalparkprojektet.

4. Fortidsminder - Læsø Kommune har erfaret, at der findes en del registreringer af fortidsminder på hedearealerne langs med redningsvejen fra Storedal til Holtemmen. Læsø Kommune er af den opfattelse, at en stor del af registreringerne er baseret på fejlagtige oplysninger og derfor ikke er korrekte. Fejlagtige registreringer kan være en barriere for friluftsliv ved at forhindre etablering af hensigtsmæssige stiforløb. Samtidig kan det problematisere arealforvaltning af området, fordi der er pligt til at beskytte anlæg, som ikke findes, mod skader fra græssende dyr.

Venlig hilsen

Kommunalbestyrelsesmedlem og Udvalgsformand for Teknik og Havne
Jens Morten Hansen

Læsø Strandjægere

Høringssvar til Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Læsø Strandjægere vil gerne starte med at takke for muligheden for at kunne deltage i "bestyrelsen" for NNP Læsø Klitplantage.

Vores grundlæggende synspunkt er, at Naturstyrelsen kan udarbejde projektbeskrivelse og kommende tiltag på deres egne arealer i Læsø Klitplantage, så lang tid det ikke påvirker det øvrige Læsø.

Det er tradition her på Læsø, at man har kunne færdes frit og bruge arealerne rekreativt, dette håber vi vil kunne fortsætte, når man har valgt at opsætte hegn og udsætte dyr på arealerne.

Vi håber, at kommende tiltag som skovning og andet arbejde i NNP vil blive udført med respekt uden for fugle og andre dyrs yngletid, hvilket også må være i Naturstyrelsens interesse.

Vi håber at Naturstyrelsen fremadrettet vil lytte Læsø Strandjægeres synspunkter i den videre proces.

Med venlig hilsen
Lars Vilsen
Læsø Strandjægere

Læsø Tang/ Tofteladen I/S

Toilet ved Horneks Odde.

Horneks Odde er et meget benyttet udflugtsmål, som dels indeholder fortællingen om Hummerhytterne og dels er et oplagt sted for jagttagelse af sæler og desuden er indrettet med kikkerter og bålsted samt ikke mindst indeholder formidlingshuset, kaldet Stenhuset.

Der foregår desuden en alsidig naturvejledning ved Horneks dels gennem sanketure og dels med guidet tangformidling og -safari.

Endelig er Horneks Odde en attraktiv "rastepads" for traveture og gåturisme langs nordkysten fra vest til øst.

Indtil for få år siden var der et fungerende toilet i tilknytning til Formidlingshuset og opholdsstedet med bålplads og kikkerter.

Der er et stort behov for at der genetableres toiletforhold ved Horneks.

Konsekvensen af, at der ikke længere er toiletmulighed har været, at gæster alligevel forretter nødtørft i området, men nu spredt bag buske og lignende. Der efterlades derfor både ekskrementer og forskellige former for aftørningspapir. Papiret hænger rundt om i vegetationen. Det er på ingen måde lækkert og indbydende.

Vi opfordrer derfor kraftigt til, at der i forbindelse med Naturnationalparken genetableres en eller anden form for toiletfacilitet på stedet.

Med venlig hilsen
Læsø Tang / Tofteladen I/S
Rie og Leif Ladefoged

Organisationerne Danmarks Vilde Natur, Verdens Skove, De Unge Biodiversitetsambassadører & Vild Med Vilje

Fælles høringssvar vedr. Naturnationalpark Læsø Klitplantage Organisationerne Danmarks Vilde Natur, Verdens Skove, De Unge Biodiversitetsambassadører samt Vild Med Vilje deler et fælles værdigrundlag og ambitioner for udviklingen af de danske naturnationalparker.

Vi vil gerne takke for muligheden for at kommentere projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for NNP Læsø Klitplantage. Med dette fælles høringssvar ønsker vi at bidrage konstruktivt og engageret i det konkrete forslag for Naturnationalpark Læsø Klitplantage.

Vores fællesskab bygger på visionen om store, sammenhængende naturområder, hvor naturens processer og dynamikker får frit spil – med minimal eller kun nødvendig menneskelig indgriben. Vi mener, at tidligere formater for parker, fredninger og beskyttelser ikke i tilstrækkelig grad har formået at give naturen denne nødvendige grundlag for kunne udfolde sig. Derfor ser vi det som afgørende, at netop naturnationalparkerne – der er skabt med denne vision – bliver et flagskib for en vildere forvaltning på naturens præmisser.

Ved nævnelse af organisationer i høringsnotatet bedes hver organisation nævnes med navn.

”Organisationerne Danmarks Vilde Natur, Verdens Skove, De Unge Biodiversitetsambassadører samt Vild Med Vilje mener ”

Kontakter

Danna Borg
Danmarks Vilde Natur

Kenneth Buk
Verdens Skove

KrisIan Telling Jørgensen
Vild Med Vilje

Cecilie Lohse Straarup
De Unge Biodiversitetsambassadører

Organisationerne bag:

Danmarks Vilde Natur (DVN) er en landsdækkende naturorganisation, hvis formål er at understøtte etablering af store, internationalt anerkendte områder vild natur - på land og til havs - samt arbejde for deres udvikling og fremodige beskyttelse. Vi arbejder ud fra faglig og forskningsbaseret viden. Vi har sæde i de fleste af Naturnationalparkernes bestyrelser og desuden sæde i Region Midtjyllands Regionalpolitiske Forum, Biodiversitetsrådets Dialogforum, Det Grønne Kontaktudvalg og NGO-alliancen for en biodiversitetslov.
www.danmarksvildenatur.dk

Verdens Skove er en dansk grøn udviklingsorganisation, som kæmper for en verden med rig skovnatur sammen med de folk, der lever i og af skoven. Vi har 40 års erfaring i at bevare og udvikle biodiverse skove. Vi arbejder med praktiske initiativer i tropiske skove, vidensudvikling og politisk forandring for skove over hele verden – også i Danmark. I Verdens Skove kæmper vi for at bringe den vilde skovnatur tilbage til Danmark, så vi igen kan være et skovrigt land med vilde dyr og urørt natur.

www.verdensskove.org

De Unge Biodiversitetsambassadører (DUB) er en forening der vil stoppe tilbagegangen af biodiversitet, samt oplyse om dens vigtighed ved at inddrage andre unge i at påvirke beslutningstagere til at tage ansvar og handle derpå. Vi arbejder ud fra positiv og engagerende formidling, i øjenhøjde for børn og unge – men også for voksne – med et vidensbaseret udgangspunkt. De Unge Biodiversitetsambassadører (DUB), er unge mellem 15 og 35 år, som arbejder på at repræsentere og beskytte vores vilde arter og vilde natur.

www.deungebio.dk

Vild Med Vilje er en bevægelse for alle, der vil gøre en konkret og lokal forskel for at gøre naturen vildere, rigere og mere mangfoldig. Vild Med Vilje handler om at skabe forandringer gennem vidensdeling og handling. Målet er at få vildhed og natur ind der, hvor mennesker bor, arbejder og leger. Det er både den store natur og den lille borgernære natur. Vild Med Vilje skaber levesteder for planter, svampe og dyr, samt øger vores fælles kendskab til naturen. Vild Med Vilje indgår partnerskaber med virksomheder, kommuner, foreninger og institutioner der også udgør medlemmerne.

www.vildmedvilje.dk

Generelle bemærkninger

Organisationerne finder det meget positivt at det oprettes en Naturnationalpark på Læsø

Organisationerne mener, at minimum 10 % af Danmarks land og havarealerne til strengt beskyttet, vild natur, og at dette i høj grad bør realiseres ud fra principper, der sikrer robusthed, store arealer i sammenhæng og selvforvaltende natur. Naturnationalparkerne skal derfor ses som nøgleområder, hvor disse principper for alvor kan udfolde sig og danne forbillede og læring for fremtidens genopretning og forvaltning af naturen.

Området dækker over 1.100 hektar og rummer allerede i dag store arealer med betydelig naturkvalitet. Med den rette forvaltning har området et godt potentiale for at understøtte biodiversitet og naturlige processer yderligere. Vi har som organisationer generelt holdninger til det overordnede grundlag for naturnationalparkerne, herunder den juridiske status og fremtidssikring. Ligesom der i dag findes irrationelle lovrammer og tolkninger af direktiver, der fremmer produktion frem for natur, og/eller som fastlåser dansk naturforvaltning i statiske rammer, er det vigtigt at sikre, at naturnationalparkerne bliver undtagelser, hvor naturen selv får plads og frihed til at udvikle sig.

Vi ser også projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen som generelt velargumenteret og fagligt gennemarbejdet. Der er dog enkelte elementer, hvor vi vil foreslå ændringer i måden, hvorpå forvaltningen gribes an på.

Der er dog også elementer, hvor vi ikke er enige i måden som forvaltningen gribes an på. I vores høringssvar vil vi primært koncentrere os om projektbeskrivelsen, da den udgør grundlaget for selve forvaltningsplanen.

I dette høringssvar har vi derfor valgt at fokusere på det konkrete forslag og dets muligheder og udfordringer.

Generel og mere eller mindre velbegrundet debat om vores natur hilser vi velkommen. Situationen er dog den, at vi for nærværende oplever en massiv storm af misinformation, som har den indvirkning, at politikere og beslutningstagere i naturforvaltningen føler sig presset til at vedtage dårlige kompromisser for naturen.

Organisationerne vil specielt gerne gøre opmærksom på, at der pågår en urimelig og dybt kritisabel debat om nationalparkerne – herunder aktiviteter, som nogle aktivister og foreninger har igangsat for at miskreditere en vildere forvaltning af vores natur og ved personlige hetz.

Vores særlige tanker går til de forvaltere, naturforvaltningsorganisationer, virksomheder, fonde og medarbejdere i Naturstyrelsen, som i denne sammenhæng udsættes for urimelige angreb. Dette sker i form af grov kompromittering af omdømme, offentlig udskamning, fotoforfølgelse, stalking – og i visse tilfælde hærværk mod projekter.

Det er væsentligt, at Naturstyrelsen i samarbejde med øvrige relevante aktører og hos Justitsministeren presser på for at få klarlagt straffegrundlaget og -rammer. Samtidig bør Naturstyrelsen forberede sig selv og medarbejderne på dette og have en handlingsplan for de medarbejdere, der vil kunne opleve hetz. Vigtigt er det at medarbejderne utvetydigt bakkes op og skadevolder stædigt forfølges.

1.1 Geografisk afgrænsning og hegn

Organisationerne er i mindre grad tilfredse med afgrænsningen og størrelsen på parken. Med 1.126 hektar vil parken være en mellemstor park. Vi mener dog, at yderligere arealer under Naturstyrelsens administration kunne have været inddraget i projektet.

Generelt anbefales det, at store, sammenhængende områder er nødvendige for at sikre selvopretholdende, naturlige bestande af store dyr uden løbende forvaltning. Biodiversitetsrådet har eksempelvis peget på et areal på mindst 5.000 hektar som en rettesnor for at opnå økologisk integritet og naturlig dynamik. Vi anerkender, at dette ikke kan lade sig gøre alle steder, men vi understreger, at størrelsen er vigtig og bør tilstræbes i videst muligt omfang.

I etableringen og i forhold til investeringer bør det derfor overvejes, om fremtidige udvidelser kan indtænkes allerede nu, så de kan gennemføres mere økonomisk overkommeligt senere.

Organisationerne støtter samtidig visionen fremsat af Rune Engelbreth Larsen om en sammenbinding af Naturstyrelsens arealer i nord og syd på Læsø i en stor, samforvaltet vildmark. Vi ser denne vision som en potentiel vigtig og attraktiv økonomisk mulighed for øen som

naturdestination. Konkret for den aktuelle projektafgrænsning kan der med enkelte opkøb eller ved aftaler med lodsejere laves en logisk afgrænsning på ca. 2.500 hektar i den nordlige del af Læsø alene¹. Vi ser nuværende forslag som et godt begyndt skridt og håber, at parken kan udvides løbende i fremtiden.

1.2. Hegn

Organisationerne finder det generelt positivt, at parken i dette tilfælde har valgt et lavt trådhegn, der giver mulighed for fri udveksling af rådyr og dådyr. Vi mener, at hegnene generelt bør være klargjort til noget mere robuste former for trådhegn, så de på sigt kan tilpasses store planteædere som bison og vildsvin. Mange steder ses løsninger til bison som unødigt overdimensionerede – eksempelvis på Bornholm, hvor man har opsat meget massive konstruktioner. Internationale erfaringer peger dog på, at bison kan holdes bag robuste trådhegn, samtidig med at man bevarer fri passage for vildtet. Hegn til vildsvin skal ifølge loven være 1,5 m høje med 3 elektriske tråde.

Det fremgår desuden, at den videnskabelige arbejdsgruppe har anbefalet, at dyrene gives adgang til kyst og hav, da dette understøtter naturlig dyreadfærd, adgang til mineraler og transport af næringsstoffer. **Adgang til kystnaturen er et centralt bidrag til dyrenes kost og mineralbehov, som i et vist omfang kan dækkes i de marine overgangszoner.** Imidlertid har Naturstyrelsen fravalgt dette med henvisning til, at kystdynamikken er uegnet. Vi vil henvise til andre projekter, herunder EU-Life-projekter, hvor heste og kvæg har haft fri adgang til havet og man er lykkedes med velegnet hegning – eksempelvis dele af øen Endelave i Kattegat med tilsvarende kraftig kystdynamik samt Knudshoved Odde. Vi anbefaler derfor, at man opsøger og bruger disse erfaringer og forsøgsvis etablerer fri adgang til havet, hvor det er muligt og forsvarligt.

Organisationerne anser ikke friluftslivet som det væsentligste argument i fastsættelsen af hegnet. Hegnets udformning og placering bør primært tage hensyn til de dyr, der udsættes – inklusive eventuelt senere udsætning af bison og potentielt vildvin. Friluftslivet bør tilgodeses gennem etablering af tilpassede låger og adgangsmuligheder for forskellige brugergrupper.

1.3. Stier, veje, indgange og låger

Organisationerne finder, at forslaget på rimelig vis sikrer adgang, stier og faciliteter – både inden for parken og i oplandet.

2. Biodiversitet, flora og fauna

Området dækker over 1.100 hektar og rummer allerede i dag store arealer med betydelig naturkvalitet. Med den rette forvaltning har området et godt potentiale for at understøtte biodiversitet og naturlige processer yderligere.

1.4. Biodiversitet og biodiversitetsfremmende tiltag

Organisationerne er positive overfor de beskrevne tiltag til genopretning af naturlig hydrologi, heterogenisering af ensaldrende og monokulturelle træområder samt veteranisering der er veldokumenterede måder at fremskynde

¹ <https://danarige.dk/naturalpark-laesoe/>

etablering af levesteder for truede arter. Organisationerne er ligeledes meget enige i, at der skal ryddes ud i bevoksninger med ikke-hjemmehørende nåletræarter så hurtigt som muligt.

Organisationerne finder det meget positivt, at kadaverpladser overvejes. Vi er bekendte med, at gældende lovgivninger idag står i vejen for en forvaltning, hvor kadaver generelt kan anvendes som et essentielt grundlag for en række arter. Den danske lovgivningsmæssige tilgang til dette emne anses generelt for urimelig i bestræbelserne på at sikre biodiversitet og fødegrundlag i landskaberne for nedbrydere og ådselædere.

Ligeledes er døden fremmedgjort for mange, og vi ser det som vigtigt, at den kommunikeres og forklares som et naturligt led i naturens kredsløb. Derfor anbefaler vi, at kadaverpladser også indgår som et selvstændigt formidlingsområde i parkens fortælling.

Vi kan derfor kun opfordre til, at Naturstyrelsen gør sit for at sikre de nødvendige dispensationer til kadaverpladser. Det er vores håb, at det over tid også vil være muligt at have døde kroppe af eksempelvis store planteædere i vores landskaber.

1.5. Monitering og baseline

Organisationerne er meget positivt stemte overfor, at der – med baggrund i de afsatte midler til forskning og overvågning i naturnationalparkerne – er udviklet monitoringsprogrammer til både baselineregistrering og løbende monitering i naturnationalparkerne.

Forskningen kan i visse tilfælde vise, at det paradigmeskifte, vi ser i forvaltningen, kan føre til ændringer, som nogle vil opfatte som et tilbageskridt. Det er derfor vigtigt, at både fordele og ulemper ved den nye forvaltning adresseres åbent og på det bedst mulige grundlag – og at forandringerne ses i det større lys af selvforvaltende natur, naturlige processer og de langsigtede effekter for biodiversitet og økosystemers robusthed.

1.6. Den vilde fauna

Organisationerne mener, at det fremgår, at der i projektet etableres såkaldte faunalommer, som besøgende via skiltning tilskyndes til at fravælge – dog uden egentlige adgangsforbud.

Vi mener imidlertid, at der – ikke mindst med det periodevis store turisttryk – bør kunne udpeges zoner med adgangsforbud, hvis det vurderes relevant for beskyttelsen af sarte og forstyrrelsesfølsomme arter. Dette er muligt indenfor lovgivningen og vil være relevant i områder med særlig følsom fauna, eksempelvis rugende rovfugle som havørn. Organisationerne finder det derfor væsentligt, at projektet indarbejder mulighed for løbende adgangsforbud i helt særlige naturområder, så de mest sårbare arter sikres ro og plads til at udfolde deres naturlige adfærd.

1.7. Ressourcer fra naturnationalparken

Organisationerne mener, at i naturnationalparker er ressourceudnyttelse ikke en mulighed, og at parkerne bør følge IUCN's guidelines for kategori II-områder. I Naturnationalparkloven fremgår det også, at biodiversitet skal have første prioritet.

Dette bekræftes da også af projektbeskrivelsen, hvori det dog anføres:

- at der ikke fremover vil være jagt i NNP-Læsø Klitplantage, men muligvis regulering, hvis/når det bliver nødvendigt.
- at der er frit fiskeri i Horneks-søen, hvilket ikke kommenteres eller begrundes yderligere. Organisationerne mener, at dette ikke er i overensstemmelse med princippet om ikke-ressourceudnyttelse i naturnationalparkerne og kræver en nærmere forklaring.
- at man har aftalt med øens biavlere, at deres stader med honningproducerende brune bier flyttes uden for naturnationalparken – evt. til andre af Naturstyrelsens arealer. Dette detaljeres ikke yderligere.

Organisationerne savner og ønsker en fagligt begrundet redegørelse for omfanget af fødekongkurrenzen, herunder hvor langt bistaderne flyttes i forhold til NNP-hegnet og hvilken betydning det har for de vilde bier. Honningbier – brune eller ikke-brune – respekterer jo ikke hegn og flyver gerne flere kilometer i deres fødesøgning. Ifølge folketingsvar til Susanne Zimmer i september 2021 har Landbrugsstyrelsen oplyst, at Læsø Kommune i Det Centrale Bigårdsregister (CBR) har registreret 297 bistader med et gennemsnit på 70.000 bier pr. stade. Det giver en honningbibelastning på over 20 millioner honningbier på Læsø, hvoraf en stor del stadig vil fouragere i naturnationalparken i fødekongkurrenz med de vilde bier, som parken netop skal beskytte. Det skal bemærkes, at Landbrugsstyrelsen har oplyst, at de i øvrigt formoder, at kun hvert tredje bistade er registreret.

Organisationerne finder, at ophør af kommerciel skovdrift er essentielt for den videre udvikling af naturnationalparken. I konverteringen af områder med plantagepræg og med eksotiske arter mener vi, at større volumener af træ fra plantagearter kan tages ud, så det giver bedst mulig gavn – også ved eventuelle udvidelser af parken. Det er dog vigtigt, at der i denne proces laves en nærmere vurdering af, hvordan udtaget af træ sikrer fornuftige volumener af dødt ved – uagtet at det kan have ringere kvalitet – men som kan vurderes til gavn for saprofytiske arter samt strukturer til eksempelvis ynglende fugle og som bideskjul.

1.8. Store planteædende pattedyr og dyrevelfærd

Vi finder det meget positivt, at der udsættes store planteædere, og valget af kvæg og heste er et godt udgangspunkt.

Organisationerne finder det dog utilfredsstillende at man bredder i naturnationalparkerne vil begrænse sig til brugen af kastrerede dyr. De videnskabelige anbefalinger peger på, at det er afgørende at anvende reproducerende dyr. Fravalget af dette betyder, at man går glip af de gavnlige effekter af familiestrukturer, adfærd drevet af kønsdrift og generationslæring mellem moderdyr og afkom. Det betyder også at man udelukker naturlig udvælgelse, hvorved en bestand af dyr bedre tilpasset til livet i naturen kunne udvikles.

Det oplyses i projektbeskrivelsen:

"Der fortsættes med græsning med galloway-stude med baggrund i de hidtidige erfaringer med positiv indvirkning på biodiversiteten samt fravær af konflikter med friluftslivet. Naturstyrelsen vurderer, at

det ikke vil være muligt at lokalisere og mærke kalve på så store og varierede arealer, som naturnationalparken på Læsø omfatter. Kvæget holdes derfor i ikke-reproducerende bestande."

Organisationerne mener, at der bør udsættes reproducerende bestande af begge arter, da det har afgørende betydning for dyrevelfærden i flokkene og deres effekt. Det fremgår også af projektbeskrivelsen, hvor den videnskabelige arbejdsgruppe har anbefalet at udsætte reproducerende bestande, grundet socialisering, læring, flokstruktur og naturlig adfærd hos bestandene. Fravalget af dette betyder, at man går glip af de gavnlige effekter af familiestrukturer, adfærd drevet af kønsdrift og generationslæring mellem moderdyr og afkom.

Fremtidens naturplejedyr skal avles ud fra deres evne til at overleve så vidt muligt uden indgriben fra mennesker, og derfor er naturlig selektion helt nødvendig. Med Naturstyrelsens generelle tilgang til brugen af stude står parkerne samlet set over for en økonomisk og praktisk udfordring, fordi bestandene ikke er selvsupplerende. Dyrevelfærds-mæssigt mener vi, at dyrene er værdifulde i deres egen ret og har krav på et så naturligt liv som muligt – med alt, hvad det indebærer.

Uden reproduktion er der desuden ingen mulighed for at naturen selv kan tilpasse bestandene til de størrelser som fødeudbuddets mængde og kvalitet betinger. Dermed kan man ikke opnå de naturlige processer fra dyrene i form af gnav, slid, afbarkning mv der fører til øget biodiversitet. Overdreven forsigtighed ift dyrevelfærd og mærkningsregler fører altså til at man kompromitterer biodiversiteten, som er naturnationalparkernes hovedformål.

Hvad angår friluftslivet, vil vi understrege, at de fleste registrerede tilfælde af konflikter mellem friluftsliv og kreaturer generelt skyldes dårlig adfærd fra de personer, der har været indblandet, herunder især problematikken, når hunde opfattes som en trussel for kalve. Vi vil igen understrege, at biodiversiteten i naturnationalparkerne har førsteprioritet.

Dertil – og dette er et vigtigt argument – har tidligere episoder med konflikter aldrig fundet sted i områder af denne størrelse (over 1000 ha), hvor friluftslivet ikke presses unaturligt sammen eller hvor foderpladser samler dyrene unaturligt tæt i nærheden af infrastruktur for besøgende.

Endvidere fremgår det, at dyrene er avlet rolige og allerede igennem mange år har græsset på de offentlige arealer, samt at de ikke er opsøgende over for mennesker. Der har således været meget få episoder, hvor besøgende har oplevet dyrenes adfærd som begrænsende i forhold til fri færdsel, og der rides, cykles og køres med hestevogn og bil i hegnet. Man synes på Læsø at være kommet forbi den psykologiske hurdle med ubegrundet angst for det ukendte og har lært at være opmærksom og tage hensyn til dyrelivet. Skulle der være enkelte dyr der opsøger mennesker eller på anden måde udviser adfærd, der kan føre til konflikter med publikum, kan de med fremsyn fravælges inden konflikterne opstår.

Organisationerne opfordrer til en mindre proaktiv forvaltning og mere reaktiv forvaltning, hvor man så vidt muligt tillader dynamiske bestandsudviklinger og fluktuationer, der følger årlige udsving i fødetilgængeligheden.

En proaktiv eller forebyggende forvaltning, som fravær af reproduktion eller tidlig bestandsregulering til et meget lavt niveau, kan være fristende fordi det udelukker operationelle problemer, men dermed udelukkes naturlige processer, adfærd og biodiversitet. Med en mere reaktiv forvaltning overvåges dyrenes tilstand og der gribes i tide, men ikke før.

Udgangspunktet – og læringen fra eksempelvis Molslaboratoriet – er, at man i starten har lave, men udviklende tætheder samt en balanceret fordeling af kønnene. Dette mindsker risikoen for voldsomme tilvækster, som kan føre til knaphed, og derfor kræve indgriben i henhold til lovgivningen.

Vi er bekendte med, at der kun findes få eksempler på denne type forvaltning i Danmark, og at der ikke er tradition for det i Naturstyrelsen. Det kræver konstant årvågenhed og stor faglighed at kunne gennemføre det uden at komme på kant med dyrevelfærdsloven.

Organisationerne ser det som positivt, at tilskudsfordringen fremadrettet begrænses og kun indgår som en del af et beredskab i overholdelse af dyrevelfærdsloven.

Organisationerne finder det problematisk, at vildsvin ikke overvejes i naturnationalparkerne.

Danmark har sat sig i den forunderlige og kritisable position, at man som led i beskyttelsen af den danske svineproduktion aktivt udrydder den fritlevende bestand af en hjemmehørende art - vildsvinet. Når man har truffet denne beslutning, burde det netop være i naturnationalparkerne, at man kunne kompensere en smule ved at lade vildsvin indgå som naturlige aktører. Det under styring af hegnene og derfor med naturlig risikominimering til følge og fordelene for biodiversiteten er store.

Vi finder, at vildsvin ville kunne udgøre en vigtig funktion i de dynamiske naturprocesser og økosystemer – også på Læsø. Dette taler særligt for, at vildsvin kan overvejes som en naturlig del af faunaforvaltningen i Naturnationalparken på Læsø.

Organisationerne finder det utilfredsstillende, at der argumenteres imod brug af bison med henvisning til artens genetiske udfordringer. Vi mener, at netop disse udfordringer bør ses som en anledning til at styrke arten gennem etablering af flere populationer, hvor der kan ske selektion og diversificering. Dette vil både fremme bisonens genetiske robusthed og understøtte dens naturlige rolle i økosystemet. Vi har forståelse for, at Naturstyrelsens eksisterende projekt har sine udfordringer, men vi anbefaler, at bison overvejes som en del af forvaltningen i Naturnationalparken på sigt.

Det kan nævnes, at der fra Holland er gode erfaringer med bison i klithede- og kystnære områder, som det ses i projektet Kraansvlak. Bison og andre store planteædere spiller en vigtig rolle i at skabe variation og dynamik – især fordi de kan påvirke og begrænse træagtige planter, som ofte forbigås af mindre planteædere, og fordi de er mindre selektive ift urters blomster og frugter, og dermed eberlader flere af disse til glæde for både planternes og de tilknyttede insekters biodiversitet.

Vi anbefaler derfor, at hegnene allerede fra starten udføres, så de er klargjort til at kunne rumme både bison og vildsvin. Dette vil ikke alene sikre fleksibilitet i fremtidige beslutninger om forvaltningen af store planteædere – det vil også understøtte de naturlige processer, som bison og vildsvin kan bidrage til i Naturnationalparken.

Ved siden af – og i – Naturnationalparken kan det overvejes, om der på Læsø kan udsættes fritlevende krondyr. Krondyr vil kunne supplere en positiv naturpåvirkning på øen generelt og i naturnationalparken, samtidig med at de kan bidrage til både jagt og naturoplevelser. Krondyr er i højere grad browsere end både dådyr, heste, kvæg, bison og vildsvin. Browsers vil sige at de æder buske og træer. Sammen med rådyr vil de kunne føre til en mere balanceret påvirkning af vegetationens sammensætning og struktur, og grundet deres større højde, fødebehov, flokliv og lidt anderledes fødevalg vil de have en langt kraftigere og vertikalt mere udbredt effekt en rådyr alene. Generelt gælder det at jo flere arter af store planteædere et økosystem har jo mere balanceret bliver

effekten på vegetationen og biodiversiteten. Under naturlige omstændigheder vil store rovdyr forskyde sammensætningen mod de større planteædere, hvilket har en positiv effekt for frugter og blomster, som forklaret ovenfor. Derfor kan der ved regulering blive behov for at simulere effekten af rovdyr og udtage en større andel af de mindre planteædere.

3. Friluftsliv og menneskers sundhed

Organisationerne ser friluftsliv som en vigtig del af naturnationalparken – men understreger, at det skal ske på naturens præmisser. Organisationerne anser vild natur som en form for friluftsliv i sig selv. Det at kunne observere naturens processer og dynamikker i store, sammenhængende områder er i sig selv en sjælden og værdifuld mulighed, som alt for ofte overskygges af andre former for arealanvendelse og friluftsliv, der er præget af anlæg, støj eller et højt menneskeligt aktivitetsniveau. Dette kan ske på bekostning af naturens egen udvikling eller begrænse oplevelsen af naturen.

Det fremgår lidt uspecifikt, at der skal en konkret vurdering til omkring tilladte friluft aktiviteter. Vi mener, at det (udover den eksisterende tekst) klart skal fremgå, at friluftslivet skal være ”naturvenligt” og at man generelt ikke skal påregne tilladelser til større friluft- eller sportsevents med mange deltagere.

Organisationerne ser friluftsliv som en vigtig del af naturnationalparken – men understreger, at det skal ske på naturens præmisser. Friluftsliv i naturnationalparken skal understøtte oplevelser af vild natur og styrke forståelsen af naturens dynamikker, uden at gå på kompromis med biodiversitet og de naturlige processer, som parken sigter mod at fremme. Derfor hilser vi etablering af adgangsmuligheder, mindre opholdsfaciliteter og formidling om naturens processer velkommen – for eksempel om store planteædere, hydrologi, og dynamiske habitater.

1.9. Friluftsliv og -faciliteter

Organisationerne finder, at forslaget om faciliteter er gennemtænkt og udgør et godt udgangspunkt for adgang og oplevelser i parken. Vi vil gerne understrege, at vi støtter andre former for friluftsliv – og skulle brugergrupper begrænses af den nye forvaltning, anbefaler vi, at der så vidt muligt skabes muligheder uden for hegnet. Vi opfordrer til, at faciliteter og ruter uden for hegnet etableres med mulighed for indkig ind i hegnet og dermed mulighed for at opleve dyrenes udfoldelse og den dynamiske naturudvikling.

Det fremgår, at der etableres en 10 km. ridesti udenfor hegnet. Det finder vi er en god og hensigtsmæssig løsning for ryttere, som ikke ønsker at ride i Naturnationalparken. Organisationerne finder, at der med forslaget generelt tages god hånd om brugergruppernes adgang til parken. Vi henstiller til, at beslutninger om friluftsliv og adgang fortsat tages med naturen og dens processer som den svage part, der i dette område har første ret.

1.10. Jagt

Organisationerne finder det meget positivt, at jagt ikke er tilladt i naturnationalparkerne, bortset fra nødvendig bestandsregulering – hvilket for nærværende ikke vurderes nødvendigt for dådyr og rådyr i Naturnationalpark Læsø Klitplantage. Vi ser det også som positivt, at der i forbindelse med etableringen af naturnationalparken undersøges, hvilke jagtmuligheder der kan foregå på øvrige statsejede arealer på Læsø. Som et jagtfremmende element foreslår vi desuden, at der arbejdes med udsættelse af fritlevende krondyr på Læsø, hvilket både kan styrke jagtmulighederne og bidrage til den naturlige dynamik i landskabet.

1.11. Friluftsliv og færdsel blandt store planteædende pattedyr

Organisationerne mener, at danskerne generelt er blevet fremmedgjorte overfor store dyr i landskabet, og at dette skal genlæres. Frygt for dyr og truslen for sammenstød bør forklares og håndteres gennem oplysning og formidling af korrekt adfærd i naturnationalparkerne og dertil massiv indsats for at forklare dyrevelfærd i naturforvaltningen – fødeudbud, huldvariationer over år, kønsdrift, hannernes kampe m.m. Parkernes funktion og formål kan ikke blomstre, hvis man forsøger at mitigere frygt ved at begrænse naturen og dyrenes naturlige udfoldelse. Som tidligere nævnt er dyretætheden i parkerne lav, og sandsynligheden for uheldige episoder kan reduceres yderligere gennem god adfærd fra gæsterne, udtag af eventuelle problematiske dyr, fravær af foderpladser og undgåelse af andre forhold, der kan føre til unaturlig tæthed i dyreflokke.

Vi anbefaler derfor, at der i forvaltningspraksis arbejdes med information, udtag af dyr med problematisk opførsel og naturlige bestande.

Organisationerne understreger, at det er afgørende, at dyrenes tilstedeværelse og frie udfoldelse prioriteres i naturnationalparkerne, og at friluftsliv og gæsternes adgang må indrettes herefter.

Gæsterne kan være der – men dyrene skal være der!

1.12. Turisme

Organisationerne anser vild natur som et vigtigt trækplaster og peger på, at der er stor positiv opmærksomhed omkring besøgsfremgang som følge af udsætning af karakterarter som heste og bison i naturprojekter. Der findes allerede gode eksempler på dette, som Molslaboratoriet, vildhestene på Langeland, heste i Hammer Bakker, bison på Bornholm og bæver i Klosterheden. Disse erfaringer viser, at med den rette balance og nødvendige foranstaltninger kan turismen blomstre uden at kompromittere parkens formål.

4. Høringsproces og offentlig inddragelse

Organisationerne bifalder den offentlige inddragelse, som denne høring og inddragelsen af de lokalt og fagligt funderede fora.

Organisationerne mener, at lokal inddragelse er vigtig, men dog at formen med ”bestyrelser” – med tilfældige flertal og uden videre faglig argumentation for udpegning – er en aparte konstruktion, særligt når disse bestyrelser reelt ikke har beslutningskompetence.

Organisationerne deltager for nærværende i både ministerens råd, nationalparkbestyrelser og naturnationalparkbestyrelser. For naturnationalparkerne finder vi det dog omsonst, at disse bestyrelser italesættes som egentlige ”bestyrelser”, da de reelt ikke har beslutningskompetence og i høj grad er brugerråd.

Med det nuværende set-up vil mange centrale foreninger være udfordrede i forhold til tilgængelighed af både fagligt personale og faglige frivillige. Vi vil – med udsigt til etableringen af mange parker – problematisere, at foreninger og frivillige ressourcer skal involvere sig på så mange geografiske lokationer, når det i høj grad handler om områder med national betydning og hvor mange overordnede

principper behandles. Man ender i praksis med at diskutere de samme principper i mange fora, hvor det i stedet ville være oplagt med en samlet, koordineret indsats på tværs af parkerne – eksempelvis i form af et tværgående brugerråd.

Organisationerne har tidligere observeret, at specifikke beslutninger er blevet lagt ud til disse bestyrelser – eksempelvis beslutningen om elg i Nordsjælland. Vi henstiller til, at sådanne beslutninger også på Læsø ligger hos naturfagligt kompetente organer, især den videnskabelige følgegruppe for naturnationalparkerne. Input kan forsat komme fra brugerråd knyttet til det lokale distrikt om de helt lokale forhold samt i et råd for interessenter på tværs af naturnationalparker, hvor principielle og tværgående temaer kan behandles.

Organisationerne vil gerne udtrykke generel ros til Naturstyrelsen for de offentlige vandringer, der holdes landet over, og som er med til at skabe åbenhed for offentligheden.

5. Andre bemærkninger

1.13. Trafik og sikkerhed

Organisationerne undrer sig over, at projektbeskrivelsen ikke overvejer at begrænse biltrafikken i Naturnationalparken. Plantagevej og Storedalsvej er offentlige veje, der fører ind i parken, og herudover er bilkørsel tilladt på et stort antal veje inde i selve naturnationalparken. Vi mener, at der burde overvejes en begrænsning af dele af biltrafikken – eksempelvis gennem køretilladelser til beboere og dem, der har særligt behov – eller ved at udpege færre veje til bilkørsel. Dette vil være i tråd med parkens formål om at prioritere naturens processer og samtidig styrke naturoplevelsen for besøgende.

1.14. Økonomi

Organisationerne undrer sig over, at økonomiske forhold ikke fremgår af høringsmaterialet.

1.15. Klima

Organisationerne forbinder ikke etableringen af naturnationalparker med et væsentligt klimaproblem.

Klimaoptimering af landskabet er ikke parkernes formål, og den midlertidige nedgang i kulstoflagring ved udtag af biomasse som følge af konverteringen forventes at blive anvendt i normale værdikæder for træ. Hvor klimabeplantninger i et andet scenarie kunne være optimeret til maksimalt optag, har vi her et helt andet formål: at skabe vildere natur.

Tabet af kulstof på kort sigt og den manglende effekt af optimeret kulstofoptag i skov skal ses i forhold til det omgivende samfunds massive udledninger og de store muligheder for generelle reduktioner i jordbrug, produktion, transport og forbrug. I det lys er dette projekt en ubetydelig faktor – og kan endda ved nærmere eftersyn nemt vise sig at være positivt, når forventelige fremtidige hydrologiske ændringer og øget lagring i økosystemerne styrker kulstofbindingen på længere sigt. Forskningsresultater udgivet af bl.a. det internationale klimapanel (IPCC) antyder at kulstoflagring i græsland og græssede landskaber kan være lige så stor eller større end i produktionsskov.

1.16. Andet

Organisationerne finder, at Naturstyrelsen bør benytte så bæredygtige materialer som muligt, ved etablering af infrastruktur, friluftsfaciliteter, hegn, udkigstårne, plankestier, broer, skilte m.m. med et klart fokus på at anvende træ fra området eller certificeret træ – med en præference for FSC-certificeret træ, der anses som den mest ambitiøse ordning. Organisationerne anbefaler desuden, at trykimprægneret træ helt undlades.

